COMMENTARIOLUS DE STATU CONFOEDERATARUM...

Marcus Zuerius Boxhorn, Paulus Merula

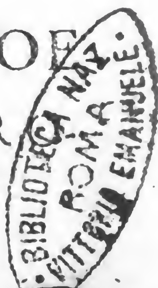

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
7
6 G
53

COMMENTARIOLVS

De

STATU CONFOEDERATARVM PROVINCIARVM BELGII.

Editio tertia auctior & Emendatior.

ACCESSIT

De eadem materia

PAVLI MERVLÆ

Diatriba:

NEC NON

Decretum Ordd. Holland. & VVest-Frisiæ

De Antiquo Iure Reip. Batavicæ.

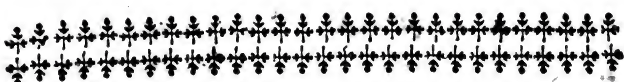

HAGÆ-COMITIS,

Apud IOHANNEM VERHOEVEN.

Anno 1650.

INDEX CAPITVM COMMENTARIOLI

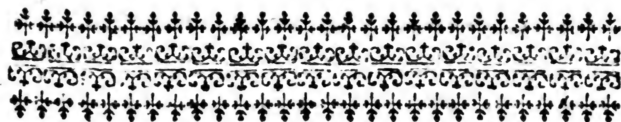
De Statu Reipublicæ Fœderatorum Belgarum.

QUIBUS SUBIUNCTA,

Item,

FINIS.

COM-

COMMENTARIOLVS De STATU CONFOEDERATARVM PROVINCIARVM BELGII.

CAP. I.

Fœderati Belgii Provinciæ, earundem appendices, iniqui Hispanorum in Belgas Imperii, & horum defectionis interiores causæ, Fœdus Fœderatorum & fœderis istius leges.

BELGIVM ſeptendecim ditionibus complexum, poſt ejuratum à nonnullis Hiſpanorum Imperium, in Hiſpanicum & Fœderatum hodie dividitur. Decem earum hodie Hiſpano parent; ſeptem, ſed ſitu, opibus, frequentia hominum, longe cæteris ſuperiores, à Fœderatis poſſidentur: nempe Ducatus unus, Geldria; Comitatus duo, Hollandia, Zelandia; Dominia quatuor, Vltrajectum, Friſia, Transiſulania, & Groninga.

2. His accedunt in Flandria Brabantiaque & ipsis finibus, ipsoque fundo Germanici Imperii plurimæ validissimæ civitates, vi armorum expugnatæ: alia etiam in Indorum orbe regna plurima (quorum nomine Oratores sive legati fœderatorum iisdem honoribus, quibus regii afficiuntur, ad exemplum Venetæ Reipubl. Cypri quondam regno potitæ) quæ velut appendices Imperii vulgo appellantur.

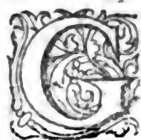
3. Parent autem illæ, & eodem loco apud Fœderatos habentur, quo Provinciæ olim apud Romanos. Summum enim caput, vis & auspicium summi Imperii est penes illas Septem, quas diximus, ditiones, quæ tyrannidis sub Carolo V. Cæsare cœptæ, sub Filio ejus Philippo II. adultæ, & denique sub hujus Duce Albano, ultimum exitium rebus Belgicis minitantis pertæsæ; Philippi & simul omnium Principum Imperium ejuravére.

4. Erat quippe harum ditionum easque incolentium libertas summa, & auctoritas Principum plurimis pro libertate repertis legibus definita: Contra Philippi absolutissima erat dominatio, contra leges usurpata, & contra fas omne iniquissima. Qui abdita principalium consiliorum propius inspiciunt, causam atrocis adeo & perniciosi Belgis Imperii non aliam statuunt, quam quod hic sedem Monarchici illius Imperii promovendi, & bellorum

lorum proinde ponere, Hispani Austriacique constituissent, ob locorum inde in Galliam & Britanniam, hinc in Germaniam & Septentrionem; denique in omnem celebriorem Europæ oram excurrentium opportunitatem. Neque eam hic tueri possent ob summam à majoribus gentis acceptam libertatem, nisi eâ omni & natione pariter excisâ.

5. Propterea natæ primo singularium aliquot civitatum, dein totarum provinciarum, Hollandiæ, Zelandiæque in primis ab Hispanis defectiones, quibus aliæ quinque ditiones mox sese junxerunt. Sic factum est, ut Anno 1579. fœdus inter eas iniretur Vltrajecti, & inde Vltrajectinum est appellatum, totius istius fœderatæ societatis columen unicum ac fundamentum. Ac proinde haud abs re fuerit fœderis istius leges in medium hic proferre.

Fœdus Vltrajectinum, ejusque leges.

Geldria, Hollandia, & cæteræ ditiones æterno fœdere ita sibi invicem illigantor, ac si una omnium ditio foret: A fœderatis sive testamento, sive codicillis, sive donationibus, sive cessionibus, venditionibus, contractibus, pactis, matrimoniis Principum, aut aliâ aliquâ ratione æternùm non divelluntor.

II. Singularia tantum privilegia singula-

resque libertates, immunitates, jura, statuta, consuetudines à Majoribus accepta cuncta integra & illibata singulæ ditiones sibi conservanto, in iis conservandis tuendisque aliæ alias quavis ope adversus quosvis juvanto: Sin autem harum rerum causa controversiæ quędam litesque inter has & istas ditiones exortæ sint, aut exoriantur, eæ ordinaria Iudicum sententia, vel quorundam arbitrio, aut amico contractu deciduntor, sopiuntor: Quamdiu decisæ illæ aut sopitæ non fuerint, nulla ditio alteri ditioni noxam aut damnum inferat.

III. Eædem ditiones invicem sese adversus quamvis vim ab Hispanis, aut eorum nomine ab aliis inferendam bonis ac sanguinis impensis juvare tenentor. Quicquid singulis ditionibus evenerit, omnes ad se pertinere arbitrantor.

IV. Eædem ditiones adversus quoscunque, sive indigenas sive exteros Principes Dominosve, hostilia quocunque tandem nomine & ob singulares controversias, singulasque tantum ditiones spectantes, inferentes, invicem se optima fide defendere constrictæ sunto, iis copiis tantisque opibus, quantæ plurium Fœderatorum consensu requiri videbuntur.

V. Quo eædem ditiones, urbes & membra hujus fœderis adversus vim omnem & irruptiones hostium tutiores sint, limitaneæ civitates,

tates, aliæque, ubi id consultum videbitur, communibus opibus, ex communi Fœderatorum arbitrio & consensu muniuntor, sumtusque in eam rem sufficiunto singulares illæ ditiones, quarum urbes arcesque muniendæ videbuntur. Sin vero cõsultum videbitur novas arces, novaque militiæ opera alia exstruere aut vetera demoliri, eorumve formam mutare, omnes fœderatæ ditiones, pariter impensas præstanto.

VI. Quo autem opes idoneæ præfatis aliisque belli sumptibus sufficiant, ad earundem ditionum defensionem, in singulis eâdem formâ, iisdemque legibus vectigalia cujusvis vini, cerevisiæ, frumenti, salis, panni, serici, majorum jumentorum, consitorum agrorum, pascuorum, mercium in publicis libris expendendarum nomine, communi consilio & consensu exiguntor. Regalia quæ ad Hispaniarum Regem hactenus Ditionum harum Dominum pertinuêre, si opus, in eundem usum convertuntor. Æs ex præfatis vectigalibus collectum, in usum & defensionem communis causæ tantum destinator. Eadem vectigalia prout minor aut major necessitas flagitabit, ex communi consilio minuuntor aut augentor.

VII. Limitaneæ Civitates, quævis militum præsidia ex Fœderatorum jussu accipere & admittere tenentor, stipendia illis, commu-

nibus omnium sumptibus persolvuntor. Et quo earundem Vrbium securitati magis provisum sit, præsidiarii illi milites, eorumque Præfecti fidelitatis juramentum non modo generatim omnibus fœderatis, sed etiam illarum Vrbium Magistratibus singulatim dicunto. Quo, ne oneri civibus iidem milites sint, disciplinæ militaris accuratissimæ quam primum conduntor leges Præsidiarius miles à vectigalibus solvendis immunis non esto. Civibus hospitii nomine, quod militibus præbituri sunt, certa pecuniæ summa ex fœderatorum ærario persolvitor.

VIII. Quotquot ætatis annum 18 attigêre & sexagesimum nondum emensi sunt, post exactum à condito hoc fœdere mensem unum in omnibus Fœderatorum ditionibus lustrantor, eorumque nomina & numerus Supremo Fœderatorum consessui exhibentor; quemcunq; autem illorum usum esse voluerint. Fœderati ex communi cõsensu statuunto.

IX. Non nisi ex communi omnium assensu, & omnibus pariter probantibus, nemine refragante, pax, bellum, aut induciæ ineuntor, vectigalia, aut tributa indicuntor. Res cæteræ ad executionem & administrationem hujus fœderis spectantes, plurium inter Fœderatos suffragiis ineuntor aguntor & executioni mandantor. Si tamen belli aut pacis, aliarumve majorum rerum nomine inter se convenire

venire haud possint Fœderati, arbitrio, donec aliud statutum fuerit, Gubernatorum singularum ditionum res controversæ submittuntor, eorum arbitrium sequi fas omnes esto.

X. Singulæ prædictarum ditionum confœderationem, ligam aut unionem cum vicinis aliisque exteris Principibus aut populis ineundi propriâ auctoritate, sine omnium fœderatorum consensu potestatem non habento.

XI. Si qui vicini Principes, Domini aut populi huic etiam fœderi velint illigari, ad id ex communi consensu admittuntor.

XII. Eandem monetam probanto omnes, & eandem omnes improbanto. Quod monetariam rem spectat, de ea ex omnium consensu leges quam primum promulgantor, easque omnes sequuntor.

XIII. Quod publicum Religionis exercitium permittendum, vel non permittendum iis, qui à Reformata diversi sunt, spectat, singulæ ditiones de eo pro arbitrio & ex usu suo statuunto, interim libertatem Religionis conscientiæque cuivis indulgere omnes tenentor, neminem ejus causa persequuntor, aut negotium facessunto.

XIV. Si quæ, quod non faxit Deus, inter quasdam ex ditionibus fœderatis controversiæ extiterint, cæteræ ditiones, quas controversiæ illæ non spectabunt, pacis publicæ causâ eas ex jure æquo & bono decidendi pote-

potestatem habento. Sin vero omnes generatim ditiones oblatæ controversiæ spectaverint, ditionum singularum Gubernatores, eodem, quo supra dictum est, modo, sententiam pronuncianto.

Decisio ejusmodi controversiarum ultra mensem non differatur, & quia interest hujus inprimis Reipublicæ, concordes inter se agere has ditiones, ac idcirco ejusmodi lites non trahi aut proferri post sententiam, sive ab aliis ditionibus, sive à Gubernatoribus latam, appellationi, exceptioni, revisioni, nullitati locus non esto.

XV. Eædem ditiones, urbes & membra, ne exteris Principibus, populisve belli Fœderatis inferendi occasionem præbeant, ante omnia cavento. Idcirco cum exteris æque ac indigenis ex jure æquo & bono, & eodem modo agunto. Si quæ ditio hanc legem infregerit, quovis pacto eam ad observationem ejus compellere cæterorum Fœderatorum muneris, curæ ac potestatis esto.

XVI. Singularum ditionum Ordines aut Præfecti aliarum ditionum, quæ huic fœderi se dederunt, dabuntve, subditos ultroque citroque commeantes, aliis aut majoribus oneribus, quam cives domesticos non premunto.

XVII. Quo autem communis Fœderatorum Reipublicæ administratio rectè instituatur, & consilia publica optimè ineantur, omni-

omnium Fœderatorum nominè Plenipotentiarii quidam constituuntor. Illi statum diem & locum conventui ordinum singularum ditionum indicunto. Gravamina sive capita, de quibus agendum erit in tempore ad eos transmittunto, si quæ tamen ejusmodi sint, quæ hactenus tegi & clam haberi expediat, ipsis majoribus omnium Fœderatorum Comitiis & conventui servantor. Vocatæ & monitæ in hunc modum singulæ ditiones legatos suos idonea instructos authoritate, ad indictum diem & locum Comitiis, aut Conventui Fœderatorum omnium mittunto. In his Comitiis plurium sententiæ paucorum suffragiis præferuntor, iis exceptis majoribus rebus, de quibus modo dictum est. Quod si ditiones quædam legatos suos idonea instructos authoritate ad indictum diem & locum mittere neglexerint, nihilominus reliquarum Legati, qui præsentes se sistent, quid agendum consulendumve videbitur, consulunto, decernunto, & decreta haud aliter, ac si omnes Comitiis interfuissent mandanto. Sin verò res ejusmodi veniant in deliberationem, quæ moram pati posse videbuntur iterum atque tertiò Ordines ditionum, quarum Legati absfuerunt, monentor & Legati evocantor; quibus verò integrum non erit, ad ea Comitia Legatos suos amandare; scripto sententiam suam complecti, eamque transmittere liceto.

XVIII. Si quæ talia ſingularum ditionum Ordines cognoverint exiſtimaverintque, de quibus omnium Fœderatorum conſilia exquiri debeant ac expendi, eorum indicium Plenipotentiariis, quibus evocandorum Ordinum poteſtas eſt, faciunto: Plenipotentiarii autem eo nomine omnium Fœderatorum Conventum indicunto.

XIX. Si de mente aut interpretatione harum legum controverſiæ quid obortum ſit, aut in ea obſcurum, ſentent a plurium ex Fœderatis ipſarum legum ſententia & mens cenſetor.

XX. Si novas vero leges addere, aut receptas mutare vel augere pro occaſione neceſſarium fuerit, de iis ex omnium ſuffragio & conſenſu ſtatuunto.

XXI. Has leges omnes ſancte obſervanto; in eam rem ſolenni juramento ſe obſtringunto. Si quid in contrarium aut directe aut indirecte factũ fuerit, nullum atque irritum cenſetor, eorumque qui contravenerint, & contravenire perſtiterint, bona, urbes, arces, agros, cæteris invadere licitum & juſtum erit. Si denique beneficio juris quid his legibus adverſum ſit, præſertim illius, quo ſtatuitur, generalem renunciationem locum non habere, niſi ſpecialis præceſſerit, ſinguli Fœderati renuncianto.

6. Hæ ſunt illæ leges, quæ ut initium huic Reipu-

Reipubl. fecêre, ita hodie omnes accuratissime adhuc observantur, nisi quod in modo convocandorum Ordinum, quemadmodum post videbimus, celebrandisque eorum Comitiis, nonnihil sit mutatum. Cæterum in easdem leges non nisi post multas gravesq; controversias est conventum. Objiciebant enim alii veteres, & adhuc nondum decisas controversias singularum quarundam inter se ditionum, quibus haud sopitis, stare fœderis concordiam non posse videbatur. Verum exceptum ab aliis est, earum rerum cognitionem in meliora & opportuna magis tempora rejici oportere. Non enim litigandum nunc singulis de jure, quod in alterum prætenderent, sed communem adversus hostem conjunctis animis litigandum de juris omnium ac libertatis conservatione.

7. Quæ cæteris potentiores ditioresque erant ditiones, tanto infirmiores paupterioresque se futuras causabantur, si infirmioribus pauperioribusq; juvandis ex fœdere obstringerentur. At vero contra ab aliis exceptum est, non jam considerandum venire, quæ ditio potentiâ & opibus major sit, quæ inferior, sed quam par, nisi mutuo se auxilio complecterentur, futura esset singularum fortuna. Itaque animadverterent Potentiores, non tam se adjuturas infirmiores, quam infirmioribus se esse necessario juvandas. Denique ad

animum suum revocarent, non tam imminui potentiam suam & opes in subsidium infirmiorum collatas, quam qualicunque etiam opera & fide infirmiorũ augeri & confirmari.

8. Nata jam erat Respublica & saluberrimæ pro ea leges institutæ; verum deerant idoneæ opes, quibus eam tueri adversus hostem potentissimum liceret. Tantæ enim ea tempestate angustiæ rerum inter Fœderatos fuêre, ut earum monimentum in æreo numismate tum expresserint, in quo non expressa modò navis erat jactata inter fluctus ac remis velisque destituta, sed & legebantur illa desperantium Ordinum verba: *Incertum quo fata ferent.* Itaque tandem communi consilio placuit omissâ illo fœdere constitutâ administrandæ Reipubl. ratione omnium harum ditionum dominium, & quale in eas priorum Principum fuerat Imperium, Galliarum Regi aut Reginæ Angliæ offerre. Verum oblatum amplissimum munus ob rerum angustias iidem abnuêre, quod nempe crederent, nunquam fieri posse, ut illæ ditiones feliciter sese contra Hispanos tuerentur. Sola Regina Angliæ in partem curarum tum venit, ac missis militaribus copiis, creditaque Fœderatis ingenti pecunię summâ, afflictissimas eorundem res sic satis sustentavit, pro eo beneficio munitissimis civitatibus, Brilâ Hollandiæ, & Flissingâ Zelandiæ, eidem oppignoratis.

CAP.

CAP. II.

De Fœderatorum Ordinum Imperii ratione, de supremo eorundem Senatu.

IGitur eo fœdere percusso Legati Ordinum singularum ditionum indictis Comitiis in unum aliquoties convenêre, quibus Ordinum Generalium Fœderati Belgii titulus factus est. In his militiæ summum Imperatorem Provinciarum ditionumque omnium Gubernatorem Guilielmum Nassovium Arausionensium Principem, & suæ libertatis primum quasi auspicem creavêre; condideruntque pariter accuratissimas, quantum fieri poterat, leges, secundum quas res fœderis domi militiæque in posterum gererentur.

2. At quia nondum status & continuus erat eorundem Ordinum Conventus, & vel maxime requiri videbatur ordinarius quidam & assiduus Senatus, à quo decreta & consulta Ordinum Generalium executioni darentur, & ad quem oblata omnia negotia statim possent referri, inprimis curæ quoque fuit ordinarium Senatum instituere, quem Senatum sive Consilium Status, vulgo **den Raedt van Staten** dixerunt.

3. Hujus muneris erat Leges à Generalibus Ordinibus præscriptas observare, observandas aliis indicere, commune Fœderatorũ ærarium curare, stipendia persolvere, providere, ne quid res Fœderis caperent detrimenti,

menti, denique de gravioribus omnibus negotiis, de quibus nihildum ab Ordinibus Generalibus esset decretum, ad quæ proinde expedienda major & ipsa Generalium Ordinum auctoritas requirebatur, ad Ordines singularum ditionum referre, & urgente necessitate Generalium Ordinum conventum indicere ac flagitare, adeo ut horum Senatorum auctoritas, quo ad capita rerum, non libera fuerit aut absoluta, sed cohibita intra certas leges, certosque limites mandatorum. In minoribus levioribusque pro arbitrio consulebant, decernebantque.

Si tamen res quædam majores oblatæ, nullam omnino moram paterentur, de his quoque Generalium Ordinum non consultâ auctoritate, ipsi decernebant.

4. Senatus ille Ordinarius constabat ex Gubernatore Supremo & singulis singularum Fœderatarum ditionum legatis, quibus additi Thesaurarius, sive custos ærarii, & qui à secretis essent, Secretarii tres.

5. Ad eundem Senatum Anglorum Oratori etiam tum aditus patebat ex lege Fœderis, in quo Regina Angliæ Elisabetha, non sine gravi ratione, id sibi erat stipulata: quippe judicabat, se in primis gnaram esse debere rerum interiorumque consiliorum ejus Reipublicæ, cui tantam pecuniæ summam credidisset, tantasque suppetias tulisset.

6, Porro

6. Porro Consiliarii sive membra hujus Senatus in solemne hoc juramentum adigebantur, se in hujus muneris administratione non singulis ditionibus, à quibus essent legati, sed vero omnibus fœderatis ditionibus pariter addictos fore. Inter alias leges etiam hæc inprimis tum præscripta eis fuit, ut nimirum singulis ternis mensibus, rationem rerum à se gestarum, consiliorum omnium ac consultationum, ut & accepti & expensi ad singularum ditionum Ordines transmittere tenerentur, quo sic singulis constaret, recte atque ex ordine omnia pro communi libertate, communibusque commodis administrari.

Sed neq; illud hic omiserim, nullam fixam sedem huic Senatui aut Conventui tum fuisse assignatam: Enimvero longe consultius visum est, ut locum subinde ille mutaret, & nunc in has, nunc in illas fœderatas ditiones raptim se transferret pro oblatâ aliâ atque aliâ alibi necessitate.

7. At vero invidendis successibus crescente jam Repub. & aliis atque aliis ideo majoribus negotiis continuo se offerentibus, & quod in augustiori quodam nomine ac consessu augenda & repræsentanda non vis tantum, sed species etiam Majestatis hujus Reip. videretur: placuit tandem Supremum Statum, & fixum Conventum sive Senatum constituere, qui proprio nomine *Ordinum Generalium Fœderati Belgii* diceretur.

8. Su-

8. Suſpicari etiam haud ſine gravi cauſa libet, promovendo huic inſtituto acceſſiſſe quoque hanc interiorem & obſervatione cum primis dignam rationem, quod nempe viderent Fœderati Conſilio iſti Status de quo jam dictum eſt, intereſſe Anglorum Legatum, qui ſic & in arcana hujus Reipublicæ inſpiciebat penitus, & præſentia ſua ac auctoritate impediebat, quo minus quid pro conſervanda libertate proferri vel decerni poſſet adverſus Anglorum creſcentem tum Auctoritatem. Conſultius igitur viſum eſt, Conſilio Status in poſterum relinquere gerendas res leviores, res verò majores omnes Senatui huic novo & Supremo permittere, qua ratione factum eſt, ut neque in Legato fœdus cum Anglis initum violaretur, & magis proviſum eſſet libertati.

9. Ordines dicuntur ſingularum ditionum Legati, Generales, quia in Supremo Conſeſſu conjuncti, non tam curant res ad ſingulas ditiones, quam ad omnes fœderatas ſimul pertinentes. Ob auctoritatem, qua pollent, & Majeſtatem, quam conjuncti repræſentant, titulus illis tribuitur ſolennis Hoochmogende/ quaſi dicas, altipotentes, cum ſingularium ditionum Ordines tantum Edele Mogende/ & Hollandiæ VVeſt-Friſiæque Edele Groot-mogende/ appellentur.

10. Ex quibus autem membris conflatum, & quomodo conſtitutum ſit tanti iſtius Conſeſſus

ſeſſus corpus, ex ſigillo etiam apertum eſt, quo ad confirmandas vires Imperii Ordines Generales ſemper utuntur. In eo quippe Leo præter faſciculum Septem telorum arctiſſimè colligatorum eminet ac ſpectatur. Tela deſignant armis & conſiliis pro iis fœliciter gerendis, his unitis tuendam eſſe hujus Reipublicæ libertatem. Septem tela totidem ditiones; colligata, eas ditiones arctiſſimè fœderatas in hoc Senatu per Legatos ſuos coire & conjungi, ac pro æternitate ſuarum rerum ea vota ac conſilia communicare, ex quibus omnium nomine decreta conficiuntur.

11. Supremus igitur Ordinum Generalium Senatus eſt, qui ex ſingularum fœderatarum ditionum legatis conſtitutus, in iis, quæ commune fœdus ſpectant, militaris inprimis rei ordinaria adminiſtratione, fœderum cum exteris initorum cura & obſervatione, excipiendis & audiendis exterorum Legatis, ut & Singulorum Fœderatorum deſideriis querelisque, quatenus hæc etiam commune fœdus concernunt, aliisque omnibus agundis & decernundis, quæ vel legibus fœderis definita, vel ſpeciali conceſſione attributa iis ſunt, ſumma pollet Imperii poteſtate. In aliis vero omnibus gravioribus extraordinariisque negotiis non tam liberrimum jubendi, quam pro libertate reperta deliberandi, conſulendi, de iis ad ſingu-

singularum ditionum Ordines referendi; & ex horum vel conspirantibus omnium vel plurium transmissis decretis, decretum omnium fœderatorum nomine faciendi ac promulgandi habent auctoritatem.

12. Adeo, ut qui ad Supremum hunc Senatum legantur, vicem sustineant ac tueantur eorum Fœderatorum, à quibus Legati sunt, idque duntaxat in rebus, quæ ex initi fœderis formula, aut post subsecuta speciali concessione omnium Supremo huic Senatui attribuuntur, adstrictaque sit prope omnis eorum auctoritas legibus vel Fœderis vel specialium mandatorum. Ius igitur iis est ordinandi res, quæ fœdere aut consensu illo, quem dixi, huic Senatui sunt permissæ; ita ut quæcunque permissa illis nominatim non inveniuntur, in iis summum maneat jus penes Ordines singularum Fœderatarum ditionum.

13. Cæterum cum plerosque, exterorum inprimis, ita sentire videamus, ac si Ordinibus Fœderatorum Generalibus creditum datumque esset supremum omne Imperium in singularum ditionum Ordines & subditos: error iste ante omnia amovendus, & res omnis, quo propius illucescat, uno alterove veteris vel recentis alterius Reipubl. exemplo illustranda videtur.

14. Polybius gravissimi auctor judicii tradit, sua ætate Græcis aliisque externis gentibus

bus creditum, Romæ fuiſſe ſummam Senatus poteſtatem, quod apud Senatum audirentur Legati, atque ab eo reſponſa acciperent.

Quare mirandum non eſt, ſi jam ab extraneis quibusdam creditur, Fœderatarum Belgii ditionum Legatos, ex quibus Ordinum Generalium Conventus conſtituitur, ſummo jure præeſſe, quod in eo Conventu audiantur Legati reſponſaque accipiant; quódque nomine Ordinum Generalium maxime ad Reges, Principes, populosque exteros literæ perſcribantur. Sed quemadmodum oſtendit idem Polybius, non penes Senatum fuiſſe ſummam Imp. Rom. dignitatem: ita apud nos vere dicitur, Summum Imperium non eſſe penes illos ditionum Legatos, qui Generales Ordines dicuntur, ſed penes uniuscujusque ditionis Ordines, qui ad opem mutuam arctiſſimo fœdere connectuntur: Adeo quidem, ut in Generalium Ordinum poteſtate ea ſint omnia, quæ ad communem ſpectant defenſionem, manentibus rebus cæteris penes Ordines ſingularum ditionum. Sic multi de Helvetiis credidêre, omnes ſub uno Imperio contineri. Verum enim vero docent rerum gnari, cuique pago jus in ſe ſuum eſſe, ſed ipſos pagos arcto inter ſe fœdere devinciri. Atque hoc diſcrimen eſt unius regionis, quæ ſub ſe multas partes complectitur, ut Gallia Normañdiam, Britanniam, Armericam; Campaniam; aliasque pluri-

plurimarum Civitatum inter ſe fœderatarum, ut apprimè neceſſarium ad dijudicandum uniuscujusque Civitatis ac Imperii ſtatum, commendatur ab iis omnibus, qui de Republica ſcripſerunt. Itaque exemplo hic etiam ſint magnæ illæ Græciæ Vrbes, ut Athenæ, Thebæ, Corinthus: iis ſingulis in ſe plenum erat Imperium, neque tamen eo minus adverſus vim Perſarum inter ſeſe colligabantur, atque ad communia fœderis negotia inſtitutus erat Amphyctionum conventus.

15. Non eſt igitur initum à fœderatis Belgarum ditionibus fœdus, ut jura Imperii ſingulorum populorum confunderentur, ſed ut illa inviolata, melius communi auxilio defenderentur Suntque Ordines Generales tantum primores & antiſtites fœderis, & Ordines ſingularum ditionum non illorum ſubditi, ſed ſocii ſunt, eoque nomine in iis, quas ad illos perſcribunt, literis, ſemetipſos ſolent appellare. Eſt in Ordinibus Generalibus non ſuprema omnium, ſed ſuprema tantum fœderis poteſtas. Nam ab Ordinibus uniuscujuſque ditionis leges conduntur, & edicta ſuper omni negotio civili, inconſultis Ordinibus Generalibus. At contra, quæ leges ab Ordinibus Generalibus procedunt, ad ditionum ſingularum Ordines diriguntur non jure Imperii, ſed omnium rogatu ut eas ſinant publicari. Neque illæ Ordinum Generalium leges vim habent

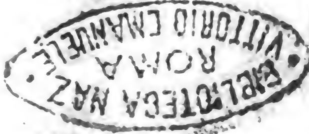
bent obligandi, nisi à singularum ditionum Ordinibus sint approbatæ.

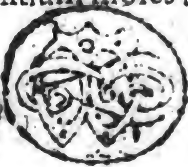
16. Multi quidem in hac Republica exposuere aliquando longè utilius fore, firmioremque futuram hanc Rempublicam, si omnes fœderatæ ditiones unius supremi Magistratus aut Senatus summo in omnibus Imperio subessent. At vero aliter morum harum gentium gnaris fuit visum semper, qui de constituenda summa aliqua potestate sentiunt judicandum, non ex eo, quod perfectissimum optimumque simplex ratio suppeditat; sed verò ex legibus singularibus, moribusque & ingeniis diversis singulorum populorum.

Atque ita docent prudentiæ auctores, non facile mutandas essè leges, præsertim, quæ de Imperio sunt, etiamsi in melius itura sit mutatio.

Nec obstat, quod ea ratione perfectior futura hæc Respublica videatur. Perfectum quippe in re qualibet intelligi debet, non nuda contemplatione, sed inspecto, quid materia ferat aut recuset. Iam verò constat, singulis fœderatis ditionibus sub singulorum olim & divisorum Dominorum imperio constitutis diversas esse leges ac consuetudines, quæ diversis singulorum ingeniis accommodatæ, si confunderentur, non perfectior aliqua Respublica, sed confusa quædam diversarum rerum & vix inter sese coëuntium moles tandem extaret.

17. Fa-

17. Fateor equidem in ejuſmodi fœderata Republica, in qua præter commune fœdus cætera ſuum ſingulare imperium ſingulis ditionibus relictum eſt, facile extare poſſe plurimas diſſenſiones, quibus commune fœderis bonum ſiſtatur ac conturbetur, aliis atque aliis alia atque alia continuo de fœderatis fœderatorumque communi bono ſentientibus. At vero, ſi quæ inter ditiones controverſiæ hic extiterint, plurimæ offerunt ſeſe componendi omnia rationes, ſive judiciis ordinariis, ſive compromiſſo facto in ditiones, quas controverſum negotium non tangit, aut in Præfectos quoque & Gubernatores, ſi ipſi partes non fecerunt, ſive denique in exteros fœderatoſque ut communes amicos & ſocios, quorum quam maxime intereſt, fœderatam hanc Rempubl. pacatam atque ſalvam eſſe,

18. Cæterum deſcriptionem quam dedimus hujus Senatus, propius nunc inſpiciamus. Diximus vero ante omnia, ex ſingularum ditionum Legatis eum eſſe conſtitutum. Ergo in eo ſeptem Ordines ſunt Legatorum pro numero ſeptem ditionum, qui ut ante expoſitum eſt, in unum idemque fœdus obſervandum juravêre.

Legati illi ſunt: Geldriæ, qui primo; Hollandiæ, qui ſecundo; Zelandiæ qui tertio; Trajecti, qui quarto; Friſiæ, qui quinto; Transiſulaniæ, qui ſexto ſententiam dicunt loco; Gro-

ningæ

ningæ denique qui ſeptimo. His additur Actuarius ſeu Secretarius.

19. Civitates Brabantiæ, aliæque vi armorum à fœderatis ſubactæ ditiones, ſuperioribus annis identidem petivere, ut ſibi quoque ſuisque Legatis in ſupremo eo Senatu ſententiæ dicendæ jus eſſet: at inconſultum id cæteris viſum quatuor potiſſimum ob rationes: 1, Quod vi multiſque fœderatorum impenſis eſſent ſubactæ, ac provinciarum proinde loco haberi deberent. 2. Quod non ſufficerent eæ conferendis tantis opibus ad communis fœderis defenſionem neceſſariis, quantas pro ſua quævis proportione ac facultate conferrent reliquæ fœderatæ ditiones. Jam autem & iniquum & inconſultum eſt, ut ſummi ſententiam Imperii illi cum cæteris obtineant, à quibus eadem cum exteris ad communis cauſæ præſidium non conferuntur. 3. Quod in hunc Senatum pluribus admiſſis, plures gravioreſque ſententiarum diſſenſiones metuerentur: conſtat quippe in iis publicis conſiliis cum modico Senatorū numero pauciores etiam concurrere rarioreſque diſſenſiones. 4. Denique quod pro Majeſtate Reipublicæ multo conſtantius videretur, ſi apud eos ſolos maneret ſupremi Imperii poteſtas, ex quibus prima Reipublicæ auſpicia erant enata.

20. Gubernator ſupremus ditionum & militiæ terrâ marique Imperator non habet

in hoc

in hoc Senatu ſententiæ dicendæ locum: Conſilia modo ejus pro Republica & deſideria vel ab hoc Senatu plerunque expetuntur, vel ab eo ſponte oblata, audiuntur, quæ ſubinde per hujus Senatus Præſidem, à quo ferè conſulitur, ſubinde præſens ipſe factâ in eam rem poteſtate, exponit.

21. Præſes verò Supremi hujus Senatus non unus idemque ſemper eſt, ſed ſingulis octiduis mutatur, ejuſque perſonam conſtituunt vicibus recurrentibus nunc Geldriæ, nunc Hollandiæ, tandem etiam aliarum omnium fœderatarum ditionum Legati.

22. Porrò quod horum Legatorum concernit creationem, ſingularum ditionum Ordines è ſuo corpore ſuos ſibi deligunt, & ad hunc Senatum amandant, quidam tres numero, alii duos, nonnulli etiam unum: plures tamen unius Ditionis Legati unum tantum hic ſuffragium pariter conficiunt. Non enim viritim hic ſuffragia, ſed per ditiones, ut ſic dixerim, nationesque colliguntur; adeò ut omnium ditionum, ſive unum ſive plures Legatos huc mittentium par atque eadem hic auctoritas, atque conditio ſit, niſi quod Hollandiæ Zelandiæque Legatorum conſiliis votisque à cæteris ſponte pluſculum quid hic tribuatur, quia oppidorum, hominumque numero & tributorum modo hæ duæ ditiones cæteras univerſas vel æquent, vel ſuperent.

Mirum

Mirum igitur non eſt, aliquid eximium hic illis dari, ſine quorum præſentibus opibus cęteri conſilia ſua ac vota dare nō poſſent effecta.

23. Stipendia illis à ſua cuique ditione perſolvuntur.

24. Muneris hujus dignitatem plerarumque ditionum Ordines ſuis credunt in triennium modo, alii in ſexennium; pauci cum vita patiuntur terminari, quod id & tutius ſit libertati, & quod magnis & continuis eorundem Imperiis parum ſibi putant proviſum, & quod hac ratione tantæ hujus dignitatis vices identidem ad plures poſſint redire.

25. Addidi, ſummam iis Imperii poteſtatem in illis tributam eſſe, quæ commune fœdus ſpectant, militiam inprimis: quo nihil ſignificatur aliud, quam ad horum curam pertinere, ea omnia ſtatuere ordinarie ac per omne Fœderatum Belgium indicere, quæ aut legibus fœderis ſunt definita; aut ejuſmodi ſunt, quibus intermiſſis inſtitutum fœderis ac deſtinatio neutiquam poteſt obtineri; ſicut & conſiliis edictiſque cavere iſthæc omnia ac interdicere, quæ ad turbandas res fœderis ſunt comparata; quæ fere in rebus & diſciplina militaribus ac obſervatione fœderum cum exteris initorum, & tutandis qua terrâ qua mari finibus omnia verſantur.

26. Cura ordinaria fœderis facit, ut ipſi Generales Ordines eligendi Supremi terrâ

marique Imperatoris, eumque in juramentum adigendi habeant potestatem: facit & illa, ut ad horum curam pertineat effectum dare, ut fœderatæ ditiones maneant & continuentur in mutua consensione, & amicitia, tam quo ad fœdus, quam res alias. In eo tamen jus imperandi ipsis non est, sed sola cura atque inspectio iis permittitur, quæ hortando, consulendo, suadendo sine ullo Imperii majoris jure expeditur. Interveniunt enim non ut imperantes, sed ut amici consulentes. Constat autem curam ipsi posse mandari, cui nullum Imperium concreditur. Si quid adversus fœdus actum sit, convenire illi quidem possunt Ordines singularum ditionum, sed non singulos cives.

Nam ab omni ævo hæ Belgii ditiones jus & privilegium de non evocandis subditorum causis habuêre; Subinde quidem urgente necessitate factum est, ut singulorum civium causas judicio suo Ordines Generales subjecerint, verum id factum est ex Ordinum singularum ditionum consensu, atque eâ lege, ne res ad consequentias imposterum perduceretur, aut exemplum fieret in fraudem legum summique Imperii ac libertatis, atque eum in finem, ut cautio conciperetur, quæ esset optima & actis insereretur.

27. In exteros peregre adventantes, aut res eorum, qui communitati Fœderatorum

ope-

operam ac ministerium addixerunt, ut milites similesque alios, sicut & subditos partium Brabantiæ & Flandriæ, quæ Fœderatorum ditionis sunt, Ordines Generales omnes actus summi Imperii exercent, quemadmodum ditionum singularum Ordines in suas nationes tam in condendis legibus, quam in exigendis tributis.

28. Cura ordinariæ militiæ facit, ut in Ordinum Generalium Sacramentum miles adigatur, ut ex horum numero & Senatu delecti aliquot militiæ Imperatorem in expeditionem abeuntem semper sequantur, sine quorum consilio nihil majoris operis in militia exequi potest Imperator.

29. Præterea addidi in cæteris fœdere non definitis, aut consensione particulari non indultis, hos Ordines habere tantum consulendi auctoritatẽ. Quod ut intelligatur promptius, sciendum est, ad hunc Supremum Senatum & exteros Legatos vel Gubernatorem ditionũ, vel singularum Ditionum Ordines, vel etiam quoslibet privatos omnia deferre, quæ ad curam Fœderatorum Reipublicæ pertinere arbitrantur. De iis quæ sic ad se delata sunt, consultant inter se Legati, ex quibus Senatus hic constitutus est: Dein singuli ad suæ ditionis Ordines relata & deliberata omnia perscribunt, si nempe majoris illa sint momenti, & super his postulant eorum sententiam, & de-

cretum. Decretis illis acceptis, singuli Legati singula decreta à suis accepta in hoc Senatu promunt, ex quibus tandem omnium Fœderatorum nomine decretum unum conficitur, prævalente plurium assentientium consensu, exceptiis iis rebus, quæ tributa, aut insignem aliquam Reipublicæ mutationem spectant, in quibus unanimis omniumque consensus desideratur.

30. Socius huic Supremo Senatui additus est alius illo inferior, qui vulgo **den Raet van Staten**/ quasi consilium Status Fœderatorum Ordinum dixeris, appellatur: Constituitur ille ex talibus Legatis, ex quibus supremus, nisi quod in hoc perpetuum Præsidem agat, & sententiæ dicundæ jus habeat Supremus militiæ Imperator.

31. Ad hunc Ordinaria & extraordinaria omnia minora negotia, quæ commune fœdus & militiam spectant, referuntur, postquam ordinaria & extraordinaria majora ejus ingenii negotia cum Republica ita crevissent, ut omnibus expediendis par non esset Supremus Senatus, qui hujus instituti causa fuit. In hoc Consilium Status admitti quoque solent illi, qui Supremo Militiæ Imperatori Successores destinati sunt, quo sic in tempore assuescant, Reipublicæ curandisque Imperii rebus; sicuti hodie Principis Arausionensis filio, licet admodum adolescenti, aditus huc factus est.

CAP.

Cap. III.

De cura rei maritimæ & supremis archithalassicis conciliis, ejus tuendæ causa à Fœderatorum Communitate institutis.

CVm iis rebus maxime conservetur Imperium, quibus partum est, maxima certe circa res maritimas cura esse debet penes Fœderatas nationes, quæ maris beneficio non modo opes omnes suas sibi peperêre, sed veluti dato quodam à natura ipsa invicto præsidio adversus communem hostem sunt tutiores.

2. Vis quæ in maritimo Imperio conservando impenditur, versatur in idoneo armatarum navium numero, quarum aliæ publicæ sunt, aliæ privatorum.

Publicæ, quæ impensis publicis; Privatæ quę auspiciis quidem publicis, sed privatorum tamen hominum impensis instruuntur atque adornantur. Nam statim ab initio hujus Reipublicæ consultissimum existimatum est, præter maritimam vim publicam, privatos etiam propositis præmiis publicis ad eam curam invitare, plurimiq; ei se dedêre, partim ob spem prædæ amplissimæ, partim etiam ut propositis præmiis fruerentur, quę majora vel minora sunt, prout ab iis hostium naves plurium aut pauciorum vehium (vulgo lasten vocant:) capiuntur, hi Caputers dicuntur.

3. Navium publicarum usus est in ultro citroq; mercatorum navigantium navibus adversus vim tuendis (quod vulgo **convoyeren**/ vocant, quasi comitari dixeris.) Præterea in ultro citroque navigando mari proximo, eoque adversus Flandrorum irruptiones tutiori reddendo, quod vulgo **Cruyssen**/ quasi dicas discurrere, vocant. Deniq; in obstruendo omni maritimo aditu, per quem hostes aliàs facile possunt erumpere, quod vulgo **wachten**/ quasi dicas in statione esse, vocant.

4. Privatorum naves vel in bellicis hostium in proximo hoc mari persequendis, vel in capiendis diripiendisque ditibus Hispanorum navibus ad Indiam inprimis Occidentalem occupantur.

5. Omnibus his maximo Imperio præest Archithalassus, vulgo **Admirael Generael**/ qui Supremus Fœderatarum ditionum Gubernator aut Imperator est: neque tamen ille præsentem se sistit in maritimis expeditionibus, cum ejus præsentia res domi ac terrâ administrandæ haud possint carere: Itaque vices ejus hic explet Vicarius Supremus, qui vulgo **Luytenant Admirael**/ appellatur.

6. Cum vero Ordinum Generalium sit, eâdem cura invigilare maritimis rebus, quà militiæ, quæ terrâ administratur, neque tamen omnibus his curis unus Senatus sufficiat

& ma-

& maritimæ rei Curatores in portubus potius, quam alibi muneris ſedem habere debeant, ab iis electi ſunt quidem alii, qui totius fœderatæ Communitatis nomine res maritimas tractarent. Conſtituunt autem illi non unum, ſed diverſa conſilia in tribus potiſſimum maritimis ditionibus, Hollandia, Zelandia, Friſiaque. In Hollandia tria ſunt, Amſtelodamenſe, Roterodamenſe, & Hornanum; quod poſtremum aliquando Enchuſam Borealis itidem Hollandiæ oppidum transfertur. Unum in Zelandia, Mittelburgenſe; unum etiam in Friſia, Doccumenſe, nunc Harlingam translatum.

7. Conſtant ſingula hæc Conſilia ex ſeptem Senatoribus: Hollandica ex quatuor Hollandis, & tribus aliis, Zelandica ex quatuor Zelandis, Friſica ex quatuor Friſiis, identidemque aliis tribus; qui è ſingularum ditionum membris electi, mox iſtarum Ordinibus accepti, ab Ordinibus generalibus delegantur & Sacramento adiguntur. His additur Secretarius unus & itidem unus Fiſco maritimo Præfectus.

8. Caput & Præſes horum omnium Conciliorum eſt Supremus Gubernator, tanquam Supremus Archithalaſſus, cujus perſonam ſi abſit, tueri poteſt Archithalaſſus vicarius.

9. Bis quotannis olim, nunc quoties res poſtulat, ex ſingulis his conciliis miſſi Legati

Hagæ Comitis conveniunt, ibique cum Ordinibus Generalibus & Gubernatore deliberant de maris & commerciorum præstanda securitate.

10. Ærarium illis proprium & suum est quod vulgo nauticum appellatur, cujus opes constant ex ære, quod pro tutela navium suarum ac mercium pendunt externi aut domestici mercatores, etiam ex his portoriis, quæ invectarum & evectarum mercium nomine in portubus singulis persolvuntur, vulgo Convoy-gelden appellantur. In hoc ærarium etiam defertur omnis illa pecuniæ vis, quæ pro mercibus in agrum hostilem avectis persolvitur, vulgo Licenten/quasi licentiam dicas, vocant.

11. Verum accepti & expensi rationes horum conciliorum Legati Ordinum Generalium Commissariis singulis ternis mensibus reddere tenentur.

12. Capitaneos quos vocant seu Præfectos navium nominandi iidem habent potestatem, manente penes Archithalassum vi eligendi.

13. Cura & auctoritas horum in eo generatim versatur, ut tutæ sint adversus vim omnem hostilem navigationes, ut quivis jure liberi maris utatur, ut classes & naves bellicæ suo tempore & loco paratæ sint, omnibusque necessariis præsidiis instructæ, eas destinare in illa loca, in quibus navigantibus

maxime

maxime possint esse usui. Denique controversias omnes maritimæ rei causa inter nautas, socios navales, mercatoresque exortas cognoscere & decidere, à sententia autem ab his probata appellationi non est locus, si summa rei, de qua quid controversum est, florenos 600. non excesserit: si excesserit, revisioni datur & permittitur locus.

14. Hoc etiam singulatim in horum conciliorum judiciis ac tribunali observandum est, quod non permittantur longa litis sufflamina, quemadmodum in aliis dicasteriis & Curiis judicialibus; Sola enim secunda replicatio quam vulgo duplicam vocant, litigantibus partibus est permissa: Neque id sine gravi ratione: Cum mare frequentantium ventisque commodis utentium intersit controversias suas non trahi aut proferri, sed quam fieri potest, celerrime expediri.

15. Nullæ naves privatorum, de quibus dictum est, sine horum impetrato consensu expressisque mandatis, mare aut hostem tentant. Sin contra evenerit, in Præfectos aut Piratas animadvertitur; imo harum navium Præfecti datis idoneis fidejussoribus in his conciliis cavere debent, nullis civibus aut amicorum populorum subditis damnum sese illaturos.

16. Denique horum muneris est efficere, ut in illata omni maritima præda jure suo sibique debitis Communitas Fœderatorum

 frua-

fruatur. Debetur autem huic quinta pars omnis prædæ, decima pars Archithalaſſo, quod ſupereſt, in mercatores, qui ſuis expenſis naves inſtruxêre, navium Præfectos ac Claſſiarios ipſos diſtribuitur.

CAP. IV.

De ſupremo Gubernatore & militiæ Imperatore Fœderatarum Belgii ditionum.

CVm iterum iterumque redierit nobis Supremi Gubernatoris aut Imperatoris mentio, ut de eo quæ memoratu ſunt digniora dicamus, reſtat.

2. Eſt autem huic Præfecto duplex nomen vel titulus, pro duplici quâ utitur, militari aut togata, auctoritate. Dicitur quippe Supremus Gubernator, vulgo Gouverneur Generael / reſpectu eorum, quæ domi ipſi in ſingularum Fœderatarum ditionum rebus permiſſa ſunt & attributa. Dicitur itidem Imperator Supremus, vulgo Capiteyn Generael vande Vereenichde Nederlanden/ intuitu Majeſtatis, quâ militiæ pollet.

3. Hujus tam illuſtris præfecturæ dignitas in Illuſtriſſimam Naſſoviorum familiam in hunc uſque diem ab Ordinibus eſt collata, primo Guilielmo, deinde Mauritio, nunc quoque Friderico Henrico eo honore fungentibus, niſi quod inter Guilielmi & Mauritii Præfecturam interceſſerit Robertus Dudleus Anglus,

glus, Lyceſtriæ Comes, quod tum & adoleſcens admodum Mauritius eſſet & Anglorum Regina Eliſabetha ingentes ſuppetias tuliſſet Fœderatis, ea lege, ut Anglorum aliquis ſummâ Præfecturâ ornaretur. Cæterum in familia Naſſovica manere placuit, quod & illi libertatis ſuæ initia Reſpublica deberet, quod neque uſui etiam in liberis Rebuspublicis crebræ iſtiusmodi mutationes, & pro libertate repertis legibus aſtrictâ Præfectorum auctoritate, libertati ſatis proviſum videretur.

4. Interim Guilielmo Naſſovio ſumma quædam & exquiſitiſſima, majorque quam cæteris ſucceſſoribus auctoritas fuit, & quod ejus auſpiciis enata eſſet hæc Reſpublica, & quod Conventus, res & conſilia Ordinum turbata fuerint, nec adhuc ſatis conſtitura, deniq; quod illorum turbatiſſimorum temporum res inprimis requirerent unius eximiam auctoritatem. Imo Guilielmum tanti tum temporis Ordines fecêre, ut non Prefecturam modo, ſed Dominium quoque harum ditionum offerendum ei judicaverint, quod tamen ipſe munus prudenter repudiavit, cognito haud dubie Fœderatorum populorũ ingenio, quos ad obſequia & gravia tributorum præſtanda onera promptiores ſub Supremo Ordinum, quam unius Comitis Imperio, in quo minus plerumq; eſt libertatis, futuros non ignorabat

 5. Verum.

5. Verum qualis hodie ea potestas sit, nunc videamus. Remotiores Indorum nationes ac Reguli in literis, fœderibusque cum his Regionibus initis, summam Præfecto huic & liberrimam auctoritatem, absolutumque in omnia dominium adscribunt, hujus Imperii penitus ignari: Formulas tamen illas Ordinibus non repudiantibus, quod illæ gentes summo unius Imperio uti assuetæ, nullas Respublicas æstiment, nisi in quibus penes unum est vis Majestatis.

6. Ergo quia Præfectus hic Militiæ Imperator est, in ejus Sacramentum miles omnis adigitur, non tamen solius, cum ipsa Iuramenti formula Fœderatorum Ordinum disertam præmittat mentionem. Neque tamen illi auctoritas est pro libitu vel novum militem conscribendi, vel eum, qui conscriptus est, exauctorandi. Conscribendorum & exauctorandorum militum penes solos Ordines Fœderatos liberrima manet potestas, agnito quidem Imperatoris consilio, sed non agnita ejus auctoritate.

7. Neque etiam huic Imperatori est distribuendorum militarium stipendiorum potestas, ejus rei omnimoda curatione penes Ordines manente.

8. Interim Gubernatores limitanearum Vrbium constituendi, Centuriones, Tribunos, aliosque militiæ Duces creandi, ac reliquos castrenses honores conferendi hac lege

habet

habet potestatem, ut ex iis modo quos plures numero Ordines denominavere, eligat, quos functioni idoneos maxime arbitratur: Adeo ut potestas hæc eligendi plerumque constricta sit intra cancellos factæ ab Ordinibus denominationis. Dixi plerumque, quia nonnullæ dignitates militares sunt, quas illi pro arbitrio distribuere concessum est, nulla præcedente Ordinum denominatione. At illud inprimis magnificum est, quod ubi in castris agit, & in ipsa expeditione est, hic Imperator omnes tunc temporis vacuas factas militares dignitates, in quoscunque vult, conferendi liberrimam habeat & absolutissimam auctoritatem.

9. Cæterum suscipere expeditionem, castra movere, Vrbes hostiles obsidere, vel in agrum hostilem irrumpere, aut tale quid majoris operis moliri, sine expresso Fœderatorum Ordinum consensu ei non licet. Qui consensus quomodo impetretur, clam interim manentibus in hostem destinationibus, nunc videndum est.

Quoties consultum judicat Imperator tale quid adversus hostem agendum suscipere, ingreditur Supremum Fœderatorum Ordinum Senatum, ac in eo destinationes suas generatim exponit, easque utiles & necessarias Reipublicæ generalibus etiam rationibus commendat, petitque Ordinum assensum, addito pariter, quantæ impensæ in futuram

turam expeditionem faciendæ sint, quo ejus etiam rei in deliberando Ordines possint habere rationes.

Eo facto duos tresve ex toto illo Fœderatorum Ordinum corpore dari sibi Imperator postulat, quibus speciatim omnis expeditionis interius & particularius consilium exponit; ii cognito eo, ad Fœderatos Ordines iterum referunt cognita sibi & ex Imperatore audita utilissima Reipublicæ fore; tectis interim particularibus in hostem consiliis, quæ interest, non cum adeo multis communicare. Si isthæc omnia probent Ordines & admittant, parat se expeditioni Imperator, manente penes Ordines curâ necessariorum illorum mediorum, sine quibus perfici expeditio non potest.

10. Porro abeunti in expeditionem Imperatori comites adduntur tres quatuorve, aliquando plures ex Fœderatorum Ordinum Senatu, qui & in castris referant Reipublicæ Majestatem, & in arduis negotiis à Consiliis sint Imperatori, atque in iis in quibus id necesse est, decretis Imperatori concilient authoritatem. Interim cogere militarem Senatum ex castrensibus Ducibus constantem, ibiq; in mediũ consulere, & leges condere militares, quæ faciant ad meliorem castrorum & expeditionis disciplinam in Imperatoris arbitrio est.

11. Stipendium militare Supremi Præfecti,

ſti, qua belli Imperator eſt, conſtat . . . . millibus in menſes ſingulos. Præterea cum in expeditione eſt, & caſtris, in quibus plurimæ ei tolerandæ ſunt impenſæ, honorarii loco cujusvis expeditionis majoris nomine in eum florenorum . . . . millia conferuntur.

12. Sed & præter ſtipendium illud, *ingens* pecuniæ vis, quæ . . . . plerumque excedit, eidem Imperatori traditur, quo eâ utatur, ad clam conſilia hoſtium per hos aut illos exploratores, quorum miniſterium expedit eſſe arcanum, penitus cognoſcenda & indaganda; neque proinde tenetur Imperator expenſæ illius pecuniæ Fœderatis Ordinibus reddere rationem.

13. Qui idem etiam Fœderatarum Ditionum Gubernator curat ut Ordinum ſingularũ Ditionum, ut & Generalium decreta atque juſſa mandentur executioni, ac inſuper ea omnia adminiſtrat, quæ ei ut Gubernatori ſunt attributa, quæ mox propius proſequemur.

14. Non tamen omnium Fœderatarum Ditionum unus & idem eſt Gubernator. Nam ſub initium hujus Reipublicæ Supremi militiæ Imperatores Præfecturam modo habuerunt ditionum Hollandiæ, Zelandiæque; aliarum ditionum aliis Gubernatoribus conſtitutis. Hodie penes militiæ Imperatorem ſex ditionum præfectura eſt. Friſiâ enim ſuum & ſingularem agnoſcit Gubernatorem,

qui

qui hodieque Nassovii etiam sanguinis est.

Quemadmodum enim omnes Fœderati Ordines agnoscere coguntur unum & eundem Militiæ Imperatorem, ita & in agnoscendo domi eodem Gubernatore necessarium non est, cum uniuscujusque ditionis disciplina non tam ad bonum communis fœderis quam uniuscujusque singularis ditionis sit comparata.

15. Iuramentum in quod adigitur Gubernator, mentionem habet obsequii deferendi & Ordinibus Generalibus & Ordinibus singularum ditionum, quarum constituitur Gubernator, quibus omnibus parere ex amussi tenetur.

16. Neque in omnibus ditionibus, quarum delectus est Gubernator, eadem pollet authoritate. Nam quædam ditiones plusculum, quædam minus Gubernatori permisère.

17. Authoritas autem ejus generatim & nomine officii & nomine bonorum, quæ in hac aut illa ditione possidet, quorumque titulo jus aliquod majus & excellentius habet, venit expendenda.

18. Primo igitur competit ei officii nomine jus indulgentiæ criminum, sive potestas ignoscendi, quod vulgo **het recht van Pardonneren** vocant.

19. Præterea in omnibus prope Præfecturæ suæ Ditionibus potestatem habet conferenda-

rendarum majorum omnium dignitatum in aliquos ex iis, quos Ordines ſingularum ditionum denominavêre. Conſtat autem denominatio illa triplici numero, ex quo unum deligit Gubernator.

20. Quotquot ex nobilitate vocandi ſunt ad conſtituendum equeſtrem Ordinem, qui primas partes facit in plurimarum ditionum Ordinum Conventu; ab eodem Gubernatore qui in Hollandia Equeſtris Ordinis princeps eſt cooptantur.

21. Neque minus illud eſt æſtimandum, quod per Hollandiam omnem & Zelandiam inprimis, omnibus prope in civitatibus jus habeat quotannis ſtato tempore mutandi dimidiatam partem Vrbani Magiſtratus. Nam Magiſtratus Vrbanus duplicem numerum quotannis eorum repræſentat, qui in eorum locum ſuffici debeant, quorum per leges munus terminatur. Ex duplici illo numero denominatorum ſimplicem pro arbitrio ſuo deligit Gubernator.

22. Eſt idem Supremus Præſes & caput Judicialium Curarium, ſive ut vulgo loquuntur, **het Hooft vande Justitie** / adeo ut nomen ejus ac tituli in omnibus judicialibus mandatis ac decretis præmittantur.

23. Competit eidem etiam ſuprema ſaltuum præfectura, vulgo **den opper Houtvester** vocant.

24. Aca-

24. Academiæ item Supremus est Curator, neque sine ejus arbitrio aut assensu novæ in ea leges conduntur.

25. Ius illi est mittendorum ad exteros Legatorum, sed in propriis tantum ac suis causis. Nihilominus jus est illi singulatim privatimque audiendorum Legatorum, qui ad Fœderatos Reipublicæ causâ sunt destinati.

26. In Comitiis Ordinum vel Generalium vel Particularium nullam nisi consulendi habet authoritatem, quare & receptum nunc moribus est, ut Ordinum, qui Hagæ agunt, Syndici, Præsidesque quotidie ante horam Conventui indictam, conveniant Gubernatorem, ejusque sententiam perrogent, de iis, quæ ventura sunt in deliberationem.

27. Est idem arbiter publicarum privatarumque controversiarum, quæ vel inter singularum ditionum totos Ordines, vel inter Ordinum membra, vel inter Ordines & quosdam subditorum graves exoriuntur; quod & legibus fœderis Ultrajectini sic satis est definitum.

28. Ratione bonorum, quæ in possessione Gubernatoris sunt, major quædam vis nonnullis in ditionibus ei competit; si Brabantia, Artesia & Hannonia fœderatorum essent ditiones, in earum ditionum Conventibus, illius, qui hodie Fœderatarum ditionum Gubernator

bernator est, præcipuæ essent partes, adeo, ut pleræque civitates in hujus peculio sint. At fisco Hispanico in eas nunc factus est locis, paucis exceptis, quæ in Brabantia sub Fœderatorum Imperio sunt.

29. In Hollandia aliquot etiam Gubernator nunc possidet Civitates, ut Leerdamum, Iselsteinium, Gertrudisbergam, aliasque: verum quia illis civitatibus nunquam jus fuit mittendi Legatos ad Ordinum Hollandiæ Comitia, earum nomine in iisdem Comitiis nullam voti, aut suffragii ferendi habet potestatem.

30. At in Zelandia, quæ post Hollandiam potentissima est omnium fœderatarum ditionum, res ac vis ejus longe aliter est comparata. Nam cum Zelandiæ Ordinum Comitia absolvantur septem suffragiis, unum Gubernator, quia caput ibi est nobilitatis, totumque Equestrem Ordinem, reliquâ omni nobilitate exclusâ, solus vel ipse, vel per Legatum repræsentat, ipse fert; nec levis ipsius auctoritas circa duo alia, quia Marchio est Veriæ primariæ illic civitatis; & Vlissingæ, quæ civitas non minoris potentiæ est ac dignitatis: Duabus enim his Civitatibus jus est ad Comitia Zelandiæ Ordinum destinandi Legatos. Igitur maximam circa suffragia in adeo potentis ditionis Comitiis Supremis Gubernator, qui nunc est, vim habet.

CAP.

CAP. V.

De opibus, quibus Fœderatorum Belgarum res ſuſtentantur.

REſtat igitur nunc, ut de præcipuo hujus Imperii nervo, opibus nimirum dicamus. Illæ enim diverſis in proventibus conſiſtunt, exque iis colliguntur.

2. Primo in Canone, quem quotannis præſtant pro communis cauſæ defenſione ſingulæ ditiones fœderatæ, Quotam vulgo vocant. Statutum quidem erat Trajectino fœdere, cujus leges capite primo perſequuti ſumus, ut in omnibus ac ſingulis fœderatis ditionibus eadem tributorum ac vectigalium ratio iniretur: at vero experiundo cognitum eſt, rem eam factu inprimis difficilem atque etiam iniquam eſſe. Cum enim E. G. in Hollandia, quam in Geldria multo fœcundior ſit ager, plusque ex eo Dominus aut Colonus reportet, iniquum viſum eſt, ob totidem agri Geldrici jugera tantum quotannis conferre, quantum ob totidem agri Hollandici fœcundioris jugera perſolvitur ac præſtatur. Atque eam diverſitatem aliis quoque in rebus obſervare fuit. Proinde æquius multo, utiliusque viſum eſt, communi conſenſu ſingulis ditionibus indicere annuum Canonem, majorem minoremve, prout majores minoresve ſingularum ditionum opes deprehenderentur, & prout

alia

alia atque alia necessitas Reipublicæ flagitaret. Ita V. G. ubi in commune singulis fœderatis ditionibus conferenda sunt centum florenorum millia; Sola Hollandiæ ditio confert quinquaginta & octo florenorum millia, quoniam ea omnium est opulentissima. Zelandia novem & Frisia undecim florenorum millia, quoniam ad Hollandiæ opes illæ propius quam cæteræ ditiones accedunt, à quibus vilius aliquid minusve confertur. Canone isto semel præscripto, integrum est uniuscujusque ditionis Ordinibus pro arbitrio, & prout maxime ditioni suæ convenire existimant, inire rationem, quâ per tributa aut vectigalia, aut alios aliquos modos ex privatorum fortunis tantum æris colligatur, quantum sufficit ad annuum Canonem persolvendum. Hæc est ipsissima ratio, ob quam tributorum ac publicorum onerum in singulis Fœderatorum provinciis tantam hodieque est observare diversitatem. Porro Canon ille non tam confertur in ærarium commune Fœderatorum, quam per assignationem, ut vulgo loquuntur, à singularum ditionum Ordinibus in eos distribuitur, quibus debet Respublica Fœderatorum; Vtili sane instituto, cum pecunia omnis tanto magis decrescat, quanto sæpius aliorum atque aliorum quæstorum manus mutare necesse habet.

2. Secundo in Licentiis, sic enim vocant, sive

ſive in eo vectigali quod penditur mercium nomine, quæ in agrum Belgii Hiſpanici hoſtilem ex his ditionibus terra aut mari importantur. Conſultum enim ab initio hujus Imperii viſum eſt, ut id liceret, unde vectigal illud *Licenta*, quaſi licitum dixeris, vocatur, idque ob ingentem pecuniæ vim, quæ hoc nomine refertur, diſpoſitis in eam rem in portubus & civitatibus omnibus limitaneis Fœderatorum ſingularibus publicanis, Licentmeesters / ac Cherchers vulgo appellantur, qui excuſſis ejusmodi mercibus eorum nomine tantum exigunt, quantum legibus publicis eſt definitum. Ne tamen ea res noxæ ſit ſecuritati, ac promovendis Fœderatorum rebus, lege cautum eſt, indictâ capitis pœnâ, ne quis arma aut alia, quæ eò ullatenus ſpectant aut faciunt, evehat in agrum hoſtilem. Moribus etiam receptum eſt, ſubinde licentiam illam in aliis quoque mercibus evehendis tollere, ſive claudere, ut vulgo loquuntur: quoties nempe ex re Fœderatorum eſt, augendi inter hoſtes pretium annonæ & venalium omnium neceſſariarum rerum caritatem intendi atque augeri. Ita admodum proſunt, neque ullâ ratione noxia ſunt commercia, quæ cum hoſtibus ſic inſtituunt atque exercent Fœderati.

4. Tertiò in eo tributo, quod literarum Salvi Conductus, vulgo Paspoorten/ nomine à Fœderatis obtentarum illi perſolvunt,

vunt, qui privatarum rerum causâ ex ditionibus atque urbibus Belgii Hispanici ad aliquod temporis spatium conferre se volunt in ditiones Fœderatorum. Hac ratione etiam magna pecuniæ vis colligitur pro quibuslibet ejusmodi literis, ab unoquoque Florenis triginta præterpropter solutis. Interim ne illa libertas hostibus concessa officiat securitati Reipublicæ, raro ea iis conceditur, qui militaribus aut togatis inter hostes dignitatibus utuntur: aliis vero omnibus conceditur, quæ sex mensium spatio definita atque coarctata est.

5. Quartò in contributionibus, quas vocant. Sunt autem hæ nihil aliud, quam annui Canones, quos pagi singuli, qui inter limitaneas hostium ac Fœderatorum Civitates medii ac cujusvis parti patentes positi sunt, solvere tenentur, quo eo nomine ab omnibus hostilibus injuriis agant ac sint immunes. Tantum autem pendunt Fœderatis, quantum ab iis exigit Rex Hispaniarum, & Belgii Hispanici Dominus. Recipiendi hujus canonis causâ in celebrioribus limitaneis Fœderatorum Civitatibus Quæstores singuli ac æraria sunt instituta.

6. Quintò in tributis, quæ in limitaneis Civitatibus Brabantiæ & Flandriæ sub ditionem Fœderatorum redactis, vini, cerevisiæ, salis, ædium denique ac fundorum singulorum nomine penduntur.

Sextò

Sexto in præda militari ab hostibus accepta, cujus portionem Reipublicæ Fœderatæ cedere supra diximus.

Septimo in auxiliari ære; Auxiliare autem æs vocamus, quod Principes fœderati, Galli inprimis & Angli, quoties bello cum Hispanis illigati sunt, conferre in Fœderatorum ærarium ex legibus Fœderum consueverunt, ea conditione, ut eo ad conducendum majorem militum numerum Fœderati Ordines utantur. Ita enim & recte judicant illi Reges, quo majoribus viribus à Fœderatis Belgis Hispanorum res premuntur, eo adversus Hispanos sic distractos & distentos, faciliorem feliciorémque sibi esse belli administrationem.

Ità Galli suo ære hodieque in Fœderato Belgio alunt quatuor peditum millia, equitum etiam 200. Serenissima etiam Venetorum Respublica ex inito fœdere anno hujus seculi vicesimo secundo Reipublicæ huic, quamdiu bello Hispanico ea est illigata, in menses singulos debet quinquaginta millia florenorum. Anglorum ejusmodi subsidia hodie nulla sunt, utpote pacatis inter eos & Hispanos nunc rebus.

7. Octavo in ære fœnebri; Æs autem fœnebre nobis dicitur pecunia à privatis volentibus credita Reipublicæ, ea lege ut iis volentibus sors cum usuris reddatur. Vsuræ autem, quas hoc nomine persolvit Respublica,

blica sunt floreni centum annui pro annuo usu sortis bis mille Florenorum.

8. Opibus his, exceptis iis, quæ ex Canone singularum ditionum resultant, recipiendis, asservandis, & ex decreto Fœderatorum Ordinum distribuendis, præpositus est singularis Senatus, qui Cameræ Rationum Generalium habet cognomentum. Constat autem Senatus ille ex singularum ditionum singulis Legatis.

CAP. VI.

De præcipuis munimentis, quibus domi aut foris Fœderatorum Respublica sustentatur.

MVnimenta præcipua hujus Reipublicæ domi quidem in situ locorum & beneficiis naturæ, in munitis Civitatibus, tanquam claustris Imperii, ac denique in militia; foris vero in fœderibus cum externis aut remotis, aut vicinis Regibus, aut populis, percussis posita sunt. De domesticis præsidiis nunc ante omnia dicendum est.

2. Situs ad tutelā adversus belli vim & exercenda commercia pro acquirendis opibus, inprimis comparatus est, maris ac amplissimorum fluminum circumfluentium beneficio, unde pene in proverbium abiit: ut tutandis Fœderatis Belgis natum est mare, ita tutando & possidendo mari natos esse Belgas Fœderatos. Quare quo in eo rerū potiantur,

 quid-

quidvis iidem impendunt: Intelligentes verissimum esse illud Oraculum, quod sub initium Reipublicæ suæ in nummis publicis expresserunt: Imperator maris est terræ Dominus.

Hispani sub initium horum bellorum non satis animadvertisse videntur, erepto & clauso veluti fœderatis mari, omnem eorum rem è vestigio pessum ituram. Hodie autem facti cautiores & experimentis edocti, vim præcipuam ad impediendas turbandasque Batavorum navigationes & negotiationes convertere videntur, non minus pro iis tutandis sollicitis Fœderatis. Præter mare hujus Imperii ditiones nobilissimi amnes, Mosa, Rhenus & Isala prope faciunt inaccessas, quo & confert plurimum Lex, quæ in Fœderato Belgio accuratissime observatur, quâ placet, ut jus ac beneficium redimendorum captivorum non habeat locum in iis hostibus, qui in fluminibus illis publicis interioribusque eorum fluentis capiuntur. Enimvero in tales capitali supplicio è vestigio animadvertitur, & eo quidem injecto metu fit, ut flumina illa hostilibus excursionibus minus infestentur.

3. Munitæ Civitates positæ sunt in limite hujus Imperii, non in Brabantia modo, Flandria, Geldriaque & Frisia: sed in ipso etiam Germanici Imperii fundo, ut Rhenoberga, Vesalia, aliæque quæ in Cliviam ac supe-

ſuperiorem Rhenum excurrunt Fœderatorum arces ac civitates. Id autem quo minus mirum videatur, & ut quiſque intelligat, amicitiam, quæ Reipublicæ Fœderatæ intercedit cum Cæſare & Principibus Germanici Imperii, ſic non eſſe violatam, occaſio ejus rei ac rationes paulo propius ſunt aperiendæ.

4. Exorto igitur inter Hiſpanos & Fœderatos Belgas bello, plurimas Imperii, Clivenſis Ducis, Electoriſque Colonienſis civitates vi armorum aut occupatione ſub ditionem ſuam redegerunt Fœderati, quin & in limitaneo earundem ditionum agro caſtella plurima, aliaque militiæ opera exſtruxerunt. Itaque inter Imperatorem, Clivenſem & Colonienſem Principes, ipſoſque Ordines Fœderatos multis & acerrimis diſputationibus litigatum eſt: an id liceret aut æquum eſſet. Illi, quorum Civitates vel agri erant occupati contendebant, 1. Amicos ſeſe eſſe Fœderatis Belgis, itaque hoſtilia ſibi aut agro ſuo inferri non oportere, inter certamina Hiſpanorum ac Belgarum ſibi ſaltem beneficium Neutralitatis, quod vocant, deberi. 2. Neminis eſſe, ſi æquus ſit & bonus, invadere dominium rei alienæ; vacua tantum fieri occupantium. 3. Ex urbibus ſuis occupatis, ſuoque in agro exſtructis arcibus merito ſe ſecuritati ſuæ ac libertati metuere. 4. Hiſpanos quidem priores,

ſed nullo jure id tentaſſe, ac proinde haud eſſe Fœderatorum, iniquiſſimum Hiſpanorum inſtitutum imitari.

Contra vero Ordines Fœderati pro cauſa ſua acriter contendebant; 1. Amicos ſe vicinos illos libenter agnoſcere; ſed nec amicitiam lædi, ubi à vicinis innoxium beneficium petitur & reportatur, arcibuſque extructis, occupatiſque civitatibus nihil propoſitum ſibi, niſi propriam ſecuritatem, ab omni noxa in vicinos fuiſſe & futuros alienos. 2. Agnoſcere ſe quidem Neutralitatis beneficio uti has Civitates oportere, ſed aſpectu hoſtium Hiſpanorum, qui eas aut priores invaſerint, aut invadere conſtituant, eaſdem Civitates ut hoſtiles invadere ſeſe atque occupare. 3. Non invadi à ſe dominium rei alienæ, omnia integra manere Dominis, Imperium, privilegium, juriſdictionem, & ſi quid ejus generis eſt; Præſidio tantum ſuo militari in iis Civitatibus ſe facere locum, & facere debere, cum adverſus Hiſpanorum irruptiones, cum præſentiſſimo periculo Fœderatorum eas idoneis & ſuis præſidiis earum domini tueri vel non poſſint, vel non velint. Itaque non tam eripi eas Civitates Dominis, quam jure belli occupantibus aut occupaturis Hiſpanis.

5. Sed & juris pro ſe facere authoritatem non vane contendebant. Quemadmodum enim in jure privato Romanorum Legis Aquiliæ

Aquiliæ actio cessat, dum quis arcendi ab ædibus suis incendii causâ ædes vicinas flammâ correptas destruit, ob justum nimirum metum, ne suas quoque ædes ignis invadat: ita multo majori jure in publica gentium ac Principum causa possunt illi, cum à potente hoste per latus alienum expectant præsentissimum discrimen vicinorum Principum vel Impotentium, vel merito suspectorum Vrbes arcesque invadere, suisque eas præsidiis firmare.

6. Igitur frustra alia & contraria demonstrantibus vicinis Fœderati Ordines in cæpto consilio in hunc usque diem perrexêre. Atque ita factum est, ut per latus vel infirmiorum, vel negligenter agentium, vel sub larva ac titulo Neutralitatis, quam vocant, insidias clam meditantium Ditiones Fœderatorum, quæ in Superiorem Germaniam extenduntur, contra Hispanorum vota extiterint tutiores.

7. In munitis istis præsidiariis Civitatibus præter idoneum militum præsidium, duo fere horrea sunt, alterum annonæ militaris, alterum illius speciei annonariæ, quæ ad vitam sustentandam necessario requiritur.

8. Præsidio militari præest aut Gubernator, aut ille, quem Commendatorem vulgo solent appellare. Commendatoris nomine utuntur Præfecti minoribus Civitatibus

tatibus limitaneis; Gubernatores vero dicuntur, qui majoribus gubernandis impositi sunt. Ad securitatem autem urbium ejusmodi institutum est, ut portarum claves partim sint in Præfectorum, partim in Vrbanorum Consulum manu. Iurisdictio etiam in iis militaris & urbana plane est distincta, adeo ut neque Præfecti militares in cives, neque Vrbani Iudices in milites juris dicundi habeant potestatem.

9. Militem Fœderatorum quod spectat, partim ille externus est, partim domesticus. Sed longe major domestico externi militis numerus est, quia Fœderatorum subditi, qui tenuioris sunt fortunæ, in remotis navigationibus potius sese occupant, quam in ea militia, quæ terrâ administratur. Neque facile quis ideo præsumat, minus tutum esse hoc Imperium, quod nempe insistat ac innitatur fidei militum externorum. Quippe externus miles non hic unius est, sed diversæ nationis, Germanus in primis, Gallus, Anglus atque Scotus; quæ nationes cum diversi plerumq; ingenii sint ac instituti, multisque inter se æmulationibus committantur, non facile futurum est, ut pariter conspirent ad evertendam hujus Reipublicæ securitatem. Hæc etiam ratio est, ob quam in singulis majoribus limitaneis Civitatibus præsidia militaria non unius, sed diversarum nationum disponantur atque conjungantur.

10. Nu-

10. Numerus militum, qui Sacramentum dixerunt Fœderatis, hodie ſerme ad centum millia excreſcere creditur. Centuriæ ac turmæ conſtant fere militibus centenis, paucis quibuſdam exceptis, in quibus majorem minoremve etiam numerum invenire eſt. Ex decem, ſubinde & duodecim, ſexdecim, ſeptendecim vel octodecim centuriis aut turmis conſtituuntur legiones: quibus ſingulis Colonelli nomine unus præfectus eſt.

11. Miles partim eques, partim pedes eſt: ſed eques numero multo minor quam pedes, quòd in hac militia, quæ in Poliorceticis, ſive expugnatione Vrbium potius quam præliis verſatur, rarior ſit equitum uſus. Equitum porro duo ſunt genera, quorum alii à diverſa armatura Curaſſirii, alii Harquebuſirii appellantur. Lancearius autem eques, utpote parum utilis aut habilis, jam pridem hic rejectus eſt. Singulis equitibus equi eſſe debent, non minoris altitudinis, quam quindecim ingentium virilium palmarum, facto menſuræ initio à calce pedis prioris obliquo flexu ad verticem uſque ſcapulæ. Pedes alius haſtatus, alius ſclopis longioribus inſtructus eſt; plures tamen ſclopetarii quam haſtati ſunt, quod eorum in oppugnatione Vrbium major frequentiorque ſit uſus.

12. Menſtruum ſtipendium pediti eſt un-

decim nostratium florenorum, Equiti autem florenorum triginta. Pediti hebdomadis singulis pars stipendii persolvi, Equiti singulis mensibus consuevit. Stipendia porro prompte satis iis persolvuntur, qui ipso Fœderatorum ære merent; minus prompte iis, qui merent auxiliari ære Gallorum, quod id æs tardius plerumque repræsentetur.

13. Notare autem convenerit morem in fœderato Belgio receptum, quo etiam cum exhaustum prope sit aut inopiâ laboret publicum ærarium; sua tamen plerisque militibus stipendia septimanis ac mensibus singulis præstantur. Nimirum instituti ac recepti sunt homines quidam, qui à sollicitandis pecuniis militaribus atque decreto Ordinum obtinendis, Sollicitatores, vulgo **Solliciteurs** / solent appellari: singulæ centuriæ aut turmæ talem sibi eligunt, qui & sedulo instet, quo debitum stipendium ab Ordinibus obtineatur: & si ob inopiam ærarii statim obtineri non possit, aut suis privatis opibus, aut pecuniâ ab aliis mutuo acceptâ curet, ut hebdomadale aut menstruum stipendium continuo paratum sit; ad id agendum magni certique lucri spe ac causâ sollicitatores illi impelluntur: Nam pro expositis creditisque e. g. Florenis centum, sollicitatores (ejus quod interest nomine) subinde florenos decem, majorem subinde mino-

minoremve ſummā ſubtrahunt illi ſummæ, quæ turmarum aut centuriarum præfectis ab Ordinibus debetur, tandemque certo perſolvitur. Homines igitur opulenti pecunias ſuas Sollicitatoribus credunt ordinarias tantum uſuras ſtipulati, & certi, futurum tandem ut ab Ordinibus, ſoluto ſtipendio ſortem recipiant cum ingentibus illis uſuris. Verum ut eâ re fit, ne militi ſtipendium deſit, ita eâdem ratione contingit, ut turmarum & centuriarum Duces ſub ſignis ſuis non habeant aut alant tantum militum numerum, quantum habere debent. Id enim quod uſuræ nomine ſollicitatoribus pendunt, putant recuperare ſeſe debere, acceptis ab Ordinibus ſtipendiis eorum militum nomine, quos ſimulant ſub ſignis ſeſe habere, non autem habent. Præter ordinarium ſtipendium miles quoque fruitur in limitaneis civitatibus immunitate conducendi hoſpitii: Id enim cives aut incolæ alii, pro Vrbani Magiſtratus decreto aperire tenentur. His tamen eo nomine ex fœderatorum ærario aſſes ſex ſingulis hebdomadibus, cujuſvis militis excepti titulo, perſolvuntur. Hæc pecunia vulgo **Servijs-gelt** appellatur.

14. Si forte ab hoſte obſeſſæ ſint Civitates, & ordinaria ac recepta pecunia deſit, quâ ſtipendium militi perſolvatur, ænea, aut ſtannea, aut coriacea, ſubinde etiam

chartacea cudi consuevit, ejusque pretium constituitur ab urbano Magistratu, quod longe superat valorem materiæ, ex qua nova illa moneta constat. Interim sic sibi libenter satisfieri patitur miles, quia liberatâ civitate aut deditâ, à Fœderatis Ordinibus extraordinarius Quæstor constituitur, qui pro illa nova ac nullius prope valoris mox reddit currentem & justi pretii monetam.

15. In Castris ac expeditione in gratiam etiam militum receptum est, ut res omnes venales immunes sint à portoriis omnibus, vectigalibus & tributis.

16. In obsessis quoque civitatibus præter ordinarium stipendium, annona quoque ex horreis publicis gratis in militem distribuitur.

17. Capti milites gregarii, aut inferiores militum Duces, lytro soluto, utrinque rediimuntur. De lytro autem inter Hispanos Fœderatosque sic convenit, ut id non excedat menstruum uniuscujusque capti stipendium. Aliter profecto cum civibus agitur; hi enim tantum solvere tenentur, quantum hostes exigunt, aut in fœtore carceris commorari, donec generalis & mutua redemptio captivorum, quod semel atque iterum quotannis contingit, instituatur. A captivitatis tamen discrimine immunes in Belgica hac militia sunt fœminæ, ac pueri, qui ætatis duodecimum annum nondum excesserunt.

18. At-

18. Atque ita ſe habet ordinarius miles. Sed vero urgente neceſſitate & ſubito aliquo periculo ingruente, extraordinarius miles conſcribitur, qui vulgo **Waert-gelders** ſolent appellari, plane iidem quos ſubitarios vocant veteres Romani. Hi ad tempus modo aliquod conducuntur, & quo promptiores ſint ad dandum militiæ nomen, diurnum iis ſtipendium decem aſſium offertur. Verum quia multi ſpe tam ampli ſtipendii allecti deſerere ſolent ordinarias centurias, & novarum ſigna libentius ſequuntur, plerumque judicatum potius civium cohortes, in quas multitudo civitatum paſſim hic eſt diſtributa, in ſubitariorum locum ſubſtituere, iiſque, veterano atque exercito milite aſſumpto in expeditiones, curam ac præſidium limitanearum civitatum mandare.

19. Miles omnis & in caſtris & in limitaneis Vrbibus ſubeſt Iuriſdictioni militaris Senatus, qui in caſtris conſtat ex ſupremo Militiæ Imperatore, aut Præſide, qui ejus locum tuetur, ac ſingularum legionum ſupremis Legatis; In limitaneis civitatibus, ex ſupremo earum Præfecto, cæteriſque omnibus in præſidio agentibus Centurionibus. Hi jus dicunt ex præſcripta à Fœderatis Ordinibus formula, quæ vulgo **Artijckels-brief** appellatur, ac publice typis deſcripta exſtat.

20. In ea pleraque delicta militaria capitalia censentur.

21. Classiarii militis, cujus in mari usus est, stipendium in menses singulos octo est florenorum, atque insuper de victu ei est provisum. Præfectus enim navis alere milites classiarios, sociosque navales cogitur, uniuscujusque nomine accepto ex ærario Fœderatorum in dies singulos sex assium pretio.

22. Porro jus ordinariæ redemptionis captivorum in militia hac maritima non habet locum; Imo sub initium horum bellorum ne quidem locum habuit beneficium captivitatis, & quotquot in hostium veniebant potestatem, manibus pedibusque colligatis statim in profundum mergebantur. At quia utrique parti id institutum crudelius inhumaniusque tandem visum fuit, placuit beneficio captivitatis facere locum, sed non ordinariæ redemptionis. Causa ejus moris inter Hispanos ista est, ut longæ ac duræ captivitatis metu Fœderatorum subditi à navigationibus & militia maritima, in quibus hic vis rerum est, deterrerentur. Causa vero cur id ipsum Fœderatis etiam placeat, ista est, quod judicarint majori animo naves seque illos tutaturos, quibus tristis adeo captivitatis formido animis oculisque continue obversatur.

CAP.

CAP. VII.

De Fœderibus, quæ Fœderatæ Reipublicæ cum exteris Principibus aut populis intercedunt.

PRoxime dictum est de iis munimentis, quibus Fœderata Respublica domi innititur. Restat jam ut externa videamus. Sunt autem illa non nisi fœdera cum aliis vicinis aut remotis inita, vel communis hostis, vel commerciorum causa.

2. Tuentur ea fœdera Belgæ Fœderati vel per Agentes in rebus, vel per Legatos ordinarios. Legatorum annuum stipendium est decem millium florenorum. Solo Legato, qui in aula Constantinopolitana apud Turcarum Imperatorem agit, utente stipendio duodecim millium florenorum, ob majorem pompam, quæ in sustinendo decore Legationis inter illas ambitiosas & externa maxime æstimantes nationes requiritur. Sed ipsa singulatim fœdera videamus.

3. Cum Germanici Imperii Cæsare non tam fœdus aliquod, quam observata hactenus amicitia intercedit. Sunt interim qui existimant, eam speciosam magis esse quam veram. Certe constat nostrâ & patrum memoriâ Cæsarem Hispanis in Belgio laborantibus sæpius militares suppetias tulisse quæ quam primum Hispanis erant junctæ, in speciem quasi Sacramenta & vexilla Cæsaris mutabant. Hac eadem arte Fœderati

Or-

Ordines in juvandis Gallorum & Protestantium Principum in Germania laborantium rebus, usi dicuntur.

Neque mirum est, vel abs re suspicari lubet, proximos omnes Austriaci sanguinis Cæsares meliora voluisse ac etiamnum velle ejusdem stirpis Hispanicæ Regibus, quam causæ Fœderatorum Belgarum; quanquam Cæsar non unâ hactenus legatione urserit Fœderati Belgii Ordines, ut quemadmodum ejus olim Principes, membra Imperii vasallique, ut vulgo vocant, esse velint: Vnde & in literis ad Fœderatos Ordines scriptis nonnunquam inter eorum titulos hac formulâ usus est: *Fidelibus nostris & Dilectis.*

Verum ab ea sententia hactenus adeo alieni sunt Ordines Fœderati, ut ejusmodi litteras sic inscriptas non apertas remittendas ad Cæsarem identidem judicarint, addentes suum sibi esse absolutissimum Imperium, nec Belgii Principes, in quorum illi successerunt locum, unquam Imperio aut Imperatoribus ut Vasallos & Clientes fidelitatis dixisse juramentum. Interim inter subditos Imperii ac Fœderatorum commercia, aliaque officia, quæ amicorum sunt, hactenus mutuo exercentur.

4. Cum Protestantibus Germaniæ Principibus inita à Fœderatis in mutuum auxilium fœdera narrant, ac publicis scriptis objecerunt hi, qui Cæsareanarum partium

sunt,

ſunt; & forſan vera ſunt, quæ objiciuntur. Cum enim ſuperioribus annis nihil æque Cæſari fuerit deſtinatum, quam acerrimo quodam Imperio opprimere omnem Germaniæ libertatem; Superiori autem Germaniâ ſub miſerrimæ ſervitutis jugum acta, facile invadi poſſit inferior & ſubjugari: non adeo inconſulte fecerint Fœderati, ſi intellexerint, per Proteſtantium Principum latus ſenſim ac clam ſuam etiam impeti libertatem, ac proinde illorum cauſam ad ſe quoque ſenſerint pertinere.

5. Cum Hanſeaticis civitatibus commerciorum communium cauſa jam olim ante duo præter propter ſecula Fœderati Belgii Ordines fœdus iniêre; Imo Hanſeaticarum Civitatum celeberrimæ quoque Hollandiæ ac Zeelandiæ Civitates, membra ac partes factæ ſunt, ut Amſtelodamum, Middelburgum, Dordracum, aliæque. Hodie in eo adhuc fœdere utrinque perſiſtitur: quin imo ſuperioribus annis 1614, 1615 & 1616 longe arctius initum eſt, quo ad tuendam æquam omnem Hanſeaticarum Civitatum cauſam Fœderati Ordines ſeſe obſtrinxere. Quod factum adeo ægre interpretatus eſt Cæſar, ut conjurationis in Imperium ac perduellionis crimen Hanſeaticis Civitatibus propterea objiciendum exiſtimaret. Verum hæ multis Legationibus tandem probavêre jam olim jus competiiſſe ſibi ineundorum

dorum ejusmodi fœderum, non agnita Cæsarum authoritate, eorumque assensu implorato.

6. Cum Daniæ Rege initum fœdus vix quid aliud continet, quam mutuam commerciorem libertatem. Interim ob ingentia & superioribus annis nimium aucta portoria, quæ in freto Sundano à mercatoribus Belgis ac nautis exiguntur, missis sæpe legatis de eorum iniquitate Ordines Fœderati queri necesse habuerunt. Vtile tamen ac necessarium utrique parti hoc est fœdus, cum Fœderati Ordines carere haud possint freto Sundano; quo per omnem Septentrionem merces Belgarum distribuuntur, etiam ligni illius inprimis copia, quam ad naves aliaque ejusmodi exstruenda suppeditare uberrimè Dania consuevit. Sed nec Dani à pluribus defecti, quorum in fœderato Belgio copia est, carere possunt commerciis Fœderatorum.

7. Cum Poloniæ Rege ac Republica itidem commerciorum causa, frumenti inprimis (quod affatim ex ea advehitur) causâ, amicitia colitur, non tamen sine querelis multis, præsertim superioribus annis novis teloniis in Borussia ac alibi institutis, quæ adeo gravia mercatoribus Belgis visa sunt, ut de mutandis illis navigationibus ac frumento aliunde, ex Moscovia inprimis advehendo, seriò cœperint cogitare. Sed & ea

ea occaſione in Ordinum Hollandiæ Comitiis deliberatum quoque eſt, de incundo multorum annorum contractu cum Muſcoviæ Duce ratione commercii frumentarii, concluſumque ut ea de re mitterentur Legati, cum poteſtate conveniendi cum ipſo, niſi illud novum telonii inſtitutum in Boruſſia tolleretur. Quod illorum inſtitutum, ne vanum poſſit videri, ſciendum eſt in Moſcovia villicorum & ruricolarum non differre à mancipiis conditionem, cum ipſe Dux plenam ſibi in ſuorum ſubditorum familiaribus bonis poteſtatem ſumat, unde fit, ut fere nihil amplius acquirere ſtudeant, quam ipſa vitæ neceſſitas flagitat; hinc agricultura hactenus ibi negligitur, ita ut largior ſeges, tametſi in ſpatioſiſſimis arvis non proveniat, quam incolarum uſu quotannis conſumitur. Hoc itaque eſt, quod Hollandi Moſcoviæ Duci factâ ſpe ingentis proventus, perſuaſum voluerunt, ut vi poteſtatis ſuæ adigeret incolas ad diligentiorem agriculturam, cujus operæ urgendæ ac promovendæ, ſi ex ſua gente Præfectos certâ conventionis lege ibidem Hollandos conſtitutos habuerint, nihil certius ſibi pollicentur, quam intra paucorum annorum intervallum tantam in illis oris frumenti copiam, quanta ſibi ad proprios uſus & continuationem ejus commercii cum aliis gentibus ſufficeret. Inter dubia hujus deli-

deliberationis motum quidem fuit hujus Moſcoviticæ negotiationis hanc eſſe rationem, quod ob diſtantiam horum locorum ſemel tantum, vel ad ſummum bis ſingulis annis naves redire poſſint. Verum ad reſarciendum hoc incommodum, oſtenſum eſt, naves ad illud iter adhibendas triplo capaciores eſſe iſtis, quæ in mari Balthico negotiantur, adeoque una vice tantum per eas advehi poſſe, quantum minores ter repetita navigatione apportare ſolent, immunes interim à teloniis in mari Balthico inſtitutis. Hujus rei metus effecit, ut illa telonia à Polonis vel imminuerentur vel tollerentur.

8. Cum Suecorum Rege olim ſcilicet annis 1614 & 1640 percuſſum fœdus eſt, commerciorum inprimis cauſa: paulo ante ſuſceptam & adhuc continuatam in Germania expeditionem, arctius amicitia coaluit, atque inter partes convenit, ut Fœderatorum Belgarum Ordines durante in Auſtriacam Domum expeditione in Suecorum ærarium ſingulis menſibus .... millia florenorum inferrent. Res enim & inſtitutum Belgarum ea expeditione cum primis juvari videbatur.

9. Cum Magno Moſcoviæ Duce, commerciorum quoque gratia jam olim tractatum eſt, atque inter alia ei indultum, ut conſcribendi hic conducendique militis; atque hinc avehendæ militaris annonæ in poſterum haberet poteſtatem.

10. Cum

10. Cum Magno Turcarum Imperatore haud minus ampliſſimum fœdus intercedit, commerciorum tutarumque navigationum cauſa maxime inſtitutum. Quemadmodum & ea de cauſa ſingularibus conceſſionibus cum Perſarum quoque Imperatore, Tunetanis & Mauritaniæ in Africa Regulis iidem fœderati convenêre.

11. In Italia cum ſola Sereniſſima Venetorum Republica fœdus hodieque colitur, quod ſplendoris partim cauſâ inſtitutum eſt, partim quod duæ hæ prope ſolæ florentiſſimæ nunc Reſpublicæ eſſent, multisque iisdem inſtitutis uterentur. Sed cauſæ aliquid datum eſt, quare illius fœderis legibus convenit, ut durante adverſus Hiſpanos Belgarum bello, Veneti in menſes ſingulos penderent florenorum ...... millia, ſicuti & Fœderati Ordines tum quoq; ſe obſtrinxere ad idoneas ſuppetias ferendas Veneto nomini, ſi forte ea Reſpublica bello Hiſpanico aliquando illigaretur.

12. Luſitani hactenus hoſtes, ſuperioribus annis, ſcilicet anno 1641, exuto Hiſpanorum Imperio Fœderatorum Belgarum fœdus & ambivêre & accepêre; quo duo imprimis cauta ſunt: Primo futurum in poſterum, ut in utraque India, & Orientali & Occidentali, abſtineant ab oppugnatione Vrbium earum, invadendis illis Ditionibus, quæ Luſitanis ibi adhuc ſuperſunt. Sane ſuffla-

ſufflamen magnum ac impedimentum promovendis rebus, prolatandoque Imperio utriuſque Indiæ Societatis, quæ in Fœderato Belgio inſtituta eſt, & jam pleroſque poſſeſſores exturbarat, injectum eſt. Verum æquius viſum eſt, pro amicis eos inpoſterum habere, qui & hoſtilem ſimul exuiſſent animum cum Hiſpanorum Imperio, & defectione ſuâ res Hiſpanicas maxime debilitaturi videbantur. Quare & ſecundo convenit, ut in Luſitanico mari turbandis Hiſpanorum navigationibus naves aliquot bellicæ fœderatorum ſumptibus ſe continerent.

13. Cum Anglis ſub initium hujus Reipublicæ & utiliſſimum & neceſſarium maxime fœdus initum eſt, regnante nempe Eliſabetha, quę & cauſæ & religioni Reformatorum addicta, miſſis militaribus ſuppetiis donataque partim, partim ad tempus credita magna pecuniæ vi, dubias adhuc nutanteſque Belgarum res ſuſtentavit; ſic tamen ut Belgæ clientum prope more ejus Reginæ Majeſtatem comiter obſervare tenerentur. Hodie Anglis cum Hiſpanis pax eſt, nihilque ex fœdere Belgis ſupereſt aut competit, quam libertas commerciorum, uſus portuum ac poteſtas colligendorum ſupplementorum militarium per omnem Britanniæ ditionem.

14. Cum Gallorum Rege omnium arctiſſimum hodie fœdus eſt atque obſervatur,

tur, idque percussum est paulo ante quam à Gallis bellum Hispanis palam superioribus annis indiceretur. Eo placuit, ut pacem Galli Fœderative non facerent, aut inducias cum Hispanis pangerent sine mutuo consensu, donec rationi se subjiceret Hispanus, & quotannis inde Galli, hinc Fœderati idoneum exercitum in agrum Belgii hostilem educerent, & si fieri posset, copias conjungerent, copiisque utriusque gentis conjunctis, cum summo Imperio præesset Princeps Arausionensis. Etiam tum conventum de divisione Hispanicarum in Belgio Vrbium ac ditionum, quas conjunctis viribus forte essent expugnaturi: sicut & à Galliarum Rege promissa tum est Fœderatis ingens pecuniæ summa quotannis repræsentanda, qua conscriptæ novæ copiæ sub signis Fœderatorum militaturæ sustentarentur. Nempe finis illius fœderis fuit ac ratio, quod utrimque intelligeretur, non melius atteri in Belgio vires Hispanorum posse, quam ut conjunctis animis, pariterque in hostem eductis exercitibus illorum vires distraherentur. Atque hæc causa est illarum, quæ superioribus annis frequentatæ sunt & adhuc frequentantur Fœderatorum Gallorumque in Belgium Hispanicum felicissimæ expeditiones.

CAP. VIII.

De Collegiis Societatum Vtriusque Indiæ, quibus in Orientem & Occidentem navigatur.

DE Collegiis utriusque hujus Societatis opportunus sese offert dicendi locus, partim quia inter hujus Imperii præcipua sunt munimenta, ut quibus immensæ opes in hanc Rempublicam derivantur; partim quia istæ societates non unius hic ditionis propriæ, sed omnibus fœderatis ditionibus sunt communes.

2. Collegia illa haud aliud sunt, quam quorundam privatorum societates, auspiciis publicis institutæ ac confirmatæ, quibus fit ut solis illis privatis, aliis omnibus exclusis, integrum sit suis sumptibus militem conducere, naves adornare, denique idoneas classes instituere, ad communem hostem Hispanum opibus Vtriusque Indiæ tot per annos incubantem possessionibus suis jure belli exturbandum, ac ex gentium insuper jure cum Indorum nationibus ab Hispanis nondum subjugatis, Fœdera ineunda & commercia quælibet exercenda.

3. Occasionem huic instituto duo inprimis fecêre: 1. Decretum ab Hispaniæ Rege promulgatum, quo commercia & navigationes Fœderatorum in Hispaniam omnino vetabantur, ex qua sola Fœderatis Indicas & Exo-

& Exoticas illas merces petere tum licebat.
2. Ingens & enorme pretium, quod earundem mercium nomine Hispanici mercatores tunc temporis exigebant, utpote Regi suo earum nomine gravissima portoria pendere coacti, adeo, ut in unica prope Hispania monopolium esset opium universi ditioris orbis, quibus orbem reliquum jugo subjiceret suæ dominationis.

4. Accedebat & causa, quæ tunc incidit, privata, memoratu inprimis digna; Nam eodem tempore Batavus quidam, qui per annos plurimos Hispanis & Lusitanis mercatoribus in Indiam navigantibus ministerium suum ac fidem probaverat, à Lusitanis, certe Turcis, tandem captus, è carcere liberari haud potuit, nisi immensi pretii lytro persoluto, ad quod cum non sufficerent privatæ ejus opes, subsidium Amstelodamensium aliquot mercatorum & petiit & impetravit; eâ lege, ut in patriam reversus arcana omnia, leges & commoda Hispanicæ navigationis in Indiam aperiret ac revelaret. Vnde tum cognitum est, mercaturam in India exercentibus certum lucrum nomine expensorum quinque sexve Florenorum centum prope florenorum esse.

5. Vnum consiliis Batavorum tum adhuc obstare videbatur, nimirum Serenissima Venetorum Respublica, quæ commerciis in Persia exercitis hactenus Indicas etiam merces

ces ab Indis in Persiam delatas terrestri itinere per deserta Orientis Constantinopolim, ac dein domum referebat, quæ etiam causa est illius, quæ hodieque in ea Republica est, opulentiæ. At vero vanos imposterum futuros Venetorum conatus, Batavis ex eo colligere promptum fuit, quod Batavi maritimo & minus sumptuoso itinere negotia sua possent expedire, terrestribus illis Venetorum itineribus susceptis cum multo majoribus expensis conjunctis.

6. Sed modus ac forma institutæ curatæque hactenus utriusque Societatis propius nobis expendenda sunt.

7. Igitur ante ipsam Orientalis Indiæ institutam Societatem privati quidam commerciorum causâ adierant, visitaverantque illas Indiæ ditiones, quæ Hispanis aut Lusitanis non parebant. Sed vero cum singuli illi mercatores consilia illa non conjungerent aut communicarent, atque alii aliorum instituti ignari, eosdem Indiæ portus cum iisdem mercibus peterent, aliique aliis sic essent impedimento, pro lucro sæpe non nisi damnum reportabant. Præterea cum in ipsa navigatione ac itinere vires navesque non conjungerent, sæpius Hispanis ac Lusitanis in prædam cedebant. Horum malorum avertendorum causâ instituerunt Ordines Fœderati Belgii Generalem quandam Societatem, quæ ad certum annorum spa-

ſpatium ſola privilegio uteretur navigandi in Orientalem Indiam, ſecundum certos limites certasque leges præſcriptas.

8. Decretum illud Ordinum mox promulgatum eſt, invitatique ſimul ſunt omnes harum ditionum ſubditi ad certam pecuniæ ſummam, quantam quidem vellent ſinguli, conferendam, quâ hujus Societatis deſtinationes optatum ad effectum perducerentur. Sic factum eſt ut alii amore Reipublicæ capti, alii certiſſimâ ſpe lucri allecti, pro ſuis quivis opibus eam pecuniæ vim certatim contulerint, ex qua ſumma ſexaginta quatuor tonnarum auri conficeretur. Hæc enim prima Capitalis, ut vulgo loquuntur, ſumma hujus inſtitutæ Societatis fuit.

9. Omnibus iis, qui aliquam pecuniæ ſummam in hanc rem contulerant, datum eſt Participantium cognomen, quod nimirum participes eſſent rerum, quas hæc Societas feliciter aut infeliciter eſſet geſtura.

10. Iis vero qui contulerant eam pecuniæ ſummam, quæ excederet ſex, vel in VVeſt-Friſia tria Florenorum millia, datum nomen eſt, quo capita participantium, vulgo Hooft participanten/ dicebantur. Ex his ſolis, excluſis cæteris, qui minus contulerant & delecti tum ſunt, & hodie etiamnum deliguntur illi, qui curandis Societatis rebus cum maxima auctoritate impoſiti Curato-

res Societatis, vulgo Bewint-hebbers/ appellantur.

11. Capita illa participantium nominandi Curatores illos habent potestatem: Electio autem alibi Ditionis Ordinibus, alibi Vrbano Magistratui competit, prout diversis hujus Societatis Collegiis in aliis atque aliis ditionibus institutis aliter atque aliter visum fuit.

12. Iisdem Capitibus Participantium Curatores Societatis quotannis administratæ rei & impensarum acceptarumque opum rationem reddere tenentur.

13. Cætera Curatores pro arbitrio & prout consultum est, expediunt, neque ea cura in iis nisi cum vita vel lapsu unius & viginti annorum finitur.

14. Curatores illi in singulis Ditionibus certo in loco ac navigationibus commodo conventus suos habent, qui Cameræ vulgo solent appellari.

15. Sunt autem in Cameris singulis, Amstelodami 20, in Zelandia 12, ad Mosam 14, ut & in VVest-Frisia 14.

16. Præter hos ordinarios conventus in quavis ditione instituitur, urgente necessitate, Amstelodami in Hollandia, aut Middelburgi in Zelandia extraordinarius aliquis & supremus Conventus, ad quem singularum ditionum Cameræ suos mittunt Legatos. In eo de rebus arduis & extra ordinem obla-

oblatis, consilia ineuntur & decreta sanciuntur, quæ singulæ Cameræ personæ probare ac sequi necesse habent.

17. Extraordinarius ille Supremus Conventus constat collegio Septendecim virorum, **de Vergaderinge van Seventhien** appellatur, certusque cuivis Cameræ numerus præscriptus est, eorum, quos ad hunc Conventum debeant destinare, aliis major, aliis minor, quemadmodum Amstelodamensis Camera octo, Middelburgensis quatuor, reliquæ ditiones unius aut duorum Legatorum mittendorum habent potestatem, pro diversitate nimirum pecuniariæ summæ, quam alia Camera majorem, alia minorem contulit ad res hujus Societatis constituendas. Et sane æquum est, ut cujus res potissimum agitur, quique plus quam cæteri credidit Societati, plus etiam quam alii habaat authoritatis.

18. Ita quidem instituta est forma regundæ domi hujus Societatis: inter cujus initas leges hæc præcipua fuit, ut Curatores collatâ pecuniæ summâ in adornandam classem idoneam, ac comparanda arma necessaria ad Lusitanorum Hispanorumque ex India exturbationem, coëmendasque merces, quæ ad permutationem cum Indiæ quibusdam populis instituendam, quam primum uterentur, & quotannis expen-

ſarum ac illatarum opum accurata ratio redderetur, ut ex lucro quotannis facto ac reportato pars ſeponeretur ad res & commercia Societatis augenda & confirmanda; pars autem in uſum participantium, quos vocant, pro rato & ſumma pecuniæ quam Societati quiſque crediditſſet, deſtribueretur; quæ diſtributio **Uytdeelinge** vulgo, appellatur.

19. Ita ſuſceptum eſt tam illuſtre inſtitutum, cui ſub initium ſucceſſus ampliſſimi non defuerunt. Nam partim permutatione mercium, quas Batavi viliſſimas in Indiam deportabant, ut ſpecula, plumas, orbes aut globulos vitreos, denique pupas aliaſque ejuſmodi quiſquilias Norimbergæ potiſſimum in Germania ex cupro, ligno, aut aliâ vili materiâ affabre factas, quibus incredibile dictu eſt, quantum Barbari illi delectentur, reportatiſque mercibus omnium pretioſiſſimis, ut ſerico, margaritis, nobilioribus aromatibus, & ſi quæ ejus generis alia ſunt, partim caſtellis aliquot Luſitanorum Hiſpanorumque ſecure inprimis tum agentium, feliciter expugnatis. In quo poſtremo Regulorum quorundam in India auxiliares manus iis haud defuere, utpote quibus Hiſpanici nominis incomparabilis ambitio ac avaritia jam pridem erat vehementer infenſa & deteſtata.

20. His ſucceſſibus factum eſt, ut primo ſexen-

ſexennio ab inſtituta hac Societate exacto, ab anno nimirum 1602, uſque ad annum ejuſdem ſeculi octavum, Capitalis ſumma ſexaginta, ut ſupra diximus, & ſex tonnarum auri aucta ſit, præter factam in participantes reportati lucri diſtributionem, ad plus quam trecentarum tonnarum auri ſummam. Sed & pomœria ditionum ac limites Batavorum in India adeo mox ſunt prolata, ut non unum ſed plurima ampliſſima ditiſſimaque regna partim vi ſub ſuam redigerent poteſtatem, commerciorum in iis exercendorum causâ, partim donis, fœderibusque ſic ſua facerent, ut excluſis Hiſpanis Luſitaniſque ſibi ſolis referrent poteſtatem commerciorum in iis exercendorum.

21. Ergo de ordinanda illic componendaque Republica quadam Batavica tandem eſt cogitatum. Placuit ut caput & Regia illius Imperii eſſet civitas, cui Bataviæ factum eſt cognomentum, adeo munita murisque lateritiis cincta, ut ſuperioribus annis magni Iavanenſium Imperatoris, tunc hoſtis, nunc amici, inſultus ſuſtinere potuerit, quanquam ab eo plus quam ducenta millia hominum tracta dicantur in eam expeditionem.

22. Placuit ut in ea Regia ſedem haberet Supremus Gubernator totius Indiæ Batavicæ. Hujus tanta ibi eſt authoritas, quanta in Fœderato Belgio Gubernatoris Supremi & Imperatoris. Vtitur autem pompa

longe majori quam Europæi fere Reges, qui mos datur ingenio illarum barbararum gentium, quæ externa illa specie potissimum capiuntur. Sub initium perpetua fere hæc dignitas fuit: sed, cum ea res plena magni periculi videretur, placuit, ut Hispanorum Lusitanorumque recepto in utraque India more, non nisi triennalis esset imposterum illa administratio.

23. Præterea in eadem Regia instituti sunt duo Supremi Senatus, in quorum altero res publicæ Societatis, quæ pacē, bella, fœdera ac commercia spectant, cum supremo Gubernatore pertractantur. In altero est ipsum justitiæ tribunal, in quo causæ privatorum ac lites & alia ejusmodi expediuntur.

24. Ad ista in singulis provinciis, ditionibus ac insulis, quæ huic Societati parent, constituti sunt duo Supremi quasi magistratus, quorum alter præest militiæ passim dispositæ, partim ad continendos in obsequio Barbaros, partim ad reprimendos vicinorum hostium insultus: alter iis curandis gerendisque rebus præest, quæ spectant communem commerciorum rationem; plane ut veteres Romani plerasque provincias per Legatum & Quæstorem administrabant. Ne autem in exercenda mercatura hi, qui ei curandæ præsunt, fraudulenter agant, suique potius commodi, quam publici habeant rationem,

tionem, additi iis sunt Censores quidam, qui haud attendunt modo ad ea quæ geruntur, sed etiam eadem annotata ad Supremum Gubernatorem ac Senatum singulis trium mensium intercurrentium spatiis, transmittunt, ex quibus omnibus iidem Senatores conficiendum curant unâ Scripturâ totum Societatis illius statum, ex qua in Fœderatum Belgium transmissa, Curatores, qui domi agunt, continuo intelligunt, quomodo se habeat totum illud Imperii sui Corpus, quidque in eo se bene habeat, quidque sit vitiosum.

25. Sed & tum cogitatum est de propagando iis in locis Belgico aut Batavico sanguine, quo illo sensim aucto, Belgarum incolentium numerus par aut superior evaderet numero Barbarorum; Eo nempe consilio, quo Romani in Provincias ad provinciales in obsequio continendas transferebant Colonias, quæ ex solis Romanis civibus constarent. In eam rem, amplissimum aliquod Gynæceum publicum in Regia civitate erectum est, in quod tenuioris fortunæ virgines plurimæ, in Belgio ad eam rem pretio conductæ, delatæ sunt, quæ sumptibus Societatis alebantur, facta militibus sociisque navalibus Belgis aut aliis mercaturam ibi exercentibus potestate eas ambiendi atque in matrimonium accipiendi, quas amarent; Verum id consilium optato

eventu caruit. Nam experiundo cognitum eſt, prolem ex patre & matre Belgis in Orientali India natam, haud eſſe vitalem, vitamque brevi cum morte commutare: Contra autem, quæ ex patre Belga & matre Indica proles ibidem prognaſcitur, vivax eſſe deprehenditur.

26. Nihilominus, quod per naturam ibi non licet, frequentia hominum in Belgio ſuppletur, quorum infinita quædam vis in navigationibus iſtisque in locis ab hac ſocietate occupatur.

27. Porro mercatura in Orientali India vel præſenti pecunia, vel permutatione exercetur.

28. Præſenti pecunia inter paucas quaſdam & callidiores gentes, ut Japponenſes, & quasdam alias, quæ cum pecuniæ uſum, ante Hiſpanorum Luſitanorumque adventum ignorarent, ex horum avaritia pecuniam etiam æſtimare didicerunt.

29. Permutationi tamen frequentior eſt locus, qua merces ex Belgio advectæ, cum mercibus Indicis permutantur, obſervato in eo antiquiſſimo hominum more, qui ante pecuniam inventam non niſi permutatione inter ſeſe utebantur. Merces autem ex Belgio advectæ adeo nullius pretii ſunt, quod & ſupra annotavimus, mercesque Indicæ adeo pretioſæ, ut pleriſque in locis merx noſtratium, quæ pretio florenorum e. g.
quin-

quinque constat, redimatur merce Indica pretii centum pluriumque florenorum, certo argumento pretium rebus non naturam, sed uniuscujusque populi aliam atque aliam libidinem posuisse.

30. Maximum tamen lucrum reportatur ex iis gentibus, quæ ex initi fœderis legibus monopolii potestatem Societati huic fecêre. Ita exempli gratia, piperis illic emendi soli fere Batavi jus habent, ac proinde ei merci adeo per universum orbem necessariæ pretium constituere possunt quod volunt.

31. Merces illæ quotannis in Belgium advehuntur stato quodam tempore, quo ipso etiam quantum fieri potest, naves aliæ ex Belgio in Indiam destinantur.

32. Merces in Belgium delatæ auctione publica statim divenduntur, & pro majore aut minore pecuniæ vi ex venditis mercibus accepta, decretum fit de facienda in participantes distributione lucri quod factum est.

33. Ita fit, ut e. g. 100. florenorum nomine, quos quis ad Societatem hanc constituendam contulit, in eum conferantur raro 20. subinde 30. plerunq; 40. præterpropter floreni, adeo ut reditus annuus propemodum exæquet sortis dimidiatam partem. Neque id mirum alicui videbitur, qui cognoverit quemadmodum id est certissimum, merces ex India huc quotannis advectas su-

perare hac ætate ſex auri milliones, ſive ſexagies centum florenorum millia. Vnde etiam agnoſcere proclive eſt, ſortem ſive capitalem ſummam, quâ hæc Societas primum inſtituta eſt, totam quotannis plerumque Societatem lucrari. Plerumque dixi, quia ſubinde tempeſtatibus, ſubinde diſſenſionibus, inter Batavos & Indos exortis, reditus annui aliquanto ſunt minores.

34. Diſtributio illa vel præſenti pecuniâ, vel mercium in participantes diſtributione peragitur, cujus poſterioris conſilii hæc interior eſt ratio, quod ſuperioribus annis vicini aliquot populi ſpe tanti lucri allecti, de ejuſmodi Societate cœperint cogitare, inſtructiſque aliquot navibus commerciorum causâ in Indiam Orientalem inſtituerint navigationes. Societas igitur Batavica, quo illuderet ejusmodi conatus, efficeretque ne ſic lucri quid facerent vicini populi, conſultiſſimum judicavit, pecuniæ loco in participantes ſuos diſtribuere ejuſmodi merces, quales ex India vicini populi advexerant. Tanta enim copia ejuſmodi mercium pariter diſtributa earum pretium vehementer decreſcit, fitque ut pro lucro non niſi damnum reportetur. Eſt ea res Societati Batavicæ quidem etiam damnoſa, ſed pro lucro reputandum eſt, ſi minori damno majus aliquod præveniatur, quemadmodum nullum majus huic inferri poteſt, quam ſi

aliæ

aliæ gentes Indiana illa commercia etiam invadant.

35. Id quoque observatione hic dignum est, quod participantes non modo quotannis fruantur amplissimis illis reditibus, de quibus jam diximus, sed etiam summa capitalis; quam huic Societati constituendæ singuli contulerunt, indies & pretio & æstimatione crescat, hoc modo, e.g. Si quis Societati crediderit quatuor florenorum millia, si eam summam & actionem, quam ejus nomine habet, alteri alicui vendere voluerit, quod haud raro fit, facile reportat 18000. florenorum. Nam floreni centum huic Societati sub initium crediti sive dati, ad participandum si vendantur, valent pretium plusquam 400 florenorum. Neque id mirum videri debet; cum enim magis magisque indies res hujus Societatis efflorescat, nihil tandem aliud expectandum est, quam ut progressu temporis annua distributio in Participantes facienda adæquet ipsam summam capitalem.

36. Porro superioribus annis, exemplo, auspiciis & modo paribus Societas illa quoque instituta est, quæ Indiæ Occidentalis appellatur. Cui sub initium turbandæ, duodecennales inducias Rex Hispanorum à Fœderatis Belgis petiit & obtinuit, quod nimirum intelligeret, Indici argenti ditissimis mercibus omnem rerum suarum car-

dinem verſari. At elapſis illis induciis, quibus inter alia cautum erat, ne in Occidentalem Indiam à Batavis navigaretur, pulchrum adeo & neceſſarium inſtitutum ſtrenue ac ſerio eſt promotum.

37. Ad eam conſtituendam collata eſt ſumma ſeptuaginta duarum tonnarum auri, qua pecunia cum adornata eſſet frequentiſſima ac inſtructiſſima claſſis, oppidum S. Salvatoris, quod vulgo Baja de todos los Sanctos Hiſpani vocant, caput rerum Hiſpanicarum in Braſilia feliciter eſt expugnatum: ſed & mox infeliciter amiſſum. Interim ex direptis captisque iis in oris Hiſpanorum Luſitanorumque ditiſſimis navibus tanta collecta eſt præda, ut jam ſtatim inter ipſa initia floreni e. g. viginti quinque in ſingulos participantes diſtribuerentur, qui conſtituendæ huic Societati florenos centum contulerant. Paulo poſt capta, argenteam meſſem ferente, Hiſpanorum claſſe, præda ad duodecim auri milliones & amplius æſtimata eſt. Qua occaſione dimidiata pars creditæ ſortis ſive ſummæ capitalis in participantes eſt diſtributa, adeo ut ſingulorum florenorum centum nomine, quisq; florenos quinquaginta reportarit.

38. At experiundo cognitum eſt, in ea diſtributione Curatores huius Societatis prodigos potius fuiſſe quam liberales; & incautos potius, quam prudentes. Cum enim

ea

ea tempestate nullam adhuc fixam sedem Imperii rerumve suarum hæc Societas in Occidentali India haberet: potius fuisset, si ea præda ad res constituendas ac confirmandas fuisset collata, quam eam in participantes immaturis adhuc rebus distribuere. Nam huic Societati gravissimum gerendum bellum erat cum Hispanis Lusitanisque, quos acriter defensuros suas in India Occidentali sedes satis constabat.

39. Hæc est ratio cur absumpta jam illa capitali summa, octoginta tonnarum auri, de qua jam diximus, necesse habuerint hujus Societatis Curatores ex participantibus colligere novam quandam pecuniæ summam, dimidiam nimirum partem illius capitalis summæ, quam quisque sub initium contulerat; cui mox imaginaria auctio accessit 18. tonnarum auri, ita ut tum fuerit summa capitalis 126. tonnarum, mox aucta 54. tonnis, & sic jam excrevit ad 180. tonnas auri. Quod quo facilius inter ancipites hujus Societatis res & prosperas nimis prodige curatas fieret, convenit inter Curatores & Participantes, ut novæ illis summæ collatæ nomine singulis quovis anno ordinariæ & receptæ hic usuræ persolverentur, hoc est, floreni sex, centum florenorum nomine.

40. *Sic* aucto hujus Societatis ærario expeditio iterum in Brasiliam est suscepta, ejusq; maritima ora, & in ea munitissima & opu-

opulentissima Civitas Fernambucum est expugnata, ex qua sacchari inprimis immensa provenit copia: & mox in interiora limites magis magisque sunt porrecti. Dehinc in oram Africæ itum est, ibique expugnatis aliquot Lusitanorum munimentis hæc Societas aperuit sibi commercia cum illis Africanis gentibus, quæ juventutem suam vendunt in servitutem, quos servos vulgo Negros solent appellare. Qua in re multum positum est momenti. Cum enim incredibilis quidam labor sit, quem sustinere oportet in iis molis, in quibus saccharum ex arundinibus exprimitur, nulla natio Europæa, quamvis validi & compacti corporis sit, eum perferre potest. Possunt autem illa mancipia Africana, quorum statura brevis est, sed vis corporum adeo solida, ut soli & singuli ferre pondus possint, quod tres validiores ex Europæis non possunt sustinere.

41. Quanquam autem hæc sic satis feliciter cesserint, nulla in participantes ex eo tempore facta est distributio, non, quod non multæ ac pretiosæ merces bis terve quotannis: (duodecim enim septimanarum spatio ultro citroque hæc navigatio perfici potest, cum navigationes in Indiam Orientalem ad itum reditumque conficiendum, requirant plerumque spatium mensium sedecim) ex iis locis advehantur, sed quod hactenus usque ad nuperam Lusitanorum ab Hispanis defe-

defectionem, partim ad tuendos limites, partim ad eos necessario augendos, multi operis multarumque impensarum bella fuerint gerenda.

42. Regimen hujus Societatis domi se habet ad eum plane modum, quo Societas Indiæ Orientalis, nisi quod supremo & extraordinario hujus consessu, qui vulgo **de Vergaderinghe van de negenthien** appellatur, semper Præsidis locum impleant ac tueantur Generalium Fœderatorum Ordinum aliquot Legati, idque eo potissimum titulo, quod ipsa Vniversitas Fœderatæ Reipublicæ haud contemnendam pecuniæ summam contulerit ad hujus Societatis constitutionem.

43. Foris in ipsa Brasilia Imperium est penes supremum terrâ marique ibi Imperatorem, qui nunc est Mauritius Nassovius, quod crederetur illustris adeo spectatæque familiæ nomen decus aliquod ac venerationem allaturum huic Societati, inter illas gentes, quæ longe ferociores magisque barbaræ sunt, quam in India Orientali.

44. Gubernatori additi sunt duo, vel tres qui à Curatoribus hujus Societatis ex ipso Curatorum Collegio deliguntur, & in Occidentalem Indiam destinantur: horum est conjunctis consiliis deliberare ac decernere ea omnia, quæ salutem Societatis spectant.

45. Est

45. Est & ibidem locorum Senatus, quem Politicum vocant, institutus, in quo jus dicitur & lites privatorum cognoscuntur.

46. Cætera omnia se habent ad eundem modum, quo res alterius Societatis in India Orientali administratur. Cæterum hæc Societas intra hujus Brasiliæ angustias continere se haud constituit, omnesque eo convertit hodie destinationes, ut aditum sibi in Occidentalis Indiæ interiora, & argenti ditissimas fodinas, quarum partem Hispani possident, partem ipsi Indi nondum subjugati ab Hispanis, eorumque contumacissimi hostes sibi servavêre. Spes vero de successu vix dubia esse potest, oblata præsertim nunc eorum bellorum occasione, quæ Chilienses populi in ora hujus Indiæ maritima positi, cum Hispanis omnium atrocissima gerunt. Quibus cum sola desint arma ac alia militiæ instrumenta, iis è Batavia eo delatis Societatem cum his ac fœdus facile obtinere posse, plerisque est persuasum, & jam eo idonea Classis, armaturâ ejusmodi referta, ante menses aliquot est destinata.

47. Vtriusque hujus Societatis milites militiæque Præfecti non solis Societatum Curatoribus, sed Ordinibus Generalibus fœderati Belgii, Supremoque etiam militiæ Imperatori dicunt Sacramentum, quod neque tutum neque decorum sit, vim armatam

tam in privatorum esse manibus, solemni sacramento toti Reipublicæ non obligatam.

48. Vtraque etiam Societas utitur privilegio illo, quo solis illis in utramque Indiam navigare concessum est, non perpetuo, sed vero intra certum annorum intervallum constricto, viginti puta, aut triginta præter propter annorum; Cujus instituti quidem duplex est ratio. 1. Prima est ista, quod eæ in fœderatam Rempublicam forte aliquando incumbere possent necessitates, quibus ad ineundas cum Hispanis inducias vel quoque pacem compelleretur, neque eas obtinere posset, nisi prohibitis ulterioribus in utramque Indiam expeditionibus. Itaque ne ea occasione contra dati privilegii fidem aliquid Ordines Generales constituerent, caute placuit certo annorum spatio ejus usum definire. Secunda est quod sic fiat, ut Curatores utriusque Societatis identidem necesse habeant eorum privilegiorum ab Ordinibus petere continuationem, quâ occasione pro auctis utriusque Societatis opibus Respublica identidem sibi velut redostimenti loco ingentem quandam pecuniæ vim potest stipulari.

49. Denique utraque Societas ad confirmandam hanc Rempublicam maxime est comparata, dum utriusque rebus feliciter gestis,

gestis ærarii Hispanici res inprimis conturbantur; dum etiam utraque Societas veluti perpetuum quoddam seminarium est, ex quo belli tempore, ingruente subito aliquo tumultu & arma & armatas naves, & armatorum hominum aliquot millia è vestigio possint adhibere, in quo etiam pacis & induciarum tempore plurima millia militum, quasi alio in Orbe, in perpetua quadam bellorum meditatione agunt.

CAP. IX.

Quid de perpetuitate aut duratione Fœderatæ hujus Reipublicæ judicandum sperandumque sit.

POst ea ut licuit, explicata, quæ generalem fœderatarum Belgii ditionum administrationem spectant, ad particularem descriptionem nobilioris ditionis inter fœderatas omnes me converterem, nisi de eo argumento, quod huic Capiti præscripsimus, disserendi occasionem præberet Cardinalis Bentivoglius, & aliquandiu Pontificis Romani Nuncius in Hispanico Belgio, in eo opere Italice scripto, quod Relationes appellavit, in quo etiam quærendum sibi placuit, allatisque nonnullis rationibus quæ pro perpetuitate hujus Reipublicæ facere videri poterant, tandem contrariis quoque in medium adductis, alia plane omnia de ea sentienda esse, arbitratus est.

2. Vanum profecto est de futuris; superbum

bum autem de perpetuitate alicujus Reipublicæ disserere: forma tamen uniuscujusque ac moles opesque facile concedunt, ut de aliis atque aliis majora aut minora quædam præsumamus.

3. Ac inprimis, si causam videamus institutæ hujus Fœderatæ Reipubl. quam ea quidem perpetua est ac necessaria, tam perpetuam futuram Rempub. haud sine ratione licuerit augurari. Causa autem fuit vindicatio oppressæ & conservatio recuperatæ libertatis, cujus immotus amor & omnibus gentibus maxime sub Septentrione agentibus, inprimis autem Belgis aut veteribus Batavis innatus est. Accedit quod in hac nova Fœderata Republica in nemine ea libertas lædatur. Causa ergo istius primæ mutationis, & in illa ipsa mutatione recte omnia expleta hoc faciunt, ut nulla plane supersit ratio, ob quam de alia mutatione aut Imperii forma sit cogitandum. Huc etiam adjecerim odium immortale Hispanorum in Belgas Fœderatos, & horum in Hispanos, nullam spem veniæ, metuendos esse quos læseris, & quæ ejus generis alia plura, posse adferre. Non enim mutatio ulla expectanda ex iis est, qui probe intelligunt, mutatione in præcipitium tandem sese ituros.

4. Eadem spes confirmatur, si ad formam institutæ primæ mutationis, post ejectum Hispaniæ Regem, attendamus. Certissimum est,

est, ubi quis in constituenda Republica ab uno extremo ad aliud transit, plerisque tandem redire prioris istius desiderium. At in fœderato Belgio vix ulla veteris Imperii mutatio est instituta, nisi quod solus princeps amotus sit, manente Ordinum Imperio, quorum potestati potestas Principis obnoxia fuit; Ergo cum manserit singulis ditionibus pristinum Ordinum Imperium, idque gratissimum libertati, & ejecto Principe insuper auctum: Cum etiam singularum Vrbium pristini Magistratus, pristina privilegia & jura, ab ipsis Principibus olim indulta, manserint: quis non videt in novo & communi fœdere harum ditionum, veterem Reipublicæ formam prope intactam mansisse? Nihil igitur ex iis, quæ olim fuerunt, amotum est quod utile omnibus acceptumque esset, cujus desiderium nullum posset redire. Sed & verissimum illud est axioma: Maxime ea omnia duratura esse Imperia, quæ in oblato aliquo transitu rerum, ut loquitur Tacitus, minimum passa sunt mutationis.

5. Neque minora nos præsagire vult modus regiminis Fœderatarum Ditionum. In eo enim observare licuit in dissimili singularum ditionum potentia & inæqualibus opibus summam esse inæqualitatem auctoritatis, & quod inæqualitas illa sit futura causa durationis, cum sola plerumque inæquali-

qualitas causa sit omnium ejusmodi mutationum.

6. Si ad domesticas opes oculos quoque convertamus, cum illæ præcipue consistant in opibus privatorum, atque eorundem infinita atque indefessa industria quædam sit in iis parandis, partisque augendis, nihil certe facile huic Reipublicæ est defuturum.

7. Si ad præsidia etiam externa judicium convertatur, maxime ea, quæ in Gallorum Anglorumque fœdere posita sunt, quam ab omni retro ævo suspecta his gentibus est dominatio Hispanorum, quamque æternæ atque indubitatæ veritatis id est, in Fœderatorum Belgarum causa, illorum etiam causam verti & agi, tam æterna hæc præsidia Fœderati sibi possunt polliceri.

8. Si ratio etiam habeatur munimentorum, quæ natura dedit, ut maria & flumina immensa, quam iis maxime fere tribuit conservatque ejusdem cursus ac situs perpetuitatem, tam in iis secura acquiescere hæc Respublica potest.

9. Si exempla etiam similium Rerumpublicarum nostræ ætatis videamus, cum Helvetiorum Respublica eodem plane modo constituta sit, non modo adversus potentissimos Principes sese tueatur, sed ob situs quoque opportunitatem formidata iisdem ac æstimata sit, cum eadem hic & majora concurrant, non sine causa simile durationis exem-

exemplum in hoc Imperio futurum præsumitur.

10. Non enim votis modò optare, sed ex ipso Reipublicæ ingenio ac ratione sic satis colligere etiam licet, non facile movendam hujus Reipublicæ constitutionem; At Cardinalis ille, quem diximus, Bentivoglius in contrarium nonnullas addit rationes, & quidem;

11. Quod nimirum libertas licentiam, & hæc inæqualitatem, & sic singularis sive unius Imperii desiderium pariat, ut Romani post expulsos Reges amplissima usi sunt libertate, dein inæqualitate Ordinum inter se commissi, postremo sub unius iterum dominationem, nempe Cæsaris, venêre.

12. Ast dicendum, ejus mutationis factæ exemplum frustra adduci, cum ea nata sit ex ita constituta Reipublicæ Romanæ forma, in qua æquabilitati Ordinum non satis erat provisum; quod de hac Republica affirmari non potest.

13. Quod auctoritas nimia sit Supremi Gubernatoris, ac Imperatoris; At vero magnam quidem illam, sed Ordinum multo majorem ac summam esse, habereque illum in iis, quæ summā Reipubl. concernunt, suadendi, hos autem imperandi potestatem ex iis, quæ supra diximus, satis est manifestum.

14. Quod incredibiles ac pene immensi hic sint sumptus bellorum, & publici ærarii attritæ

attritæ opes. Reſponderim vero, ſed & hoſtium opes eſſe etiam attritas, itaque fœderatos & fœderatorum hoſtes hac ratione eſſe pares; in eo interim impares & diſſimiles, quod exhauſtæ apud hoſtes ſint privatorum etiam opes, quæ ſub Fœderatorum Imperio longe ampliſſimæ & prope inæſtimabiles inveniuntur.

15. Quod una Provincia, e.g. Hollandia, multo potentior ſit quam cæteræ, ac proinde dominationem in cæteras facile poſſit uſurpare. At vero exceperim in illa potentiæ diſſimilitudine, quoad res fœderis curandas, unicuique eandem vim eſſe auctoritatis, ſed & altera in alterius ditionis ſingularibus rebus nunquam miſcetur.

16. Quod diverſitas hic plurima ſit religionum: Cæterum illud repoſuerim; interim ſingulis de religione diverſa ſentientibus, eandem datam eſſe & manere conſcientiæ, quam vocant, libertatem; quæ cum omnibus ſit grata, non poteſt non omnibus hac ſaltem ratione hæc Reipublicæ forma probari.

CAP. X.

De ſingularum ditionum regimine, Hollandiæ inprimis quæ cæterarum omnium loco adducitur in exemplum. De ſupremis in ea Ordinum Comitiis.

HActenus quidem ea perſecuti ſumus, quæ communis rei Fœderatorum omnium

omnium Belgarnm spectant rationem atque curationem. Reliquum igitur jam est, ut in singulis ditionibus administrandi Imperii rationem videamus. At vero cum id prolixius futurum videatur, satis erit Hollandiam solam inspicere in exemplum, cum ad ejus instar in plerisque sese habeant reliquæ omnes ditiones.

2. Regimen Hollandiæ, quo intelligatur propius, cognoscaturque qui supremi ejus Ordines sint, & ex quibus eorum Comitia constent, ante omnia operæ pretium fuerit audire ipsos illos Ordines ea de re differentes, in diplomate eo de argumento sub initium mutatæ Reipublicæ promulgato.

3. Ordines, ajunt illi, Hollandiæ VVest-Frisiæque bipartiti sunt, ac in duo membra distributi. Constat enim partim ex delegatis Nobilium & equestris Ordinis illius Provinciæ, vulgo die Ridderschap ende Edelen appellantur; partim ex Civitatibus, quæ vulgo die Steden vocantur. Vnde publicorum decretorum Ordinum hujus Provinciæ inscriptio sic se habet, Equestris Ordo, Nobiles & Civitates Hollandiæ VVest-Frisiæque.

4. Nobiles igitur unum membrum constituunt, tum stemmatis splendore & gentis dignitate, tum Dynastiis & possessionibus per hanc ditionem sparsis illustres.

In quibus Dynastiis vel Dominiis supremam,

mam, mediam & infimam præfecturam sive Iurisdictionem omnes ad unum fere soli habent atque exercent. Hi autem è re natâ in unum conveniunt de statu publico deliberaturi, & in Comitiis una cum Civitatum Legatis in commune bonum patriæ consulunt.

5. Civitates quod spectat, cum earum Magistratus constituant octodecim sequentia membra Ordinum Hollandiæ, de earum singularum singulari regimine hic etiam est dicendum. Est autem in omnibus non unus prope idemque regiminis modus.

6. Collegium Senatorum Vrbicorum qui à prudentia quâ cæteris antecellunt, vulgo Vroetschappen appellantur, quasi dicas sapientes, constat ex insignioribus civibus & Patriciis, numero alibi 40; alibi 36, alibi 32, alibi viginti novem, alibi viginti quatuor, alibi viginti.

7. Atque hæc Collegia antiquitate cum ipsis Civitatibus certant, aut certe monumenta ipsorum originem prodentia obliterata sunt. Cooptati in eum Ordinem, eo munere quoad in vivis sunt, aut civitate gaudent, fruuntur. In mortuorum vero aut alio migrantium locum alii ad explendum numerum ex ipsis civibus communi consensu Collegarum surrogantur.

8. Penes hæc sola Collegia deliberandi, consulendi ac decernendi de negotiis tam

E totius

totius ditionis, quam urbis jus potestasque est: quodque in iis Collegiis deliberatum, consultum & decretum est, à tota plebe volentibus omnibus admittitur, nec quispiam idem infringendi aut impugnandi habet potestatem.

9. Eliguntur in his Collegiis quotannis Ordinarii Magistratus, quatuor videlicet, tresve vel duo Consules, qui **Burgemeesters** vulgo appellantur, & septem aut plures judices, qui Scabini aut **Schepenen** vulgo, quorum omnium annuum munus est; Hi in quibusdam civitatibus absolute eliguntur, in quibusdam duplicato numero nominantur, ex quo numero geminato Supremus Ditionis Gubernator, consulta curia, eligit illos septem vel plures, quos diximus judices aut Scabinos appellari.

10. Munus Consulum est imperare, rebusque politicis adesse tam in administrandis bonis reditibusque urbicis, quam in curando, ut generatim dicam, ne quid Respublica capiat detrimenti.

11. Scabini administrandæ justitiæ, cognoscendisque controversiis & civium potissimum causis vacant; estque penes ipsos in singulis Vrbibus suprema, media & infima jurisdictio.

12. Penes hæc magistratuum collegia summum Imperium est per Hollandiæ VVest-Frisiæque civitates, idque fere pari ubique

ubique modo, ita ut Principes Regionum iſtarum nihil quidquam ſibi vendicarint præterquam jus Prætoris creandi, qui ipſorum nomine juſtitiam conſequeretur.

13. Hic ſtatus eſt Vrbium Hollandicarum, totiuſque adeo Reipublicæ, unde certo colligi poteſt, collegia hæc magiſtratuum & Senatorum Vrbanorum conjuncta cum Nobilium conventu, totum corpus Hollandiæ repræſentare. Nec ulla alia regiminis forma facile invenitur, quæ meliore cognitione cauſæ de rebus publicis ſtatuat, decernat, aut ſua decreta majori pace, auctoritate ac conſenſu exſequatur. Quamobrem nemini mirum videri debet, ſtatum hujus Provinciæ reliquarumque nunquam nutaſſe, & nulli alii facile de perpetuitate ceſſurum.

14. Vt vero hæc Vrbium & Nobilium Collegia apte congregentur, & conſilia ſimul communicentur, nulla re id commodius, quam per eorundem Ordinum ordinarios delegatos effici poteſt atque obtineri. Quotieſcunque igitur res ſeriæ incidunt, quæ ipſorum Ordinum operam & conventum requirunt, jam tum ad Comitia conſcribuntur atque evocantur, litteriſque unà præcipui articuli & capita, de quibus deliberandum erit, inſeruntur, quibus in collegiis Vrbanis & Nobilium ventilatis & expenſis, decretoque ſuper iis facto, tales, quibus maxime fidunt,

ad præscripta Comitia ablegantur cum potestate consulendi ac decernendi, quæ potissimum ad commune bonum, totiusque ditionis commoda spectare judicabunt.

15. Nobiles in iis Comitiis solenni & competenti numero 12. fere aut 13. sese sistunt: Civitates vero Consulem cum nonnullis Senatoribus mittunt, idque eo numero, quem moles rei postulare videtur, delegant.

16. Atque his delegatis incumbit, res omnes, quæ ad publicam salutem & patriæ conservationem pertinent, cognoscere, pertractare, deque iis omnibus ea statuere, quæ maximopere bono Reipublicæ faciunt.

17. Hi porro delegati cum ad hunc modum convenere, exhibent ipsos Ordines, non quod ipsi per se & propriâ auctoritate Ordines sint, sed quia à potentioribus collegiis id muneris iis est demandatum, & auctores alios agnoscunt.

18. Finitis eisdem Comitiis ac dimissis, iidem delegati actorum omnium ac consultorum rationes autoribus suis exacte reddere tenentur.

19. Atque hoc ipsorum Ordinum de curandæ suæ Reipublicæ ratione publicum rescriptum est, Anno 1587. 16. Octob. cujus sententia tamen & ratio ut propius innotescat,

ſcat, quædam accuratius expendenda ſeſe offerunt.

20. Igitur in Hollandia, ſicut & in omni Republica, offerunt ſeſe res duorum generum, in quibus gerendis expediendiſque auctoritas & ſententia publica requiritur; quædam nimirum de quibus facta jam ſunt decreta, quædam de quibus ut novis & hactenus non oblatis nova decreta ſunt facienda. Pro harum rerum diverſitate duo diverſi Ordinum Conventus, alter Ordinarius, alter Extraordinarius, in Hollandia ſunt inſtituti.

21. Qui ut utiliter in extraordinariis Ordinum Comitiis decreta tueatur curâ ſua & exequatur, Senatus perpetuo Hagæ-Comitis celebratur, conſtans ex deputatis Ordinum, qui vulgo **Gecommitteerde Raeden** ſolent appellari: eum conſtituunt unus ex Nobilibus, & ſingularum civitatum ſinguli Legati, quorum hæc dignitas triennii ſpatio definitur, & unus Aſſeſſor Iuriſperitus, & facundus, qui vulgo **Raedt-Penſionarius**/ aut magnus Penſionarius appellatur.

22. Idem Senatus ærarium hujus ditionis regit, & res eo pertinentes dijudicat.

23. Idem Senatus recipit omnes querelas, libellos ſupplices, deſideria ſingulorum civium & civitatum, ut & Ordinum Generalium & Gubernatoris, ſi quæ ſint poſtulata.

In quibus, si quæ sese offerunt nova, de quibus Ordinum decreta facta non sunt, idem Senatus ad ea cognoscenda convocat Ordinum Extraordinarium conventum, certumque ei diem indicit, missis simul ad nobiles & ad omnes civitates articulis capitibusque, de quibus in proxime indictis Comitiis erit deliberandum.

24. His acceptis Nobiles inter se & singulæ Civitates in Vrbico Senatu sententiam exquirunt, & ex majoris partis suffragiis concludunt super iis, de quibus in proximis Comitiis est agendum.

25. Deinde ad statum diem, duodecim ex nobilitate & singularum civitatum Legatis Hagæ se sistunt, constituuntque supremum illum & extraordinarium ipsorum Ordinum Hollandiæ conventum, qui vulgo **de Vergaderinge van de Staten van Hollandt ende West-Frieslandt** vocatur.

26. Legati, quos huius causâ mittunt singulæ civitates, tres fere numero sunt, nempe unus consulum, unus ex Scabinis aut reliquo ordine Senatorum, quibus adjungitur tertius, qui Assessor sive Pensionarius civitatis appellatur, estque hic semper Iurisperitus & disertus, & quasi lingua totius civitatis.

27. Modus autem celebrandorum horum Comitiorum sic se habet: Assessor sive

Pen-

Pensionarius magnus Ordinum director est horum Comitiorum, is solus mensæ, capite semper aperto, assidet, & primo Comitiorum die breviter aperit & exponit indolem eorum negotiorum, de quibus in his Comitiis agendum est. Dein singuli ex Ordinibus, præstito ante omnia solenni fidelitatis & silentii juramento, de oblatis negotiis deliberant, & sententiam suam expromunt. Quod à majore parte decretum est, à magno Pensionario in acta refertur. Horum actorum exemplaria, quæ copias vulgo vocant, octavo post peracta comitia die Nobilitati & singulis civitatibus mittuntur, quo unicuique membro, ex quo Comitia hæc constituuntur, in promptu semper sit notitia rerum ab Ordinibus Hollandiæ actarum atque decretarum.

28. In rebus tamen maximi momenti, ut novis tributis & vectigalibus, bello indicendo aut finiendo, novis fœderibus ineundis non ratum habetur, quod sola major pars decreverit, sed omnium consensus necessario expectatur.

29. Si qua nova, dum celebrantur hæc Comitia, sese offerunt, de quibus Nobiles aut Legati Vibium domi deliberationem cum suis non instituêre, de iis non agitur in his Comitiis, sed res differtur in Conventum proximum.

30. Primum votum aut jus ferendæ pri-

mæ ſententiæ eſt penes Collegium Nobilium, qui Nobiles tamen, licet 12, vel 13. numero ſint, pariter unum tantum ſuffragium aut votum conſtituunt: cum econtra ſingulis civitatibus (ſunt autem 18. numero, quarum Legati in illis Comitiis comparent) ſingula vota ſint. Quanquam dixerim à ſingulis Givitatibus tres plerumque huc deſtinari Legatos, ſciendum eſt, tres illos pariter, cum unius Civitatis ſint, unius tantum ſuffragii conficiendi habere poteſtatem.

31. Verba nobilium nomine facit, eorumque ſuper propoſitis ſententiam exponit Penſionarius Magnus, tanquam Penſionarius Ordinis Nobilium; inter Legatos ſingularum civitatum ſententiam civitatis nomine effert ac commendat Penſionarius uniuſcujuſque civitatis.

32. Penes unum ex Nobilibus cuſtodia eſt majoris ſigilli Ordinum, quo fœdera & ejus momenti alia negotia majora obſignantur; minoris ſive quotidiani penes eum, qui Ordinibus eſt à Secretis.

33. Atque ita ſe habent hujus ditionis Suprema Comitia. At ſuperſunt duo adhuc alia Collegia, quæ Collegia Rationalium ſolent appellari. Penes primum eſt adminiſtratio publicorum Comitatus Hollandiæ bonorum, quæ plerumque Regalia aut dominia ſolent appellari. Nomen illi eſt Ca-
meræ

meræ rationum, ſive de **Camer van Reeckeningen.** Conſtat illa ex quinque aſſeſſoribus, ab Ordinibus Hollandiæ in ea dignitate conſtitutis. Penes alterum eſt cura inſpiciendi rationes vectigalium, tributorum, aliorumque redituum Hollandiæ Comitatus. Conſtat illud uno ex Ordine Nobilium Legato, & duobus Legatis ex ordine civitatum.

CAP. XI.

De ſingulari Vrbium Hollandicarum Regimine.

HActenus vidimus quomodo in univerſum ſe habeat Hollandiæ adminiſtratio, ac per Ordines curatio. Reliquum eſt ut Regiminis formam, qualis in plerisque civitatibus eſt, nunc videamus.

2. Vrbium regimen conſtat ex Prætore, ex Senatu, ex Conſulibus & Scabinis.

3. Prætor in ſingulis unus eſt, qui non quidem juris dicundi aliquam poteſtatem habet, ſed in criminalibus, quas vocant, cauſis, Ordinum nomine quaſi publicus quidam eſt accuſator, qui adverſus reos actiones apud Scabinos inſtituit, penes quos examinandorum accuſationis capitum atque dicundi juris eſt poteſtas. Prætoribus nullum ſtipendium publicum eſt, quicquid enim in gerenda illa dignitate lucri reportant, id totum reſultat ex mulctis pecunia-

riis, quæ reis quibusdam indicuntur. Ac id prudenter inprimis Majores nostri instituisse videntur. Vbi enim ex convenienti & accurata cura satis lucri referri potest, curæ isti imposito, nullum stipendium debet decerni; hoc enim decreto languidior, ac remissior in cura & administratione muneris sui est futurus.

4. Senatus Vrbanus amplissimus ille est, qui vulgo **den Breden-raedt** appellatur; constat plerisque in oppidis numero, ut Leidæ, 40, in nonnullis 30, præter propter Optimatum & ditissimorum civium. Tales enim solos ad eum admitti volunt antiquæ Leges: unde apparet & singularum Vrbium & Ordinum totius ditionis, qui constant, sicuti præcedenti capite diximus, ex equestri ordine & Vrbanorum Magistratuum legatis, plane Aristocraticam esse administrandi Imperii rationem.

5. Hic Senatus convocari non solet, nisi ubi deligendi ac creandi novi Consules, novique Scabini sunt: ad ista horum conventus quoque indicitur, quoties Comitia Ordinum convocantur, quo expendant capita rerum, de quibus in iis Comitiis erit deliberandum. Nam quicquid maiori hujus Senatus parti visum fuerit, pro sententia totius illius civitatis in ipsis comitiis exponitur atque habetur.

6. Iidem Senatores quasi publici Censores

res ſunt Conſulum ac Scabinorum, ſi muneris ſui adminiſtrationem, atque adeo in ipſis Ordinum Comitiis limites datorum mandatorum exceſſerint. Et quo majori libertate ac promptiori hi Senatores ea in re uterentur, jam olim prudentiſſime cautum eſt, ut perpetua eſſet horum dignitas, neque poſſent removeri loco, niſi ob crimen læſæ Majeſtatis aut delictum quod infamat. Libertatis enim cuſtodes & ejus causâ cæterorum Cenſores ſic tueri neceſſum fuit adverſus odium & invidiam eorum, quorum mores, actioneſque ut adverſas libertati ac Reipublicæ perſtringendas ſuſcipiunt. Adeo ut in hoc Senatu ſit & Fulcrum libertatis, & norma ad quam cæterorum conſilia & facta exiguntur.

7. Ex his Senatoribus deliguntur Conſules & Scabini pluribus ipſorum Senatorum ſuffragiis.

8. Conſules alibi 4. alibi numero tantum duo ſunt: Ad horum curam pertinet ea omnia decernere, quæ politiam civitatum concernunt, controverſias civium primo omnium excipere, iis componendis arbitros ſe interponere, aut ad eam rem è civium multitudine deligere, & ſi per arbitros ad pacem profectum nihil ſit, tum demum ad Scabinorum tribunalia litigantes partes amandare. Quod ea de cauſa inſtitutum eſt, ut quantum fieri poſſet, conſulari hoc arbitrio

inter diſſentientes interpoſito, forenſes lites, longi earum tractus,& plurimæ in eas faciendæ impenſæ, prævenirentur. Hujus rei cauſà iidem Conſules quotidie horâ unâ alterâve in eam rem ſtatâ, in conſulare conclave admittunt cives omnes,quotquot volunt,cujuſcunque ordinis ſint ac conditionis.

9. Scabini numero alibi ſeptem, alibi novem ſunt. Sunt autem hi non alii quam Iudices civitatis, qui in foro ac tribunali ſuo ſtatis diebus terve quaterve hebdomadatim cognoſcunt civiles cauſas à litigantibus civibus, & criminales ab accuſante Prætore oblatas: omnis enim cauſæ, niſi vel per ſe, vel per Perſonam privilegiata ſit & ſpecialiter huic conſtitutioni exempta, cognitio prima competit Iudici loci, in quo domicilium habet is, qui convenitur: neque hoc in oppidis tantum, ſed & in pagis agriſque obtinet, judicaturque per arreſta in oppidis ad ſummam quinquaginta florenorum,in agris & pagis ad viginti. Sententiæ definitivæ in civitatibus majoribus, quales ſunt Dordrechtum, Harlemum, Leyda, Amſtelodamum, Gouda & Rotterodamum, executionem ſuam ſub cautione ſortiuntur, niſi ſummam tercentum, in minoribus centum & quinquaginta, in agris ſexaginta, & in pagis quadraginta florenorum exceſſerint; ſi quis gravatum ſe ejuſmodi ſententiâ putat, liberum ei eſt appellare: pri-

primum ad consessum judicum inferiorem, quem Curiam Hollandiæ vocant; inde ad consessum superiorem quem supremum senatum dicunt; & si nec ibi sibi satisfactum putet, ad revisionem ejusdem Senatus duplicato Iudicum numero; additâ tamen temere litigantium pœnâ ad mulctam quadraginta florenorum, in Curia Hollandiæ; septuaginta & quinque, in supremo Senatu, ducentorum in revisione, si nullum fuisse in sententiâ commissum errorem reperitur. Et hæc quidem quæ ad causas Civiles.

10. In criminalibus absolutè & per arrestum, tam in oppidis quam in pagis & agris judicatur; nisi quatenus in civitatibus prætores aliique parem jurisdictionem sub alio titulo in pagis & agris exercentes nomine Principis (id est supremæ potestatis totius ditionis, cujus vicem gerunt) interveniunt, & petitioni suæ nimis detractum putantes graviores reo pœnas imponi per appellationem postulant, & eo quidem casu permittitur etiam reo ad sui defensionem per modum quem à minimâ dicunt, procedere; per se vero appellandi jus nullum habet. Talis est administratio in Hollandiâ juris, quod ibi receptum est, partim in ipsâ ditione natum, partim aliunde invectum. Natum in ipsâ ditione jus dicimus, quod ipsi Principes, vel supremi magistratus per constitu-

tiones,

tiones, privilegia, decreta & similia constituerunt: observaturque in omnibus causis, ad quas se extendit. Aliunde invectum nihil aliud est quam illud quod Romanorum civile appellamus, ad cujus uberrimum fontem recurritur, quoties in nostro jure (quod hic natum diximus) leges decisoriæ in quæstione aliquâ deficiunt.

11. Porro ne in civitatibus, singulis minoribus causis ac litibus ad Scabinos delatis, majorum cognitio differatur aut impediatur, deligi solent è corpore meliorum ditiorumque civium nonnulli, qui Commissarissen op de kleyne saecken vulgo appellantur, quasi dicas, judices datos ad causas minores cognoscendas. Horum cognitioni subjiciuntur causæ omnes, quæ non excedunt pretium florenorum sexaginta. Præterea actiones, quæ injuriarum nomine inter cives, quæ inter heros herasque, famulos famulasque & hujus generis aliæ instituuntur. Præest hisce judicibus semper aliquis Scabinorum, deligiturque inter alios ex civibus ad hanc curam semper aliquis Romani Iuris peritus. Si quis tamen in hoc judicio læsum se arbitretur, ad ipsum Scabinorum tribunal provocandi habet potestatem.

12. Denique Senatui Vrbano & Collegio Consulum ac Scabinorum continuò additus est Assessor, quem Syndicum vel Pensionarium vocant vulgo, in quo & facundia, & Ro-

& Romani Iuris peritia in primis desideratur, utporè Os, & in arduis ac difficilioribus negotiis oblatis veluti commune quoddam Oraculum civitatis.

CAP. XII.

De tributis ac vectigalibus: quotuplicia illa sint. Denique de eorum colligendorum per universam Hollandiam ratione.

CVm, ut breviter alibi Tacitus loquitur, non sit quies gentium sine armis, nec arma sine stipendiis, nec stipendia sine tributis; idque in Fœderatorum Belgarum Republica cum primis habeat locum, ac ditiones singulæ annuum Canonem, quemadmodum in præcedentibus dictum est, ad tuendam communem causam præstare teneantur: quomodo igitur tributis per Hollandiam opes illæ colligantur, nobis tandem propius inspiciendum est.

2. Tributa in usu hic sunt duorum generum; quorum alia ordinaria, alia extraordinaria solent appellari.

3. Ordinaria dicuntur, quæ semel impetrata semper exiguntur. Extraordinaria autem quæ pro diversa ratione, vel superata, vel imminente Reipublicæ necessitate subinde exiguntur, subinde non item.

4. Extraordinaria illa tributa triplicia fere invenio. Primum illud quod singulorum capitum:

capitum: Secundum, quod ſingulorum caminorum: Tertium, quod omnium opum ac poſſeſſionum in univerſum pariter æſtimatarũ nomine exigitur. Iſtud Hooft-gelt/ alterum Schoornſteen-gelt/ Tertium de twee honderſte penning appellatur.

5. Cenſio capiti ita peragitur, ut uniuscujuſque capitis nomine Florenus unus in Rempublicam conferatur: quam rem ærario inprimis augendo facere, & ex infinita quadam hominum frequentia hanc ditionem incolentium cuivis eſſe poteſt apertum. Ab eo tamen onere immunes ſunt homines pauperrimæ conditionis: Pro talibus autem habentur illi, quibus pudori non eſt extremam paupertatem ſuam apud cenſores profiteri. Semel modo, quod ſciam, cenſus iſte actus eſt, multas civium inter querelas, quibusdam etiam imperata præſtare detrectantibus, quam ego ob cauſam ejus poſtea intermiſſionem factam crediderim.

9. Id quod caminorum nomine exigitur, nihil aliud eſt, quam tributum, quod Domini ædium, ſive ruſticorum ſive urbanorum prædiorum perſolvunt ſingulorum caminorum nomine, qui extra tectum eminent. Florenus autem unus ſive aſſes 20 uniuscujusque camini nomine penduntur: In qua agendi ratione Hiſpani in Regno Neapolitano Batavis præivere; nam is mos ibi quoque obſervatur.

7. Quod

7. Quod tertium ſpectat, quo omnium opum nomine ſingulis tributum indicitur, haud adeo incommode illud Ducenteſima appellari poſſet. Nam ducentorum e.g. florenorum, quos quis poſſidet nomine, florenus unus in ærarium publicum conferendus eſt: quadringentorum florenorum nomine duo, atque ita porro. Atqui dicat hic aliquis, difficulter admodum aut vix in uniuscujusque privati opes à Magiſtratibus cognoſci poſſe, aut æſtimari. Neque enim facile quis fortunarum ſuarum vel magnitudinem vel tenuitatem ſolet explicare: Vnde colligi poteſt ſæpe fieri, ut in hujus tributi exactione haud ſatis æqui ſint Magiſtratus, dum aliter fieri non poteſt, quin quidam pauperiores, quidam ditiores quam ſunt, Magiſtratuum judicio æſtimentur. At huic difficultati prudenti temperamento ac moderamine obviam itur. Moris quippe eſt ut in ducenteſima imponenda, Conſules reliquique Magiſtratus Vrbani, pro publica de uniuscujusque opibus ac fortunis fama ab aliis plus; ab aliis minus exigant, prout alii ditiores, alii tenuiores æſtimantur. Quo fit ut nemo opes ſuas deferre ad Magiſtratum cogatur, cum ipſorum Magiſtratuum judicio ex publica ſama & celebritate æſtimentur. At iſta cum plerumque erret, & hic errare etiam poſſit fama, unicuique privato per leges conceſſum eſt, inſtituere nimii oneris

ſive

ſive impoſiti querelam apud Magiſtratum, ſi agnoſcat opes ſuas majores, quam ſunt, æſtimatas Si quis enim ſolenni juramento affirmare tum velit, non tanta ſe in bonis habere, quanta à Magiſtratibus ſunt æſtimata, impoſitæ Ducenteſimæ, quantum æquum juſtumq; eſt, detrahitur; quâ in agendi ratione id obſervari dignum eſt, quòd cum homines plerique ſint ambitioſi, nihilque æque affectent, quam opulentorum hominum famam atque exiſtimationem, multi à quibus nimia exegerunt Magiſtratus, malint nimia illa præſtare, quam fortunarum ſuarum tenuitatem apud Magiſtratum profiteri.

Adeó ut ambitio ſubditorum hic proſit Reipublicæ, & tributum reportetur earum quoque opum nomine, quæ non poſſidentur.

8. Ordinaria tributa multiplicia ſunt, quorum præcipua nunc proſequemur.

9. Primo autem offert ſeſe, id quod ſalis nomine exigitur, quod Sout-gelt vulgo appellatur. Ejus indicendi hæc eſt ratio; Magiſtratus Vrbanus ſingulas familias earumque capita luſtrare ſolet, prout autem vel minor vel numeroſior eſt uniuscujusque familia, major minorve ſalis menſura quotannis conſumenda indicitur, aut potius præſumitur, ejusve nomine major minorve pecuniæ ſumma præſtanda imperatur.

In

In nonnullis civitatibus ſingulis majoribus minoribusve ſingulis menſuris certum præſtitutum pretium eſt, quod tributi nomine ab emptoribus perſolvitur.

10. Vectigal cerevіſiæ, quod promiſcue omnes cives ſolvere tenentur, eſt aſſium viginti in vaſa ſingula. Vaſorum autem nomine, quibus inditur cereviſia tenuiſſima, conſtans tantum pretio aſſium triginta, nihil perſolvitur; quod in pauperum gratiam eſt inſtitutum.

11. Vectigal cereviſiæ, quod ſoli cereviſiæ coctores ſolvere tenentur, eſt aſſium duodecim in ſingula vaſa. Tantum quoque ſolvere tenentur nautæ ſive mercatores, quotquot navibus aliunde huc deferunt cereviſiam in Anglia, Germania & alibi coctam.

12. Vectigal cereviſiæ, quod præter jam dictum caupones & tabernarii ſolvere tenentur, eſt viginti ſeptem aſſium in vaſa ſingula.

13. Vectigal aceti conſtat florenis quatuor & aſſibus ſexdecim in ſingula majora dolia, quæ vulgo Amen vocant.

14. Vectigal vini Gallici conſtat aſſibus ſex in ſingulas amphoras ſive ſtopas, ut vocant; Rhenani vero, Hiſpanici, & id genus aliorum vinorũ vectigal conſtat aſſibus duodecim in ſingulas ſtopas. Vectigal vinorum aduſtorum conſtat aſſibus decem in ſingulas majo-

majores amphoras quas vulgo **Stoopen** vocant, si ex vino: assibus autem quinque, si ex cerevisia id sit confectum.

15. Vectigal butyri constat florenis quatuor in singula majora dolia, quæ libras butyri continent trecentas & viginti. Singularum autem particularum butyri nomine, quas vulgo **Kopstucken** vocant, solvenda est quarta pars assis sive ortha, **een oortjen/** ut vulgo loquuntur.

16. Vectigal olei constat florenis quatuor in singula majora dolia, quæ pipas vocant; singulorum doliorum nomine olei, quod ex pinguedine marinarum belluarum excoquitur, solvendi sunt floreni tres.

17. Vectigal candelarum tam ex cera quam adipe confectarum, constat florenis duobus & assibus decem in centum libras ejusmodi adipis aut ceræ.

18. Vectigal rotundæ mensuræ, vulgo **den Impost vande ronde maten** / est quod penditur omnium earum mercium nomine, quæ rotundæ formæ mensuris solent mensurari, ut sunt frumenta, semina, sal, calx & alia ejusmodi; pro vehe (vulgo **lasten**) tritici asses viginti duo, siliginis asses vigintiquinque, rotundi minorisque seminis asses triginta sex. Pro centum libris salis asses triginta septem, & sic porro. In eam rem jurati mensores in civitatibus singulis sunt constituti. Solvitur autem hoc vectigal ab

iis

iis mercatoribus, qui magnam copiam ejusmodi mercium, majoresque mensuras emunt.

19. Vectigal cespitum & carbonum constat asse uno & dimidiato in singula cespitum vasa, & florenis octodecim in centum tonnas majorum carbonum, qui ex Anglia aut Scotia advehuntur.

20. Vectigal mercium durioris rudiorisque materiæ, vulgo **de Impoſten van grove Waeren**/ constat assibus quinque in centum libras plumbi, asse uno & dimidiato in mille coctos lapides, aut in fornacibus induratos, & sic porro.

21. Vectigal ligni, vulgo **den Impoſt van brant-houdt**/ constat numo octavo ejus pretii, quo ejusmodi lignum venditum est, adeo ut si hic strues ligni vendita sit pretio florenorum octo, unus vectigalis nomine solvendus sit.

22. Vectigal pannorum, quibus aurum intextum est, adeoque omnis serici, constat numo duodecimo in singulas ulnas, adeo ut si ulna serici vendita sit pretio florenorum duodecim, unus Reipublicæ cedat.

23. Vectigal pannorum laneorum constat florenis sex Flandricis in partes majores singulas panni Anglici colore nondum infecti, si pars quæque major sit pretii sexdecim librarum Flandricarum (libra autem Flandrica constat sex florenis) pro panni parte libris

bris Flandricis viginti quatuor æſtimata, ſolvantur floreni ſexdecim: pro ſingulis pannis tenuiorum pannorum aſſem unum ſolvere oportet. Pro tapetibus quibusvis & deaurato corio, aliisque ſimilibus mercibus, ſolvendus eſt nummus pretii, quo æſtimatur, hoc eſt, novem florenorum nomine, unus.

Æſtimatio omnis hujus pretii quæritur ex mercatore, qui ne vectigalis hujus redemptionem fallat, vero pretio diſſimulato diminutoque, prudenter inſtitutum eſt, ut ſolutâ unâ librâ Flandrica, præter indicatum à mercatore pretium, redemptor hujus vectigalis ita, ſi ei videatur, merces illas ſibi poſſit, ut venditas, retinere.

24. Vectigal vehiculorum & navium conſtat aſſibus viginti quotannis ſolvendis in vehicula & navigia ſingula minora; majorum navium nomine plus perſolvitur, prout plurium vel minorum vehium, ſive laſtarum ſunt. Carrucarum nomine, vulgo Caroſſen/ quibus vehuntur Magnates, pendendi ſunt quotannis floreni ſex.

25. Vectigal cujusque generis agrorum conſtat fere nummo ſexto pretii, quo agri aliis elocantur. Si quis agros non conduxerit, ſed ſuos colat poſſideatque, eorum æſtimatio à Magiſtratu initur.

26. Vectigal conſitorum agrorum, den Impoſt van zaep Landen / menſuræ terræ

terræ nomine, quæ vulgo **Morgen** appellantur, quocunque tandem ſemine, quibuscunque plantis arboribuſq; conſitæ, ſingulis menſibus ſolvendi ſunt aſſes quatuor cum dimidio: numerantur autem menſes à tempore injecti ſeminis uſq; ad tempus demeſſi.

27. Vectigal ædium, **den Impost van de Huysen**/ conſtat fere octavo nummo illius pretii, quo in annos ſingulos aliis ædes elocantur. Sed cum elocationis pretium non unum idemque ſemper ſit, æſtimatio ſingularum ædium à Magiſtratibus initur, ac Dominis ſive proprietariis plus minusve ſolvendum imperatur, prout ædes majus minusve ſpatium complectuntur.

28. Vectigal famulorum famularumque conſtat floreno uno annuo, quem heri aut heræ ſingulorum famulorum famularumque nomine perſolvunt.

29. Vectigal, quod perſolvitur omnium immobilium bonorum, quorum nomine etiam majores naves comprehenduntur, conſtat nummo quadrageſimo illius pretii, quo unaquæque res immobilis vendita eſt, nempe ſingulorum quadraginta florenorum nomine, penditur Reipublicæ florenus unus. Quæ res quantum ad ærarium augendum conferat, vel ex eo colligi poteſt, quod non alibi quam hic frequentiores ſint immobilium bonorum venditiones. Certe de hac civitate Leidenſi natum proverbium

bium est, singulis trienniis vendi fere & alienari dimidiatam partem civitatis.

30. Vectigal magni & parvi sigilli constat assibus duobus, quod singulorum papyraceorum foliorum, quibus Hollandiæ Ordinum minus sigillum impressum est, nomine persolvitur; assibus autem quatuor si impressum sit sigillum eorundem majus. Quod ut propius intelligatur, sciendum est, Ordines Hollandiæ non alia de causâ, quam solius hujus tributi nomine recipiendi publico decreto sanxisse, ne quæ testamenta, neque contractus, neque alia instrumenta, quæ in publicis judiciis essent valitura, neque libelli supplices, ac denique ut à privatis nihil eorum, quæ in publicis conventibus, judiciis, tribunalibusque æerariis admitterentur, nisi in ejusmodi foliis papyraceis sigillo Ordinum insigntiis essent conscripta. Placuit autem sigillum diversum, aliud majus, aliud minus, pro diverso momento majori aut minori illarum rerum, quæ sic veniunt describendæ.

31. Restant adhuc plurimæ atque aliæ vectigalium aut tributorum species, quarum omnium rationem ac modum exponere, nimis nunc prolixum foret, neque necessum est, cum publica authoritate Ordinum Hollandiæ typis descriptæ extent.

32. Itaque tandem colligendorum, ejusmodi vectigalium diversam rationem videamus

mus, quod quo accuratius à nobis præſtari poſſit, diverſæ ſententiæ ac deliberationes publicæ, earumque rationes ante omnia obſervandæ ſunt.

33. Cum in Comitiis Ordinum hac de re quæreretur, quidam exiſtimavêre, nomine publico quoſdam è Magiſtratibus Vrbanis, aut ſtipendiis conductos, alios in ſingulis civitatibus eſſe atque creari oportere, quibus colligendorum pro Republica vectigalium cura incumberet, exiſtimantes elocationem vectigalium, eorumque pro certa pecuniæ ſumma factam à privatis redemptionem Reipublicæ etiam intutam & noxiam fore. Cujus ſui conſilii has afferebant rationes. 1. Quod in publicis perſonis, quam privatis plus eſſet auctoritatis; eam autem maxime requiri in re odioſa; rem autem odioſam eſſe vectigalium exactionem. 2. Quod incertus ſit quorundam vectigalium annuus proventus, ut eorum, quæ vini & cereviſiæ, aliarumque ejuſmodi rerum nomine perſolvuntur: Nam e.g. in eadem civitate ſubinde centena, ſubinde centum & quinquaginta vini dolia quotannis inter cives conſumi; non igitur certâ pecuniæ ſummâ vini nomine ſolvendum vectigal privato alicui elocari poſſe aſſerebant: aut enim majore aut minoge ſumma redemptores vectigalium vectigalia redempturos; ſi majore quam ipſi accepturi eſſent, id futurum conjunctum cum

damno redemptorum; Sin autem minore, quam accepturi essent, id futurum cum damno Reipubl. 3. Addebant illi singulis annis increscere frequentiam civium, illâ increscente augeri vectigalium proventus. Si igitur in annos plures elocentur privatis quibusdam, vectigalia indies augenda, pro certa & eadem pecuniæ summa annuatim pendenda, futurum quoq; ut damnum præsentissimum Respublica sentiret. 4. Denique & postremo adferebant illi in medium, periculosum esse, proventus publicos credere fidei subditorum. Quid si enim redemptores eorum nomine plurima promiserint, & nihil præstent? quid si ea convertant in privatas necessitates? quid si denique annuæ pensioni, in quam conventum est, solvendæ impares deprehenderentur? In manu igitur & potestate Reipublicæ ea esse ac manere oportere, sine quibus Respublica consistere non potest.

34. Contra vero ab aliis differebatur, existimantibus, privatis vectigalia quædam elocari pro certâ annuâ summâ pendenda oportere. Observabant quippe illi duorum generum, sive duplicis conditionis esse vectigalia, quædam certis rebus imponi, & proinde eorum certam iniri posse rationem. E. g. vectigalia aut tributa esse quæ singulis ædibus, singulis agrorum latifundiis imponuntur, quam horum certus numerus & certa spatia cogno-

sci

ſe i poſſunt, & iniri, tam certum eſſe horum vectigalium proventum. Alia eſſe, quæ rebus incertis, & quæ eodem modo ſe non habent ac judicantur, imponuntur, incertam igitur eſſe earum rationem; qualia vectigalia ſunt, quæ ex vino & cereviſia, quæ uſu nunc majora, nunc minora conſumuntur, ſolent indici: quam horum incertus numerus, tam incertum eſſe eorum vectigalium proventum. Statuebant igitur illi, priora iſta ut certa nomine publico, ab ejus rei publico curatore colligi poſſe: poſteriora autem illa ut incerta, privatis pro certa pecuniæ ſumma elocari oportere. Habebant illi conſilii ſui has rationes. 1. Quod in his vectigalibus multis fraudibus inter ſubditos ſit locus, quibus eludant illorum præſtationem: In eas fraudes diligentius inquiſituros privatos redemptores, ut tanto plus lucri reportaturi, quanto diligentius fraudes omnes obſervârint atq; averterint; plerumque enim ita fieri, ut anxie magis res privata quam publica adminiſtraretur. 2. Satis illis privatis futurum auctoritatis: nam contractu cum iis inito, exigendi vectigalia idoneam auctoritatem & velut publicam perſonam in eos transferre magiſtratus. 3. Addebant, quia incertus ſit horum vectigalium annuus proventus, pro certa penſione annua privatis ea neceſſario elocari oportere: Præſtare enim certi quid pro Republica de-

cernere & ſtipulari, quam reditus ejus eſſe incertos; ſic enim calculum in Imperio poſſe poni, ſi plus quam acceperint, ſoluturos ſe promiſerint redemptores, ex contractu enim teneri ad promiſſam ſolvendam annuam penſionem. Si autem plus acceperint, quam Reipubl. debeant ex contractu, commodum etiam penes Rempublicam eſſe: nam anno proximo ubi iterum publica velut auctione ea vectigalia privatis elocanda venerint, aut prioris anni Redemptorem accepto commodo illectum, aut alios ſimilis lucri ſpe invitatos majorem ſummam, pro redemptione eorundem vectigalium Reipublicæ oblaturos. 4. Iidem teſtabantur, non velle ſe in plures annos, quam unum, vectigalia privato alicui elocari, ut quotannis meliore facta civium conditione, quotannis etiam eorum nomine plus Reipublicæ offeratur, ac præſtetur à redemptoribus. 5. Denique affirmabant, fruſtra prætendi, periculoſum eſſe res & opes publicas credere privatis: nam illa mala illumque metum idoneis fidejuſſoribus à redemptoribus Reipublicæ oblatis, poſſe præveniri; poſſe etiam conſtitui, ut pro modo annuæ penſionis partem ejus ſingulis menſibus in ærarium publicum inferre redemptor teneatur.

35. Poſtrema illa ſententia ab omnibus tandem recepta eſt, iſque modus agendi hodieque obſervatur.

36. Ve-

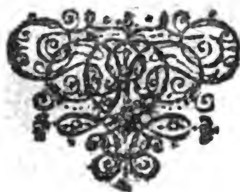
36. Vectigalia igitur quædam colliguntur, quædam elocantur. Colliguntur à personis publicis in singulis Vrbibus institutis, ea, quorum certa, ut diximus, potest ratio iniri: elocantur autem illa, quæ diversi ingenii sunt.

37. Elocandi autem ratio sic peragitur. Quotannis in singulis civitatibus & territoriis Ordines programmate, typis descripto publicisque locis affixo, tempestive indicant, se stato die & loco hæc aut ista vectigalia privatis maximam pro iis summam pecuniæ oblaturis elocaturos, iis legibus ac conditionibus quæ formulis edictorum, de iis vectigalibus publicatorum continentur. Vbi status dies ille illuxit, Ordinum legati per præconem publicum dictorum vectigalium redemptionem velut hastæ subjiciunt & vendunt, ut in publica auctione. Is qui conductor est aut redemptor, Telonarius, vulgo **Pachter** appellatur, cogiturque idoneis fidejussoribus illo ipso momento cavere, ne quid Respublica capiat detrimenti. Si enim redemptor aut conductor deficiat in præstanda pensione annua, quam obtulit, fidejussorum ipsorum bona ac fortunæ distrahuntur, quo ex iis Respublica ea, quæ debentur, sibi possit reportare. Si enim redemptor aut conductor deficiat in præstanda annua pensione, fidejussores locum ejus subire tenentur.

38. Ad præveniendas civium fraudes duo inprimis utiliter ſunt recepta. Nam & bajuli omnes civitatum, qui vehunt ac portant merces, quarum nomine vectigalia ſunt inſtituta, ſolenni juramento quotannis ſe obſtringunt, in privatorum ædes nullas earum mercium illaturos ſeſe, niſi exhibitâ ſibi & acceptâ ſchedulâ, quâ teſtatur redemptor vectigalium, ſibi eſſe ſatisfactum.

39. Secundum eſt, quod immanes pecuniarum mulctæ eos omnes maneant, qui vel in re modica tantum redemptiorem fefelliſſe deprehenduntur. Delicta enim quæ facile poſſunt perpetrari, ac ex quibus multum utilitatis referri poteſt, qui ea impune committunt, non niſi ſummâ pœnarum ſeveritate, excepta, prohiberi poſſunt, aut præveniri.

FINIS.

PAULI MERULÆ

De Statu

REIPUBL. BATAVICÆ

Diatriba.

PAULI MERULÆ

De Statu

REIPUBLICÆ BATAVICÆ

Diatriba.

GERMANIAM non ignobilem Europæ portionem, posterioris ævi scriptores tradunt duplicem, Superiorem & Inferiorem. De Superiore, quæ item Vetus & Magna, non jam dicendi locus. Inferior, quæ nonnullis ab insigni præstantia ocellus dicitur orbis borealioris, hodie xvii habet provincias; quarum quæ ad septentrionaliorem Rheni ripam, in queis Batavia nostra, olim veteri erant Germaniæ, quæ vero ad australiorem ejusdem fluminis marginem, Galliæ quondam contributæ erant Belgicæ. Singulis ante centum, & qui excurrunt, annos, sui fere fuerunt Principes, successione nobilissima; qui sexus utriusque propter virtutis communionem, illustriaque exempla, nasci nobis melius, pacatius, securius consueverunt, quam eligi. Sui vero fuerunt, Braban-

tiæ quidem, Limburgo, Luceburgo, & Geldriæ Duces; Flandriæ, Artesiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurco, Zutphaniæque Comites; Imperio sacro, cui suum Antverpiæ sacrarium, Marchiones; reliquis denique Frisiæ, Vltrajecto, Transisulaniæ, Mechliniæ, & Groningæ Domini. Primus universum & absolutum omnium simul Principatum adeptus est Carolus Imperator, ejus nomenclaturæ Quintus; strata ab ipsius progenitoribus regaliter ad tantum fastigium via partim matrimoniorum & adfinitatum, partim vero successionum jure & beneficio. Carolo successor fuit Philippus filius, non solum felicissimus Belgicæ totius Princeps, verum etiam potentissimus Hispaniarum, aliorumque regnorum monarcha. Sub eo variis artibus, technis, dolisque circumdicto, intoleranda constitntionum, quæ contra puriorem religionem professos facta acerbitas; tyrannica inquisitionis contra miserorum subditorum conscientias impotentia, & odiosa privilegiorum infractio, novis Episcopatibus, multisque suppliciorum generibus comitatæ, quum jam sub Carolo ipsius patre initium habuissent, adeo invaluerunt, suasque exercere & exerere vires cœperunt, ut crudelissima bella (quibus quis tandem futurus finis?) genuerint; Philippo crebras suorum preces, contestationes, supplicesque libellos, atque adeo pias multorum

rum

rum Principum, quin ipsius etiam Imperatoris, pro ipsis intercessiones cum indignatione abjicienti, principatum abrogarint, & discidium, quod hodieque inter Provincias, nunc has, nunc illas, funestum sane calamitosumque fecerint: quarum quæ, scopo religionis reformatæ libertatisque avitæ proposito, fœdus inter se contra communem hostem injerint, Fœderatæ & ab unione sancita Vnitæ jamnunc appellantur. Sunt ejus hodie conditionis septem: unus Ducatus, Geldria, cui Zutphania concensetur; Comitatus duo, Hollandia & Zelandia; Dominia quatuor, Frisia, Vltrajectum, Transisulana & Groningana ditio. Hæ sunt, quarum auspiciis bellum hodie contra potentissimos hostes, cum summo omnium stupore gerit unus (nam apud nos penes unum rei militaris est summa) Mauritius Nassovius Guilielmi Principis Arausianorum filius, heros gloria plenus, Ductor copiarum Fœderatorum invictissimus: de quo, ut olim de Carthagine enunciavit Sallustius, satius est silere, quam pauca tenuiter & jejune dicere. Is sane est, cui ipsissimæ boni legitimique Ducis adsunt & insunt notæ; gnara rerum militarium, ante pugnam, in pugna, post pugnam scientia; admirandas corporis ingeniique vigor: animi sine superstitione probitas, sua cum prole, innocentia, temperantia, fide, facilitate & humanitate; item providentia cauta, cun-

ctans, nihilque agens, vel timide vel tumide, elicitas denique consilii rationisque comes; & auctoritas, comi quadam severitate & severa quadam comitate temperata. Provinciæ à me commemoratæ de iis, quæ ad communem spectant salutem (nam ea omnibus certatim in pectore est & oculis) acturæ, singulæ suos Hagam (destinatum rebus agendis locum) mittunt legatos; vel unum vel plures, pro qua quæque est autoritate & potentia, viros pietate insignes, probitate venerandos, doctrina singulares, rerum experientia plane stupendos. Hi vulgata appellatione cum Generales, tum Fœderatarum vel unitarum Provinciarum vocantur Ordines. Hi gubernaculo assidentes, navim prudentia summa regunt, in qua Provinciæ, quas dixi, tranquillissime quasi vehuntur. Penes hos, supremum quoddam sanctissimumque collegium statuentes, tractatio, discussio diffinitioque est rerum, quæ belli, quæ pacis, maxime ponderis & momenti. Horum est, adhibito in consilium Præfecto, bellum decernere, de pecunia, commeatu, armis cogitare; exercitus conscribere, conscriptis peritos animososque dare duces; Ducibus quo, quousque, quando, quomodo ducendum, prudenter præsignare. Horum est, Legatos audire, Imperatoris, Regum, variorumque Principum, pacem facere, fœdera sancire, quemadmodum factum cum Christianissimo

mo Galliarum, Serenissimoque Angliæ Regibus, aliisque Principibus. Horum denique, patriam ut familiam propriam, incolasque ut filios & tanquam se ipsos pie amantium curare est omnia quæ ad totius Reip. corpus ejusque salutem pertinent & incolumitatem. Sed specialiorem publici status, qui apud Batavos, delineationem exhibiturum me sum pollicitus. Hoc igitur agam; præmonitos cupiens lectores, quæ de Batavorum regimine sum dicturus, ea in reliquis etiam fœderatis Provinciis habere locum: omnia tamen apud Batavos esse speciosiora, solidiora, & majorem singulis esse splendorem & apparatum. Batavis, sui, quum res Romana staret, juris, amicis fratribusque quod veteres docent Inscriptiones, populi Romani, circa annum DCCCCXIII, præesse cœperunt non absolute & imperiose, sed limitata potestate, Comites. Eorum primus fuisse legitur Theodericus, ab Carolo Simplice missus, Francorum monarcha, uti contra futiles Historiographos rectissimis argumentis probat in suis Annalibus Vir nobilissimus, rerumque hujusmodi peritissimus, ut qui dignissime præfectum agit custodiendis antiquissimis patriæ nostræ chartis & monumentis, Ianus Dousa, Nortivici Toparcha. Theodericum secuti sunt illustrissima progenie, cum fœminæ, tum masculi circiter XXX: iis perpetuo legibus,

gibus, ut privilegia, immunitates, usus, consuetudines, juraque omnia sarta tecta fideliter conservarent: quæ sanctissime semper ab omnibus custodita primus, ab aliis circumductus, violavit Philippus Hispaniæ Rex, cui ea ptopter, ut antea obiter indicavi, imperium publice fuit ademptum annno cIↄ Iↄ LXXXI, die mensis Iulii XXI. Ab eo tempore principatus fuit penes Ordines: qui quicquid est juris publici gubernant vel universim per se, vel speciatim & distinctis muneribus per alios. Per se quidem coactis comitiis. Comitia nihil aliud, quam conventus eorum, qui post acceptos examinatosque præcipuos, de quibus agendum, articulos, cum ab nobilibus, tum ab civitatibus deleguntur ad consultandum inter se de iis, quæ ad commune bonum, & omnium spectent salutem. Constituunt autem comitia duo membra, partim Nobilium, partim Civitatum legati. Inter Nobiles primi nunc loci sunt Brederodii; olim antiquissimi censebantur VVassenarii; potentissimi Egmondani: sequuntur Brederodios Scagii, (veniam precor si peccem in ordine) Assendelfii, Dousæ, VVarmontii, Poelgeestii, Matenesii, & alii. Ex Nobilium classe sistere se consueverunt adsiduo in Ordinum comitiis non pauciores tribus. Civitates, qui suos ad conventum ablegant deputatos, non pauciores duobus, sex sunt majores; Dordrechtum,

Harle-

Harlemum, Delphi, Lugdunum Batavorum, Amſtelodamum, Gouda: quædam item minorum gentium. Zuyt-Hollandiæ quidem, Rotterodamum, Gorichemum, Schiedamnum, Schoon-Hovia, & Briela; Noort-Hollandiæ autē Alcmeria, Horna & Enchuſa. has præter Nobiles moris eſt ordinaria ad comitia convocare. Quoties autem de contributionibus, de ineunda cum hoſte pace, de indicendo bello, deque mutando Reip. ſtatu eſt quæſtio, reliquis etiam minoribus, ſolenniter evocatis, jus conceditur ſeſſionis & ſuffragii. Conveniunt autem Ordines ordinarie ſingulis trimeſtribus, intermediis etiam nonnunquam temporibus, ſi neceſſitas flagitat: idque Hagam, quæ Comitiis Batavicis ab omni tempore conſecrata: quemadmodum nunc Neomagum, nunc Zutphania: & Arnhemium, Gelricis; Middelburgum, Zelandicis; Friſicis, Leovardia; Trans-Iſulanis Vollenhovia; Vltrajectinis & Groningenſibus urbes cognomines. Comitiis prudenter dirigendis præeſt, qui auguſta appellatione nominatur Advocatus Provincialis. Hic Hagæ habens domicilium, non alio, vel in Hollandia, vel alibi, quam quod impoſitum, fungens munere, apud civitates, pagos, collegia, privatoſque omnes incolas cum Hollandiæ, tum aliarum regionum neutrarum ſe gerit partium, nemini obligatus: curare quantum fieri poteſt ſolitus, ut

jura

jura privilegia & consuetudines Provinciæ, Ordinumque auctoritas illæsa serventur. Hujus est omnia Ordinum comitia prope observare, iisque stato tempore, nisi morbus, aliave necessaria causa impediat, interesse: Hujus, congregratis Ordinibus, prima comitiorum die, brevibus ea, de quibus agendum, cum viva voce, tum ex scripto commemorare; de singulis nobiles, civitatumque delegatos sententias rogare, easque fideliter notatas summa silentii fide legere, & post rationem, quæ prævaleant indicare, ut quod facto opus, fiat. Hujus denique catalogum omnium actorum conficere; constitutiones omnes, idque genus alia, quæ alicujus ponderis, extendere; intra octavum post singula comitia diem nobilibus, singulisque civitatibus actorum omnium, quæ præteritis nata comitiis, ut exscripta mittantur curare. Ordines solenniter coacti, præstito fidelitatis & silentii juramento, quæ proposita in maturam vocant deliberationem. Ea ad certa referri possunt capita. Consueverunt igitur agere de contributionibus, consensionibus, subventionibus, idque genus aliis; de obligationibus vel temporariis vel perpetuis, quibus incolæ hujus religionis eorumque bona obligantur; de mutando regionum reique publicæ statu; de pangenda pace faciendisque induciis; de bello indicendo; de fœderibus ineundis; de alienandis, cedendis, donan-

donandis, quæ ad regionem pertinent, rebus; de ſtipendiis & honorariis conſtituendis ; de conficiendis novis decretis; de rogandis abrogandiſque generalibus conſuetudinibus ; de conferendis puclicis muneribus ; de remittendis publicis debitis, de varianda publica moneta ; de augendis extraordinariis contributionibus, de concedendis alicui civitati, pago, collegio, privilegiis. Alia, ne ſim prolixior, prætereo. In ſuffragiis autem ferendis, primæ debentur Nobilibus ; ſecundæ Dordrechto ; tertiæ Harlemo ; quartæ Delphis; quintæ Lugduno; ſextæ Amſtelodamo; ſeptimæ Goudæ; octavæ Roterodamo; quod deinde minores reliquæ ſequuntur. Ex ordine ſuam quiſque ſententiam declarat, ejuſque rationes ſine aliorum interruptione, & quod major pars decernit, ratum habetur. Et ſic quidem admirandum hoc florentiſſimæ Reip. corpus per ſe gubernant univerſum Illuſtriſſimi Ordines: qui quum ſingulis tantum trimeſtribus, ut antea dixi, convenire ſint ſoliti, & intermediiis temporibus frequenter ea incidunt, quæ dilationem vel moram non patiuntur, perpetuos habent deputatos, quorum continua quaſi & ceſſante nunquam opera res adminiſtrant cum terreſtres, tum maritimas. Priores quidem deputati vocantur collegæ, poſteriores conſiliari Admiralitatis. In deputatorum collegio ſex ſunt, qui ex nobi-

nobilibus & præcipuis civitatibus legi consueverunt in annum, jurejurando obstricti, se quicquid injunctum ipsis cum diligentia & fide, nulla habita personarum ratione, servaturos, nemini se obligaturos, ab nemine honoraria, pensiones, dona qualiacunque accepturos. Horum est de Provinciæ statu, omnibusque quæ incidunt, cum Præfecto Provinciæ communicare, eidem fidele, quodque Reip. est bono, consilium suggerere, ad commodum vel proprium vel alterius quod egregium publicum posset remorari, non attendere. Item quæcunque in Ordinum comitiis vel justitiæ tuendæ, vel politiæ stabiliendæ constituta sunt, ut exsecutioni mandentur, gnaviter curare. De omnibus quæ ad regionis statum pertinent, & vel Præfecto, vel aliis non sunt reservata, maximo Reip. commodo deliberare: ad ea, quæ maximi momenti moram non patiuntur, Ordines extra ordinem convocare. Eorundem est, ut pax, concordia, amicitiæ inter urbes, agrorum universitates pagosque serventur; &, ne qua per aliquem vis frausque fiat Ordinum constitutionibus, specialem adhibere diligentiam; Rogare porro ut non solum delicta militaria, verum etiam exactiones concussionesque eorum, qui potestate præditi, rigide puniantur: utque contra seditiosos, rerumque novatores, quique aliquid contra Reip. salutem moliantur, absque ulla

ulla conniventia procedatur, inſtare. Ipſorum etiam eſt, armorum omnium, quæ in publico armamentario, fidelem habere catalogum: ut conſtituta præſidiario militi pulveris tormentarii, fomitiſque igniarii quantitas tradatur, neve quid armorum limitaneis oppidis deſit, adniti: ut denique paſſim in Hollandia munitiones & propugnacula exſtruantur, eaque (ſarta-tecta) conſerventur ſedulo, curare. Habent iidem, ne illud præteream, cognitionem & juriſdictionem controverſiarum, quæ publicarum impoſitionum, ſubventionum, penſitationum & ſimilium occaſione moventur, nulla conceſſa appellatione: item abſente præfecto, cauſas omnes judicant terminantque quæ pertinent ad captivos, prædaſque militares. & alia, quæ inde oriri & manare ſunt ſolita. In adminiſtratione ſua hunc ſequuntur ordinem, ut primo ſuſcipiant conficiantque, quæ regionis totius; deinde, quæ civitatum, & collegiorum, poſtremo, qnæ privatorum. Conſiliariorum, quos antea nominavi Admiralitatis, quæ ex præcipuis civitatibus ſenarium conſtituunt numerum, eſt elaborare, ut conſenſus ſit ipſis mutuus & amica conſpiratio cum Archithalaſſo, Ordinibus ipſis, & Ordinum Deputatis, eoſque opera fideli & bono juvent conſilio: oculis menteque ab emolumento privato proprioque commodo averſis. Eorum eſt, ſummo ſtudio intendere,

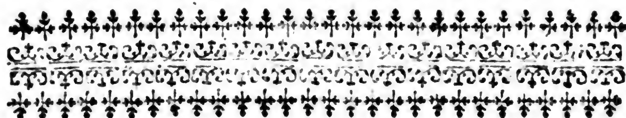
tendere, ut ad navigationis securitatem, liberum maris usum, custodiamque Hollandiæ fluminum, conveniens semper sit & idonea classis: ut eadem classis perpetuo bene sit instructa omni apparatu bellico, tormentis, pulvere, aliisque ad navalia prælia hostesque pulsandos necessariis: ut denique publici per mare fluviosque commeatus negotiatoribus aliisque iter aliquo facientibus non segniter præstentur. Eorundem est peritos maritimæ rei Præfectos, ducesque cum majorum tum minorum gentium conquirere, iisque jurejurando fidelitatis obligatis ad agendum mandata præscribere. Cognitionem habent sententiæque absque ulla provocatione dictionem, cum defraudibus, dolis, imposturis, quæ inpublicis commeatibus solent designari, tum de controversiis, quæ inter navales socios oriri consueverunt. Postremo quæstiones litesq; terminant de prædis spoliisque maris: de mercibus naufragorum in mari repertis, de debitis, quæ contraxisse, quam diu merent, deprehenduntur duces sociique navales, de piratis prædonibusque, de delictis denique, crimibus, erratis in mari fluminibusq; perpetraris. Iam quo pacto negotia, quæ ad justitiam subditis impertiendam, quæ ad dirigendas pecuniæ publicæ rationes, quæ ad conferenda feuda beneficiaque Principalia, quæ ad regendum saltus, silvas, aquas, aliaque iis, quæ hactenus commemoravi,

ravi, consentanea, quo pacto, inquam, ea Illustrissimi Ordines administrare per alios consueverint, ut jam nunc explicem, temporis, quo circumscribor, brevitas non patitur. Sed quærere jam posset aliquis, cui trium civilis administrationis formarum nostra hæc, hactenus paucis & supremis coloribus à me delineata, conveniat? Non contendam, esse simpliciter monarchicam, non aristocraticam, non democraticam; allatis in medium speciose iis omnibus, quæ pro cujusq; præstantia & dignitate dici consueverunt. Rogari interim me sentio ex formula, quæ in habendo apud veteres Romanos senatu usurpari solita; Dic, quid censes? Ingenue dicam. Absit sinisterior, quam contra mentem meam promovere possit invidia, interpretatio. Censeo Batavor. Remp. temperatam esse salutariter ex triplici genere laudabili, Regali, Optimate, Populari. primi quidem notas esse in summo exercituum nostrorum Ductore, cujus arbitrio & nutu omnia post acceptum imperium militiæ terra marique gubernantur. secundi signa esse in ipsis Ordinibus, qui de omnibus rebus agundis consilia ineunt, viasque iis bene feliciterque perficiundis cum cura diligentiaque sternunt. tertii deniq; esse indicia in ipsis civitatibus, queis non præconsultis majora negotia insolens tractare, nefas pertractare. Plura non debeo: sufficiant illa, exque paucis deducantur multa.

F I N I S.

DECRETUM
ORDINUM
HOLLANDIÆ ET VVEST-FRISIÆ,
DE ANTIQUO JURE
Reipublicæ Batavicæ,

Nunc primum ex vernaculo Latinè reditum.

DECRETUM
De
MAJESTATE
ET
Antiquo Iure Reipublicæ Batavicæ.

EQVESTRIS ORDO, Nobiles, & Hollandiæ VVest-Frisiæque Vrbes, repræsentantes earundem Provinciarum Ordines, prudenti deliberatione habitâ, & re communicatâ cum Nobilibus & singularum Vrbium Senatu, eorumque suffragiis & responsis, super præsenti harum regionum statu, diligenter expensis; cum fidei jurisque jurandi, tum officii sui nomine, bonū factum censuerunt fore, si diplomate publico legitimum Hollandiæ VVest-Frisiæque imperium omnibus exponeretur: certo sibi persuadentes, lectores omnes & singulos benevolentiam favoremque calamitoso Patriæ nostræ statui convenientissimum adhibituros esse.

Constat, in Hollandiâ VVest-Frisiâque

& Zelandiâ, octingentis retro annis, Comites utriusque sexus summis imperii rebus admotos fuisse; quibus ab Equestri Ordine, Nobilibus, atque Oppidanis, Ordines earundem regionum constituentibus, supremum jus dominiumque traditum ab antiquo fuit, & legitime delatum. Illi autem ea moderatione ac prudentia Rempublicam gessere, ut nunquam de bello indicendo, aut pace tractandâ, de tributis & vectigalibus imponendis aliisve de negotiis publicis quidquam attentarint, absque consilio & consensu Nobilium & urbanorum magistratuum; qui semper ad Comitia publica evocabantur; quamvis & ipsis non deessent consiliarii aulici, indigenæque alii viri graves atque idonei. Atque his suis domesticis non obsecuti tantum Principes, sed & illis Senatoribus, qui ex Dynastiis suis & oppidis ad comitia vocari, benigneque semper & cum applausu exaudiri soliti, quotiescunque negotium incidisset quod ad Remp. pertineret. Atque horum omnium auctoritas pro lege fuit, & frænum quodammodo Principatus.

Hoc fundatum bonis legibus regimen, justumque ante alia, ac nulli secundum, insignes profecto fructus publico, & peculiarem honorem ipsis Comitibus attulit: ut qui tantillæ Provinciolæ præfecti summam apud omnes Christiani orbis principes existimationem, laudemque consecuti sint; tantaque in dignatione

tione fuerint, ut fœdera non tantum, ſed & nuptias cum potentiſſimis Regibus ſæpenumero contraxerint. Adde, quod anno poſt milleſimum ducenteſimo quadrageſimo ſeptimo, Gulielmus, ejus nominis II. Hollandiæ Comes, Rex & Romanorum Imperator electus ſit. Denique non parum ad eorum gloriam & virtutem facit, quod triumphatis hoſtibus victores plerumque è bello domum redierint; limitibus ſuarum provinciarum, adverſus quoſcunque hoſtes, quantumvis præpotententes, fortiter defenſis. Hinc imperium majeſtatemque Principum Hollandicorum vicini omnes plurimum reverebantur. Quin immo aſſeverare veriſſime poſſumus, Hollandiam Zelandiamque à nemine hactenus, quà externo, quà inteſtino bello, ſpatio quidem octingentorum annorum, ferro ſubactam, aut alterius imperio ſubditam fuiſſe. In quo an ulla alia Regna & Reſpublicæ (Veneta fortaſſe an excipienda) gloriari nobiſcum poſſint, etiam atque etiam dubitamus. Invictæ vero hujus majeſtatis robur in ſolâ Ordinum cum Principe concordiâ, amore, & animis conſpirantibus poſitū profitemur, & libenter agnoſcimus. Comitum alioqui potentia invalida, niſi Nobilium & Civitatium deſtinis fulciretur. Nullæ enim his opes, præterquam Dominiorum reditus, ad ſublevandam Aulam, aliaque publica munera ſuſtentanda,

licam ipſam in extremum pro-
onjecit. Cæſar Carolus,donec
ſſet, Tutores à provinciarum
provinciæque ipſæ ab iiſdem
ores accepêre. Imperator idem
Ordinum (quamquam libertas
nte dominatione Burgundicâ
diſtracta ſit atque immunita)
nore & pretio ſemper habuit,
ntelligeret non aliter ſe ſuaque
ere. Quocirca & filium ſuum
aniarum crebris adhortationi-
efecit, & ad mitiora conſilia
ue pellicere conatus eſt, prote-
diſertiſſimis: quod tum demum
ret ſtatum imperii ſui pericu-
m laboraturum, quamprimum
ctoritatem parviſaceret. Et nunc
n patris re ipſa veriſſimam ex-
nti ſuo & provinciarum damno.
Belli Belgici cauſſa, aut tumul-
, in medium adferri poteſt;
ulgo contra diſſertetur) quam
ata per Hiſpanos & alios exoti-
extorquere à nobis voluerit,
a Ordinum publicæ utilitati ad-
dicarent.
t ſint extra omnem diſputatio-
oſita, nihilominus è re noſtra
peterentur, ideo exiſtimavimus,
n lubrico hærentes ſeorſim ab

 his

Accepimus etiam à majoribus, quâ auctoritate Ordines Comites suos, si malos consultores secuti exorbitassent, in viam reduxerint: non solummodo demonstrationibus & expostulationibus exhibitis: Verum etiam si salubria monita negligerentur, adjectis pœnis & animadversionibus in capita illorum, qui Principum auctoritate nequiter abusi deliquissent, & eos seduxissent. Cujus rei exempla multa & varia circumferuntur.

Clare quoque perscriptum est, Principibus pupillis & impuberibus Tutores ab Ordinibus appositos fuisse. Quemadmodum etiam, cum Gulielmus V, ejus nominis Comes Hollandiæ, per animi ægritudinem imperio minus idoneus esset redditus, ab iisdem ipsi Procurator, & populo Rector datus est.

Extra omnem denique controversiam est, supremam potestatem atque administrationem Reipubl. penes Ordines semper fuisse, si quando provinciæ Principe defuncto, vel eo impubere, vel mente capto, aliave de caussa Domino suo destituerentur. Nam in tali casu ab Ordinibus genti caput datum, quem Tutorem sive *Ruwardum* vocabant. Quod ipsorum jus tempore adhuc dominationis Burgundicæ obtinebat. Cum enim Maximilianus Austriacus statim ab excessu Ducis Caroli & filiæ ejus Mariæ res novas contra jus antiquum moliretur, & apertâ vi anniteretur auctoritatem Ordinum convel-

lere,

lere, Rempublicam ipsam in extremum prope discrimen conjecit. Cæsar Carolus, donec minorennis esset, Tutores à provinciarum Ordinibus, provinciæque ipsæ ab iisdem suos Gubernatores accepêre. Imperator idem majestatem Ordinum (quamquam libertas pristina durante dominatione Burgundicâ multifariam distracta sit atque immunita) magno in honore & pretio semper habuit, quod probe intelligeret non aliter se suaque posse consistere. Quocirca & filium suum Regem Hispaniarum crebris adhortationibus commonefecit, & ad mitiora consilia prudentiamque pellicere conatus est, protestatus verbis disertissimis: quod tum demum sero intelligeret statum imperii sui periculose admodum laboraturum, quamprimum Ordinum auctoritatem parvifaceret. Et nunc ille dictionem patris re ipsa verissimam experitur, ingenti suo & provinciarum damno. Neque alia Belli Belgici caussa, aut tumultuum origo, in medium adferri potest; (quicquid vulgo contra dissertetur) quam quod vi armata per Hispanos & alios exoticos milites extorquere à nobis voluerit, quod comitia Ordinum publicæ utilitati adversarium judicarent.

Quæ licet sint extra omnem disputationis aleam posita, nihilominus è re nostra esse, si hic repeterentur, ideo existimavimus, quod multi in lubrico hærentes seorsim ab

his abeant, Ordinum comitia non alio fere dignantes honore, quam quod dignos ipsi censent ad ea delegatos, resque in iisdem ventilari solitas. Haud aliter reputantes, ac si delegati illi è Nobilibus & Oppidis sese pro Ordinibus ingererent, & sibimetipsis tanquam Ordinibus supremum imperium deferentes de summis Reipublicæ negotiis pro libitu suo disponerent: contortâ omnium actorum invidia in ipsos ceu privatos. Sed qui præmissa, resque alias arduas à Principibus Ordinum faventiâ gestas, propius inspexerit, & attente consideraverit; præsertim ea, quæ quindecim annorum proxime elapsorum curriculo in Hollandia VVest Frisiaque & Zelandia evenêre, non in xxx. aut xl. plus minus capitum, ad comitia confluentium regimine & auctoritate, Ordinum majestatem sitam esse facile animadvertet. Ipsi etiam Agentes in rebus Regis Hispaniarum, hujuscemodi argumentorum machinis Rempublicam nostram evertere, Ordinumque auctoritati detrahere identidem allaborantes, re ipsa demum didicerunt in eo se gravissime erraſſe, ac opinione falsos fuisse.

Vt igitur in medium proferatur ac liquidius demonstretur unde ea pullulet ac descendat Ordinum auctoritas, sciendum est, omnes omnino Principes, quotquot unquam præfuerunt, non tantum ex delatione, consensu, & volentibus Provincialium animis

mis, imperium auspicatos esse: verum etiam ita continuasse, ut omnia corporum membra, quibus ipsi tanquam capita impositi, illibata hactenus & sarta-tecta permanserint. Quod jactari à nobis vix possit (cum fere Principes quorundam vafritie atque ambitione corrumpi ac circumveniri soleant) nisi Ordinibus prompta ad manum essent remedia, quibus recte atque ordine malis artibus obviam iretur: & Princeps non solum officii sui in custodiendis privilegiis, & tutandâ publicâ salute, omnium nomine admoneretur; verum etiam si ad tyrannidem declinaret, ab ipsa Republica oppugnaretur. Atque eum in finem bipartiti sunt Provinciales, & in Ordines duos distributi; in Nobiles videlicet, & Civitates.

Nobiles membrum unum constituunt, tum stemmatis splendore ac gentis dignitate (quæ tanta, absque jactatione, est, & tam vetus, ut nulla alibi illustrior) tum Dynastiis & possessionibus per has regiones sparsis. In quibus Dominiis supremam, mediam, & infimam præfecturam sive jurisdictionem omnes ad unum fere soli habent atque exercent. Hi è re natâ in unum conveniunt, de statu publico deliberaturi: & in comitiis una cum Civitatium legatis in commune bonum patriæ consulunt.

Vnus idemque est fere cunctis civitatibus regiminis modus: nimirum,

Collegium Senatorum Vrbicorum (à prudentiâ *Vroedschappen* vocant) ex insignioribus civibus & patriciis eligitur; numero alibi XL, alibi XXXVI, alibi XXXII, XXIIX, XXIV, aut XX non excedente. Atque hæc collegia antiquitate cum ipsis civitatibus certant; aut certe monumenta, originem ipsorum prodentia, obliterata sunt. Cooptati in eum ordinem eo munere quoad in vivis sunt, aut civitate gaudent, fruuntur. In mortuorum vero aut demigrantium loca alii, ad explendum numerum, ex ipsis civibus communi collegarum consensu surrogantur. Penes hæc sola collegia deliberandi, consulendi ac decernendi de negotiis tam provincialibus. quam urbicis, jus potestasque est. Quodque in iis collegiis deliberatum, consultum & decretum, à tota plebe volentibus animis admittitur. Nec quisquam id infringere, nedum impugnare unquam ausus.

Eliguntur in his collegiis quotannis ordinarii Magistratus, quatuor videlicet, tresve, vel duo Consules; & septem aut plures Scabini (ita Iudices appellant,) annuo muneri fungendo. Hi in quibusdam civitatibus absolute eliguntur: in quibusdam vero duplicato numero nominantur: ex eo numero geminato Gubernator provinciæ eligit illos septem vel plures (quos diximus) Iudices.

Munus Consulum, imperare rebusque politicis adesse, tam in administrandis bonis urbi-

urbicis reditibusque, quam in conservandâ publicâ salute.

Scabini justitiæ administrandæ vacant; & penes ipsos suprema, media, & infima jurisdictio est. Penes hæc Magistratuum collegia summum imperium est per Hollandiæ, VVest. Frisiæ & Zelandiæ civitates, idque fere ubique pari modo. Ita ut Principes regionum istarum nihil quidquam sibi vindicarint, præterquam jus Prætoris creandi, qui ipsorum nomine justitiam exsequeretur.

Hic status ipsissimus Reipublicæ urbium Hollandicarum ac Zelandicarum.

Vnde certo colligi potest, collegia hæc Magistratuum & Senatuum urbanorum, conjuncta cum Nobilium conventu, universum totumque corpus Provincialium repræsentare. Nec ulla alia regiminis forma facile inveniatur, quæ meliori cognitione causę de rebus publicis statuat, decernat, aut sua decreta majori concordiâ, auctoritate, ac consensu exsequatur. Quamobrem nemini mirum videri debet, statum harum provinciarum nunquam mutasse, & nulli alii facile de perpetuitate cessurum.

Vt vero hæc nobilium & urbium collegia apte congregentur, & consilia communicentur: nullâ re id commodius, quam per eorundem delegatos effici potest. Quotiescunque igitur res seriæ incidunt, quæ ipso-

rum opem & conventum requirunt, jàm tum ad comitia conſcribuntur, atque evocantur, literiſque una præcipui articuli & capita inſeruntur. Quibus in collegio ventilatis & expenſis, decretoque ſuper iis facto, tales quibus maxima fidunt, ad præſcripta comitia ablegantur, cum poteſtate conſulendi ac decernendi quæ potiſſimum ad commune bonum & provinciarum commoda ſpectare judicabunt. Nobiles ſolenni & competenti numero ſe ſiſtunt. Civitates vero Conſulem cum nonnullis Senatoribus, idque eo numero, quem rei moles poſtulare videbitur, delegant. Atque his delegatis, durante bello, (ob varias neceſſitates) univerſim incumbit, res omnes quæ ad publicam ſalutem & patriæ conſervationem pertinent, cognoſcendi, pertractandi, deque iis omnibus ea ſtatuendi, quæ maximopere bono Reipublicæ faciant. Præſertim jura, immunitates & privilegia conſervandi, & quæcunque eadem infringunt propulſandi atque amoliendi. Hi porro delegati, cum ad hunc modum convenêre, exhibent nobis Ordines: non quod ipſi per ſe aut propriam auctoritatem Ordines ſint, ſed quod à potentioribus collegiis id muneris iis ſit demandatum, & auctores alios agnoſcant. Nec temere credendum eſt, quemquam ſuo ambitu eo poteſtatis ſe promoturum. Nam præterquam quod populares ab hoc ambitu & ambitio-
ſis

ſis omnibus naturâ ſuâ abhorreant; tale quid in liberam electionem cadere, à vero profecto alienum eſt. Nedum ut quiſquam in rebus hiſce adverſis, cælitus immiſſis, rerum earum cupidine deflagraret, quarum adminiſtratio nil niſi ſummas difficultates ſecum vehat. Vnde etiam malevolentium, qui præſtantiſſimos quoſque fideique ſpectatæ viros falſis perſuaſionibus ſeducentes, ſæpenumero ſiniſtram de optimis patriæ adminiſtris opinionem concitarunt, inimicitiæ odiaque veniunt, ſine ullo emolumento, exſpectanda. Qua de cauſa mandatorum hoc onus inter munera neceſſaria redigendum fuit. Et ſane quibus Reipublicæ noſtræ ſtatus aliquatenus innotuit, conteſtari facile poſſunt quantis molitionibus & machinationibus ad onera hæc ſuſcipienda delegati ipſi urgeri & cogi quodammodo ſoleant.

Iidem delegati dimiſſis comitiis actuum rationes auctorib. ſuis exacte reddere tenentur.

Hoc Reipublicæ noſtræ fulcrum, cui Hollandiæ, VVeſt-Friſiæque & Zelandiæ ſtatus quingentis, ſexcentis ſeptingentiſque & amplius annis, juxta vetuſtiſſima quæque monumenta, innitebatur. Hoc illud ipſum eſt, quo iidem Status ſecundum Deum opt. max. in tantis bellorum diſcriminibus adverſus potentiſſimum hoſtem unanimes animos hactenus obfirmarunt. Ita ut tempore hujus belli

 nullum

nullum prorſus membrum non niſi ſummâ vi à corpore noſtro avulſum, nullæ unquam civitates tumultuatæ, nulli milites in ſtudia contraria ſciſſi fuerint. Cujus poſt Deum omnipotentem nulla alia ratio reddi debet, quam quod maturatis conſiliis de plano levatoque velo res omnis peracta ſit. Vnde accidit, ut multis etiam minoribus oppidis, quæ ad comitia antiquitus non vocabantur, certe iis, quæ intereſſe voluerunt, loca ſuffragiaque libera conceſſa fuerint. ut ita, cum ſingulis de adminiſtratione Reipublicæ conſtaret, onera (quibus alioqui ferendis impares videmur) æquanimiter tolerentur, unioq; inviolate cuſtodiatur. In quem quoque finem Nobilibus liberum fuit eo quo viſum numero ſe publico conventui ſiſtere: dummodo eſſent ii è Senatu majore; exceptis, qui privilegiis excipiuntur.

Quod ſi quis demonſtrare poſſit aliquem ex Nobilibus & Vrbium delegatis contra præſcripta & ei mandata deliquiſſe (quod nos latet) omni tempore coram ſuis auctoribus cauſſa dicenda eſt: & nolenti cauſſam dicere, pœna ex legibus impendet. Et qui bonâ fide talia detegunt, optimos cives & Patriæ amantiſſimos æſtimamus. At qui Ordines ſuggillant & calumniantur, acta ipſorum contemptui & riſui habentes, graviter profecto hallucinantur, ſi exiſtiment, ſibi

cum

cum nobilibus & delegatis urbicis, tanquam hominibus privatis, rem esse, nisi unâ operâ ostendant aliquem eorum extra præscriptos limites evagatum esse. Et quamquam plurimis per imprudentiam & innocentiam id genus calumniæ excidat, impune tamen ipsis est: Patriæ vero hostes declaramus, qui studio & consulto id agunt, in hoc unice incumbentes, ut substructionibus & fundamentis per cunicolos quasi concussis, ipsa domus tandem subruatur & collabascat: cum damno tam Principis, quam publici boni. Primo namque, quænam Principis potestas sine subditorum consensu? Ecqua convenientia ipsi cum populo? ecqua ipsi subsidia ab eo exspectanda, si eo se pertrahi atque abduci patiatur, ut cum ipsis Ordinibus, qui Commune repræsentant, vel (ut ita loquamur) cum populo inimicitias exerceat? Secundo, quo pacto stabit Respublica, si populus eo adducatur, ut ipsis Ordinibus, id est, Nobilibus, Magistratibus & Senatoribus, qui subditorum legitimi patroni & tutores, quique in defensandâ plebe Principum iras in se non raro provocant, adverſetur.

Vnde ingenuis & cordatis omnibus liquido liquet, Rempublicam nullos pejores magisve nocentiores aut perniciosiores in sinu fovere hostes, quam eos qui sese universo Statui totis viribus opponant. Sed tales

eos

eos esse non censemus, qui demonstrent aliquem ex delegatorum numero commissionis suæ, cujus antea meminimus, limites excessisse, aliove modo officio suo defuisse.

Quapropter notum sit omnibus, nos qui penes Ordines summum imperium esse declaramus, non intelligere hic privatos delegatos, sed auctores ipsorum: videlicet Nobiles & Civitates, quas secundum demandata ii repræsentant. Id quod in contractibus cum Ordinibus Generalibus multi Principes & Potestates, ipsaque serenissima Angliæ majestas, excellentissimusque Gubernator, cum Præfecturæ inaugurarctur, optime intellexerunt: nec à quoquam mortalium controverti aut in dubium vocari debet. Ita ut impetrare à nobis non possimus, ut credamus etiamnum existere qui sanis rationibus contrarium tueatur. Alioqui sequeretur, Nobiles, Magistratus, Senatoresque majores non nunc eadem qua olim (quod jam antea assertum) & nuper in contractibus Anglicis & admittendo Gubernatore, summi imperii exercendi potestate valere: & non solum contractus cum Anglis, verum etiam quæcunque Ordines cis annos quindecim pro libertate fortiter fecerunt, in controversiam vocari possent. Quod non nisi hostes nostri sunt facturi.

Hisce omnibus satis superq; liquet, quam necesse præ cæteris sit auctoritatem Ordinum

num ſartam tectam conſervari, ceu baſim imperii, cui tota ſalus Reipublicæ innitatur. Quæ profecto ſine maximo Reipublicæ noſtræ detrimento violari non debent. Vnde perquam manifeſtum, ſummum rerum imperium non minus hodie quam antiquis Principum temporibus penes Ordines ſtare.

Decretum Hagæ-Comitis XVI Iulii, ſtatutumque S. C. fieri quod exhiberi poſſit. Actum Harlemi XVI Octobris CIↃ IↃ LXXXVII.

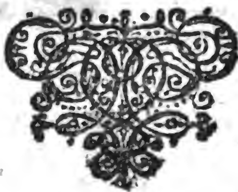
Subſcriptum:

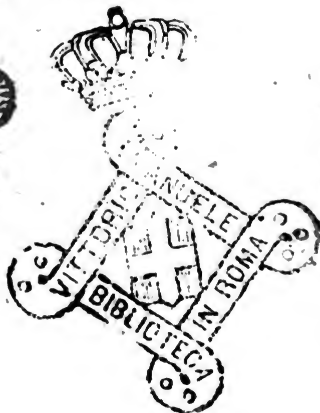
Ex mandato Ordinum Hollandiæ,

Subſignatum:

C. de RECHTERE.

FINIS.

LVGDVNI BATAVORVM,

Typis PHILIPPI DE CRO-Y,
Anno 1650.

